

IFRS IN EEN BELGISCHE CONTEXT

IFRS IN EEN BELGISCHE CONTEXT

T. Carlier • D. Charlier • B. Hay • J.-F. Hubin •
P. Schumesch • L. Van Brussel • R. Verheyen •
V. Weets

met de medewerking van een leescomité bestaande uit:

C. Bocqueraz • T. Carlier • P. Plomteux •
D. Van Cutsem • V. Weets



INFORMATIECENTRUM
VOOR HET
BEDRIJFSREVISORAAT

De Stichting “INFORMATIECENTRUM VOOR HET BEDRIJFSREVISORAAT” of “ICCI” is in september 2006 door het Instituut der Bedrijfsrevisoren opgericht. Deze Stichting heeft tot doel onder haar eigen verantwoordelijkheid objectieve en wetenschappelijke informatie over vraagstukken die het bedrijfsrevisoraat aanbelangen te verstrekken.

Meer informatie omtrent de Stichting is beschikbaar op de website www.accountancy.be.

De interpretaties van de wet en de ingenomen standpunten vallen onder de persoonlijke verantwoordelijkheid van de auteurs. De teksten zijn bijgewerkt tot 1 maart 2007.

Verantwoordelijke uitgever: Veerle Van de Walle
Arenbergstraat 13, 1000 Brussel

D/0147/2007/200
ISBN 90 8661 408 6
ISBN (EAN) 978 90 8661 408 0

© die Keure
Kleine Pathoekeweg 3, 8000 Brugge
Tel. 050 47 12 72
Fax 050 33 51 54
E-mail: businessandeconomics@diekeure.be
Internet: www.diekeure.be

Niets van deze uitgave, zelfs gedeeltelijk, mag openbaar gemaakt worden, gereproduceerd worden, vertaald of aangepast, onder enige vorm ook, hierin begrepen fotokopie, microfilm, bandopname of plaat, of opgeslagen worden in geautomatiseerd gegevensbestand behoudens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inleiding

In 2005 schakelden bijna alle beursgenoteerde Belgische entiteiten over van de Belgische regelgeving met betrekking tot financiële verslaggeving naar verslaggeving in overeenstemming met de IFRS (*International Financial Reporting Standards*). Deze overstap heeft veel inspanningen gevergd van zowel de opstellers van de jaarrekening als hun commissarissen. Investeerders, financiers en andere gebruikers van de jaarrekening bevestigen dat dit een positieve evolutie is geweest omdat IFRS nieuwe inzichten heeft geleverd over de financiële toestand en prestaties van de entiteiten.

Toen de Europese Commissie in 2002 Verordening (EG) nr. 1606/2002 publiceerde en daardoor de entiteiten die genoteerd staan op een Europese beurs vanaf 2005 verplichtte om IFRS toe te passen voor de geconsolideerde jaarrekening, is het Instituut der Bedrijfsrevisoren meteen gestart met in zijn *Periodieke Berichten* zeer regelmatig artikels te publiceren over deze toch wel zeer complexe materie inzake financiële verslaggeving. Hierdoor konden zijn leden en andere lezers van de *Periodieke Berichten* meegroeien met de evolutie van de principes van IFRS.

Uit de talrijke artikels die sinds 2002 in de *Periodieke Berichten* zijn verschenen, werd een bloemlezing van artikels gemaakt. De oorspronkelijke teksten werden aangepast aan recente ontwikkelingen, en de terminologie werd aangepast om ze in overeenstemming te brengen met de officiële vertalingen van de standaarden zoals gepubliceerd in het *Publicatieblad van de Europese Unie*^(*). De interpretaties van de standaarden en de ingenomen standpunten blijven echter de persoonlijke verantwoordelijkheid van de originele auteurs.

De organisatie van deze bloemlezing is als volgt:

Het eerste deel gaat over de eerste toepassing van het internationale kader voor financiële verslaggeving. Het bevat een hoofdstuk met de belangrijkste bepalingen van IFRS 1 - *Eerste toepassing van International Financial Reporting Standards*, een hoofdstuk over de praktische aanpak voor de implementatie van IFRS en een tekst over de mogelijke aanvaarding van IFRS-jaarrekeningen in de Verenigde Staten in de nabije toekomst.

In het tweede deel komen een aantal standaarden aan bod die de administratieve verwerking van vaste activa regelen.

Daarna volgt het derde deel over de opname van opbrengsten in overeenstemming met IAS 18 - *Opbrengsten*, en over voorraden en onderhanden projecten in opdracht van derden.

Het vierde deel gaat over voorzieningen, personeelsbeloningen en op aandelen gebaseerde betalingen. Het eerste hoofdstuk bespreekt IAS 37 - *Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa*, het tweede hoofdstuk gaat in op de recente wijzigingen aan de standaard met betrekking tot personeelsbeloningen (IAS 19 - *Personeelsbeloningen*) en het laatste hoofdstuk behandelt IFRS 2 - *Op aandelen gebaseerde betalingen*.

^(*) IBR, *International Financial Reporting Standards 2006, Gecoördineerde teksten van het Publicatieblad van de Europese Unie*, Mechelen, Kluwer, 2006, 871 p.

In het vijfde deel over bedrijfscombinaties en consolidatie werden een artikel over IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties* en een hoofdstuk over IAS 27 - *De geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening* gebundeld.

Het zesde deel bevat een inzicht in de evolutie van de standaarden met betrekking tot financiële instrumenten alsook de *carve-outs* die door de Europese Commissie in dit verband werden gepubliceerd.

De materie werd bijgehouden tot 1 maart 2007.

Gezien het toenemende belang van IFRS in het kader van de financiële verslaggeving zijn wij zeer vereerd om deze bloemlezing van artikels te kunnen voorstellen. De bundel bevat zeer relevante informatie zowel voor de entiteiten die reeds IFRS toepassen als voor de entiteiten die wensen over te stappen naar IFRS-verslaggeving of voor de entiteiten die in de toekomst zullen verplicht worden om IFRS te gebruiken voor hun financiële verslaggeving, alsook voor de analisten, investeerders, bankiers, en, uiteraard, de revisoren van deze entiteiten.

Thomas CARLIER

Daniel VAN CUTSEM

Véronique WEETS

Maart 2007

INHOUDSTAFEL

Inleiding	V
------------------	---

door T. Carlier, D. Van Cutsem en V. Weets

Inhoudstafel	VII
---------------------	-----

DEEL 1 – EERSTE TOEPASSING VAN IFRS	1
--	---

Hoofdstuk 1 IFRS 1: Eerste toepassing van IFRS	3
---	---

door R. Verheyen

1.1. Inleiding	5
1.2. Toepassingsgebied	5
1.3. Waarderingsregels	6
1.3.1. Algemeen	6
1.3.2. Openingsbalans	6
1.3.3. Vrijstellingen	7
A. Bedrijfscombinaties voorafgaandelijk aan ‘de datum van overgang’ naar IFRS	7
B. Materiële vaste activa, immateriële activa en vastgoedbeleggingen gewaardeerd tegen kostprijzen	8
C. Personeelsbeloningen - actuariële winsten en verliezen	8
D. Geaccumuleerde omrekeningsverschillen	9
E. Aanwijzing van voorheen opgenomen financiële instrumenten	9
F. Andere vrijstellingen	9
1.3.4. Uitzonderingen op de retroactieve toepassing van andere IFRS	9
A. Niet langer opnemen van financiële activa en financiële verplichtingen	9
B. <i>Hedge accounting</i>	10
C. Schattingen	10
D. Activa die zijn geclassificeerd als aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten	10

1.4. Informatie op te nemen in de eerste IFRS-jaarrekening 10

1.5. Besluit 11

Hoofdstuk 2 Praktische aanpak voor de implementatie van de internationale standaarden 13

door L. Van Brussel

2.1. Inleiding 15

2.2. Timing is essentieel 15

2.3. Het omschakelingsproces beheersbaar houden 15

2.3.1. Eerste fase: bewustwording en beoordeling 16

2.3.2. Tweede fase: ontwikkeling en opbouw 17

2.3.3. Derde fase: implementatie 17

2.4. Communicatie 17

2.5. Projectmanagement 18

2.6. Besluit 19

Hoofdstuk 3 Mogelijke aanvaarding van IFRS-jaarrekeningen in de Verenigde Staten vanaf 2009 21

door T. Carlier en V. Weets

3.1. Plan van de *Securities and Exchange Commission* 23

3.2. Bijlage 24

DEEL 2 – VASTE ACTIVA 25

Hoofdstuk 1 IAS 16/IAS 18: Materiële vaste activa en immateriële activa 27

door R. Verheyen

1.1. Inleiding 29

1.2. Bepalingen die gemeenschappelijk zijn voor de immateriële en materiële vaste activa	29
1.2.1. Structuur van de standaarden	29
1.2.2. Definities	30
1.2.3. Administratieve verwerking van materiële vaste activa en immateriële activa	30
1.2.4. Initiële waardering van de materiële vaste activa en immateriële activa	30
1.2.5. Latere kosten	30
1.2.6. Waardering na de eerste opname in de balans	31
A. Het kostprijsmodel	31
B. Het herwaarderingsmodel	31
1.2.7. Afschrijvingen	31
1.2.8. Informatie in de toelichting	32
1.3. Specifieke elementen met betrekking tot de immateriële activa	32
1.3.1. Onderscheid tussen afzonderlijke verwerving en de verwerving als onderdeel van een bedrijfscombinatie	32
1.3.2. Kosten van onderzoek en ontwikkeling	32
1.3.3. Herstructureringskosten en andere kosten	33
1.3.4. Immateriële activa met een onbepaalde gebruiksduur	33
Hoofdstuk 2 Afschrijvingen volgens de standaarden van het IASB	35
<i>door V. Weets</i>	
2.1. Inleiding	37
2.2. Gemeenschappelijke definities en bepalingen	37
2.3. IAS 16: Materiële vaste activa	38
2.3.1. Algemeen	38

2.3.2. Gebruiksduur	38
2.3.3. Afschrijvingsmethode	39
2.3.4. Informatieverschaffing	39
2.4. IAS 38: Immateriële activa	40
2.4.1. Algemeen	40
2.4.2. Gebruiksduur	40
2.4.3. Afschrijvingsmethode	41
2.4.4. Restwaarde	41
2.4.5. Herziening van afschrijvingsperiode en -methode	41
2.5. Besluit en aandachtspunten	42

Hoofdstuk 3 IFRS 5: Een eerste stap in de richting van een wereldwijde harmonisatie van de financiële verslaggeving 43

door T. Carlier en V. Weets

3.1. Inleiding	45
3.2. Het toepassingsgebied van IFRS 5	45
3.3. Vaste activa aangehouden voor verkoop en groepen activa die worden afgestoten	45
3.3.1. Definities	45
A. Vaste activa aangehouden voor verkoop	45
B. Groepen activa die worden afgestoten	46
3.3.2. Waardering	46
A. Onmiddellijk vóór de initiële classificatie als aangehouden voor verkoop	46
B. Na de classificatie als aangehouden voor verkoop	47
3.3.3. Presentatie en informatieverschaffing	48

3.4. Beëindigde bedrijfsactiviteiten	49
3.4.1. Definitie	49
3.4.2. Presentatie	49
A. Presentatie in de winst- en verliesrekening	49
B. Voorstelling in het kasstroomoverzicht	50
3.4.3. Informatieverschaffing	50
3.5. Convergentie met SFAS 144?	51
Hoofdstuk 4 IAS 17: De administratieve verwerking van lease-overeenkomsten	53
<i>door P. Schumesch en V. Weets</i>	
4.1. Inleiding	55
4.2. Samenvatting van de standaard	55
4.3. Administratieve verwerking	55
4.3.1. Verwerking door de lessee	55
A. Financiële lease	55
B. Operationele lease	55
C. Informatieverschaffing	55
4.3.2. Verwerking door de lessor	56
A. Financiële lease	56
B. Operationele lease	56
C. Informatieverschaffing	56
4.4. Classificatie van lease-overeenkomsten	57
4.4.1. Overdracht van de eigendom van het actief aan de lessee op het einde van de leaseperiode	58
4.4.2. Bestaan van een <i>bargain purchase option</i>	59
4.4.3. De leaseperiode omvat het grootste gedeelte van de economische levensduur van het actief	59

4.4.4. De contante waarde van de minimale leasebetalingen is ten minste gelijk of nagenoeg gelijk aan de reële waarde van het actief	59
4.4.5. De geleasede activa zijn zeer specifiek	60
4.4.6. Andere beschouwingen	60
4.5. Verwachte ontwikkelingen	60

DEEL 3 – VLOTTENDE ACTIVA EN OPBRENGSTEN 61

Hoofdstuk 1 IAS 18: Opname van opbrengsten in de winst- en verliesrekening 63

door T. Carlier en V. Weets

1.1. Inleiding	65
1.2. Toepassingsgebied	65
1.3. Definities	65
1.3.1. Baten (<i>income</i>)	65
1.3.2. Opbrengsten (<i>revenue</i>)	66
1.4. Waarderings- en opnameregels	66
1.4.1. Bedrag van de op te nemen opbrengst	66
1.4.2. Opname van de opbrengst in de winst- en verliesrekening	67
A. Opname van opbrengsten uit de verkoop van goederen	67
B. Opname van opbrengsten uit de levering van diensten	69
C. Opname van rente, royalty's en dividenden	70
1.5. Vermeldingen in de toelichting	71
1.6. Besluit	72

Hoofdstuk 2 IAS 2/IAS 11: Voorraden en onderhanden projecten in opdracht van derden 73

door D. Charlier en V. Weets

2.1. Inleiding	75
2.2. Waardering en opname van voorraden	75
2.2.1. Waardering van voorraden	75
A. Kostprijs van voorraden	75
B. Opbrengstwaarde	76
2.2.2. Opname als last	77
2.3. Waardering en opname van onderhanden projecten in opdracht van derden	77
2.3.1. Waardering van onderhanden projecten in opdracht van derden	77
A. Opbrengsten uit projecten	78
B. Kosten van projecten	79
2.3.2. Opname van onderhanden projecten in opdracht van derden	80
A. Opname van opbrengsten uit hoofde van onderhanden projecten in opdracht van derden	80
B. Opname van kosten uit hoofde van onderhanden projecten in opdracht van derden	80

DEEL 4 – VOORZIENINGEN, PERSONEELSBELONINGEN EN OPAANDELEN GEBASEERDE BETALINGEN 83

Hoofdstuk 1 IAS 37: Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa 85

door P. Schumesch

1.1. Inleiding	87
1.2. Toepassingsgebied en definities	87
1.3. Voorwaarden voor de opname van een voorziening	89

1.4. Waarderingsprincipes	90
1.5. Vergoedingen	91
1.6. Wijzigingen en gebruik van voorzieningen	91
1.7. Praktische toepassing	91
1.8. Informatieverschaffing	93
1.9. Eerste toepassing	94
1.10. Verwachte ontwikkelingen	94
1.11. Besluit	94

Hoofdstuk 2 IAS 19: Aanpassing van de standaard over personeelsbeloningen 95

door T. Carlier en V. Weets

Hoofdstuk 3 IFRS 2: Op aandelen gebaseerde betalingen 99

door B. Hay

3.1. Inleiding	101
3.2. Doelstelling	101
3.3. Toepassingsgebied	101
3.4. Opname en waarderingsregels	101
3.5. In eigen-vermogensinstrumenten afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties	102
3.5.1. Algemeen	102
3.5.2. De reële waarde van de toegekende eigen-vermogensinstrumenten	102
3.5.3. Voorwaarden voor onvoorwaardelijke toezegging van eigen-vermogensinstrumenten	103
3.6. In geldmiddelen afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties	104

3.7. Op aandelen gebaseerde betalingstransacties met alternatieven voor afwikkeling in geldmiddelen	104
3.8. Informatieverschaffing	104
3.9. Ingangsdatum	105
DEEL 5 – BEDRIJFSCOMBINATIES EN CONSOLIDATIE	107
Hoofdstuk 1 IFRS 3: Bedrijfscombinaties	109
<i>door R. Verheyen</i>	
1.1. Inleiding	111
1.2. Toepassingsgebied en ingangsdatum	111
1.3. Definitie	111
1.4. Overnamemethode (<i>purchase method</i>) toe te passen op alle bedrijfscombinaties	112
1.5. Toepassing van de overnamemethode	112
1.5.1. Identificatie van de overnemende partij	112
1.5.2. Bepalen van de kostprijs van een bedrijfscombinatie	112
1.5.3. Toerekening van de kostprijs van een bedrijfscombinatie aan de verworven activa en overgenomen verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen	113
A. Voorziening voor reorganisatie	114
B. Immateriële activa van de overgenomen partij	114
C. Voorwaardelijke verplichtingen van de overgenomen partij	114
D. Goodwill	114
1.6. Een bedrijfscombinatie die in fasen tot stand komt	114
1.7. Eerste verwerking op basis van voorlopige waarden – periode van 12 maanden om aanpassingen te doen	115
1.8. Informatieverschaffing	115
1.9. Vooruitzichten	115

**Hoofdstuk 2 Consolideren volgens IFRS – Enkele punten van
vergelijking met de Belgische wetgeving** 117

door B. Hay en R. Verheyen

2.1. Inleiding	119
2.2. Toepassingsgebied	119
2.3. Consolidatieverplichting	119
2.4. Toepassingsgebied van geconsolideerde jaarrekeningen	120
2.4.1. Algemeen	120
2.4.2. Het begrip zeggenschap	120
2.4.3. Uitzonderingen op het toepassingsgebied	121
2.5. Consolidatieprocedures	121
2.5.1. Jaarrekeningen van de vennootschappen opgenomen in de consolidatie	121
2.5.2. Procedure	121
2.5.3. Behandeling van de consolidatieverschillen	122
2.6. Administratieve verwerking in de enkelvoudige jaarrekening van investeringen in dochterondernemingen, entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend en geassocieerde deelnemingen	123
2.7. Informatieverschaffing in de toelichting	123
2.8. Vooruitzichten	124

DEEL 6 – DE EVOLUTIE VAN IAS 39 IN EUROPA 125

door J.-F. Hubin

1.1. Inleiding	127
1.2. IASB en IAS 39	127
1.3. EFRAG	128

1.4. ARC	129
1.5. Europese Commissie	129
1.6. Vooruitzichten	130

XVII

INHOUDSTAFEL

DEEL 1

EERSTE TOEPASSING VAN IFRS

HOOFDSTUK 1

IFRS 1: EERSTE TOEPASSING VAN IFRS

R. VERHEYEN
Bedrijfsrevisor

1.1. INLEIDING

1. Na een lange periode van beraadslaging heeft het *International Accounting Standards Board* (IASB) uiteindelijk de standaard in verband met de eerste toepassing van IFRS uitgevaardigd. De standaard regelt de overgang naar de financiële verslaggeving in overeenstemming met IFRS en wordt door het merendeel van de Europese beursgenoteerde vennootschappen gebruikt bij de opstelling van hun eerste geconsolideerde IFRS-jaarrekening, in overeenstemming met de Europese wetgeving⁽¹⁾ ter zake. Bovendien betreft het de eerste standaard uitgevaardigd door het IASB na zijn herstructurering en wordt dus IFRS 1 - *Eerste toepassing van International Financial Reporting Standards* genoemd.

IFRS 1 vervangt SIC 8 - *Eerste toepassing van International Accounting Standards als primaire grondslag voor de financiële verslaggeving*, waarvan de toepassing nogal moeilijk en tijdrovend bleek te zijn. Volgens deze interpretatie moest de eerste balans onder *International Financial Reporting Standards* (IFRS) opgesteld worden alsof de standaarden en interpretaties van het IASB altijd van toepassing waren geweest (retrospectief). De uitzondering die in SIC 8 was voorzien in het geval de retrospectieve aanpassing niet op een verantwoorde wijze kon bepaald worden, maakte dat er belangrijke verschillen in interpretatie konden ontstaan.

Tot de inwerkingtreding van IFRS 1 op 1 januari 2004 bleef SIC 8 van toepassing maar de vervroegde toepassing van IFRS 1 werd aangemoedigd. IFRS 1 werd in 2004 aangepast naar aanleiding van de uitvaardiging van de IFRIC 1 en 4, IFRS 6 en de aanpassingen aan IAS 19 en IAS 39. IFRS 1 werd ook gewijzigd in juni 2005.

1.2. TOEPASSINGSGBIED

2. De standaard is van toepassing voor alle entiteiten die voor de eerste maal een jaarrekening opmaken die volledig “IFRS-compliant” is.

In eerste instantie worden de entiteiten geviseerd die voordien hun jaarrekening opmaakten volgens andere (meestal lokale) principes voor financiële verslaggeving. Het toepassingsgebied breidt zich echter ook uit naar entiteiten die hun jaarrekening al opmaakten in overeenstemming met IFRS maar :

- zonder expliciete en onvoorwaardelijke verklaring dat de jaarrekening in overeenstemming met de IFRS was opgesteld;
- deze jaarrekening enkel voor intern gebruik was bedoeld en niet ter beschikking van derden werd gesteld; of
- wanneer enkel de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening werd opgemaakt en niet de volledige verslaggeving zoals voorzien in IAS 1 - *Presentatie van de jaarrekening*.

Anderzijds zijn de entiteiten waarvoor de commissaris een verslag ‘met voorbehoud’ over de IFRS-jaarrekening afgeleverd heeft, uitgesloten van het toepassingsgebied van IFRS 1.

⁽¹⁾ Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement en de Raad, 19 juli 2002 betreffende de toepassing van internationale standaarden voor jaarrekeningen, *PB. L.* 243, 11 september 2002, p. 1-4.

1.3. WAARDERINGSREGELS

1.3.1. Algemeen

3. De algemene regel voor de opstelling van de eerste jaarrekening in overeenstemming met IFRS blijft de retroactieve toepassing van de standaarden en interpretaties. Het fundamentele verschil tussen IFRS 1 en SIC 8 is echter dat de nieuwe standaard een (beperkt) aantal wel omschreven uitzonderingen en vrijstellingen voorziet, waardoor de toepassing vereenvoudigd wordt.

Het startpunt voor de samenstelling van de eerste jaarrekening volgens IFRS is het opmaken van een openingsbalans op datum van de overgang naar IFRS, dit wil zeggen bij het begin van de eerste periode voor dewelke de entiteit volledige vergelijkende cijfers rapporteert volgens IFRS. Voor het merendeel van de Europese entiteiten was 1 januari 2004 de datum waarop de openingsbalans moest gemaakt worden (en dit wordt dus de datum van de overgang naar IFRS) omdat IAS 1 - *Presentatie van de jaarrekening* bepaalt dat ten minste voor één jaar vergelijkende cijfers moeten gegeven worden.

Deze IFRS-openingsbalans moet alle herwerkingen bevatten die de overgang naar IFRS met zich meebrengt. Deze herwerkingen dienen te gebeuren in overeenstemming met de standaarden en interpretaties die van toepassing zijn op de afsluitdatum van de eerste IFRS-jaarrekening. Deze principes voor financiële verslaggeving moeten niet enkel gebruikt worden voor de openingsbalans maar ook voor alle perioden opgenomen in deze eerste IFRS-jaarrekening. In tegenstelling met wat in *Exposure Draft 1* en in SIC 8 was voorzien, mogen geen vorige versies van de standaarden gebruikt worden voor de opstelling van de eerste IFRS-jaarrekening.

1.3.2. Openingsbalans

4. Tenzij anders bepaald (uitzondering) moeten in de openingsbalans opgemaakt op ‘datum van de overgang’:

- al de activa en verplichtingen opgenomen worden die overeenkomstig de IFRS moeten opgenomen worden (bv. de ontwikkelingskosten);
- al de activa en verplichtingen waarvan opname niet is toegelaten onder IFRS geëlimineerd worden (bv. de onderzoekskosten);
- al de activa, verplichtingen en eigenvermogenscomponenten geïnclassificeerd zijn conform de voorschriften van IFRS (bv. de eigen aandelen in mindering van het eigen vermogen);
- de waarderingsmethoden zoals voorgeschreven door IFRS voor alle posten gehanteerd worden.

De herwerkingen die worden doorgevoerd in de openingsbalans dienen gecorrigeerd te worden op het eigen vermogen in de rubriek “ingehouden winsten” (*retained earnings*).

Bij wijze van voorbeeld, volgens IFRS van toepassing op 31 december 2005, worden de onderzoekskosten rechtstreeks in kosten opgenomen. In de IFRS-openingsbalans

op 1 januari 2004 moet een Belgische entiteit deze onderzoekskosten elimineren tegenover het eigen vermogen (“ingehouden winsten”).

Op deze algemene regel van de retroactieve toepassing van de standaarden en interpretaties zoals ze van toepassing zijn op de verslagdatum van de eerste IFRS-jaarrekening, zijn een aantal vrijstellingen en een aantal verplichte uitzonderingen voorzien.

1.3.3. Vrijstellingen

A. *Bedrijfscombinaties voorafgaandelijk aan ‘de datum van overgang’ naar IFRS*

5. Een entiteit mag er voor opteren IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties* niet retroactief toe te passen op vroegere bedrijfscombinaties (bedrijfscombinaties die vóór de datum van de overgang naar IFRS plaatsvonden). Bijgevolg mag zij dus de uitzonderingsmaatregel die voorzien is in IFRS 1 gebruiken om de correcties in de IFRS-openingsbalans te beperken. In dit geval zal de bedrijfscombinatie als volgt verwerkt worden ⁽²⁾:

- Behoud van de classificatie in overeenstemming met de voormalige GAAP van de transactie als overname, omgekeerde overname of samenvoeging van belangen;
- Behoud van de waarde (zoals onder de nationale principes voor financiële verslaggeving) van de goodwill, en van de andere activa en verplichtingen verworven op de datum van bedrijfscombinatie. In ieder geval dienen in de IFRS-openingsbalans de boekwaarden als volgt bepaald te worden:
 - activa en verplichtingen die tegen reële waarde worden gewaardeerd in overeenstemming met IFRS moeten tegen deze waarde op de balans komen;
 - aanpassing van de geaccumuleerde afschrijvingen op activa (met uitzondering van goodwill) vanaf de datum van de bedrijfscombinatie als de waarderingsregels niet in overeenstemming zijn met IFRS;
 - activa (met uitzondering van goodwill) en verplichtingen die niet werden opgenomen in overeenstemming met de voorheen toegepaste GAAP en wel onder IFRS dienen te worden gewaardeerd en opgenomen in de individuele balans van de verworven entiteit;
 - eliminatie van elementen van de balans die onder IFRS niet meer op de balans mogen voorkomen;
- Aanpassing van het eigen vermogen (“ingehouden winsten”) van de openingsbalans als tegenpost van alle hierboven beschreven herwerkingen, met uitzondering van de opname of de eliminatie van immateriële activa die opgenomen worden tegenover de post ‘goodwill’ (in min of in plus);
- Uitvoering van een *impairment test* op de goodwill in overeenstemming met de voorschriften van IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa*, zelfs als er geen indicaties van waardevermindering zijn.

⁽²⁾ Zie bijlage B bij IFRS 1 voor meer details in verband met de administratieve verwerking.

Ten slotte, wanneer een eerste toepasser een bedrijfscombinatie aanpast om aan IFRS 3 te voldoen, dient hij alle latere bedrijfscombinaties aan te passen.

B. Materiële vaste activa, immateriële activa en vastgoedbeleggingen gewaardeerd tegen kostprijs

6. Als uitzondering op het principe van de retroactieve toepassing, kunnen in de IFRS-openingsbalans vaste activa gewaardeerd worden tegen een andere waarde dan hun (afgeschreven) historische kostprijs. Het bepalen van de historische kostprijs kan in bepaalde gevallen zeer moeilijk of zelfs onmogelijk zijn (*undue costs*).

Om die reden laat IFRS 1 toe dat activa worden gewaardeerd tegen hun reële waarde op datum van de overgang naar IFRS. De reële waarde wordt dan gebruikt als “veronderstelde kostprijs” (*deemed cost*)⁽³⁾. Voor de immateriële activa kan deze waarde enkel gebruikt worden indien er een actieve markt bestaat voor deze activa, wat eerder als uitzonderlijk wordt beschouwd.

Indien bepaalde activa werden geherwaardeerd in overeenstemming met de voormalige boekhoudprincipes (vóór de datum van overgang naar IFRS) dan mag deze geherwaardeerde waarde beschouwd worden als de veronderstelde kostprijs op het moment van de herwaardering.

Deze methode is eveneens toegelaten wanneer recentelijk de activa werden gewaardeerd tegen reële waarde in het kader van specifieke omstandigheden zoals een privatisering of een beursintroduktie. De waarde die toen werd weerhouden, kan dus beschouwd worden als de veronderstelde kostprijs op datum van de evaluatie.

C. Personeelsbeloningen – actuariële winsten en verliezen

7. Het principe van de “corridor” zoals gedefinieerd in IAS 19 - *Personeelsbeloningen* bestaat er in dat bepaalde winsten of verliezen worden opgenomen in de mate dat ze de limieten van de “corridor” overschrijden. Deze winsten of verliezen ontstaan uit de verschillen tussen de hypothesen die *a priori* werden aangenomen en de realiteit (bv. in het geval van wijziging van de verdisconteringsvoet) voor de pensioenplannen van het type *defined benefit plan*.

Indien IAS 19 retroactief zou worden toegepast, zouden de winsten of verliezen moeten berekend worden voor elk jaar sinds de invoering van het plan om op die manier te bepalen welk gedeelte van de actuariële winsten of verliezen niet zou opgenomen geweest zijn tot de ‘datum van overgang’ naar IFRS. Om deze tijdrovende oefening te vermijden laat IFRS 1 toe dat het principe van de “corridor” vervalt en dat het geheel van de winsten of verliezen van het plan wordt opgenomen. Deze uitzondering is ook van toepassing zelfs als beslist wordt om het “corridor”-principe te hanteren voor alle actuariële winsten of verliezen die ontstaan na de ‘datum van overgang’ naar IFRS.

⁽³⁾ Definitie van “veronderstelde kostprijs”: “Een bedrag dat op een bepaalde datum als substituuat wordt gebruikt voor de kostprijs (minus cumulatieve afschrijvingen). Bij latere afschrijving wordt verondersteld dat de entiteit het actief of de verplichting voor het eerst op de bepaalde datum had opgenomen en dat de kostprijs gelijk was aan de veronderstelde kostprijs.”.

D. Geaccumuleerde omrekeningsverschillen

8. Op basis van dezelfde redenering mag een entiteit er voor opteren om, op datum van de overgang naar IFRS, al de omrekeningsverschillen die ontstaan bij de omrekening van de enkelvoudige jaarrekening van buitenlandse entiteiten te verwerken in de “ingehouden winsten” (eigen vermogen). Dit komt erop neer dat de omrekeningsverliezen in het kader van de voormalige GAAP worden geëlimineerd.

Als deze optie wordt weerhouden, dan zal de meer- of minderwaarde die wordt gerealiseerd bij de verkoop van de buitenlandse entiteit enkel beïnvloed worden door de omrekeningsverschillen die ontstaan zijn na de ‘datum van overgang’ naar IFRS.

E. Aanwijzing van voorheen opgenomen financiële instrumenten

9. IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering* (herziene versie van 2003) staat toe dat een financieel instrument in bepaalde omstandigheden bij eerste opname wordt aangemerkt als een financieel actief of een financiële verplichting gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening. Een entiteit mag, ondanks de vereiste dat een aanmerking gebeurt bij eerste opname, een dergelijke aanwijzing doen op de datum van de overgang naar de IFRS.

F. Andere vrijstellingen

10. IFRS 1 bevat bovendien nog vrijstellingen met betrekking tot:

- samengestelde financiële instrumenten;
- activa en verplichtingen van dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures;
- op aandelen gebaseerde transacties;
- verzekeringscontracten;
- ontmantelingsverplichtingen opgenomen in de kostprijs van materiële vaste activa;
- lease-overeenkomsten;
- waardering tegen reële waarde van financiële activa of financiële verplichtingen bij eerste opname.

1.3.4. Uitzonderingen op de retroactieve toepassing van andere IFRS

A. Niet langer opnemen van financiële activa en financiële verplichtingen

11. IFRS 1 verbiedt de opname van financiële activa of financiële verplichtingen die werden opgenomen onder de voorheen toegepaste GAAP en dit in boekjaren die aanvangen vóór 1 januari 2004 (ingangsdatum van IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering*) met de bedoeling in overeenstemming te zijn met de overgangsbepalingen van IAS 39. Anderzijds, wanneer het niet langer opnemen het

gevolg is van het gebruik van een *Special Purpose Entity* (SPE), en als de entiteit zeggenschap heeft over de SPE op datum van de overgang naar IFRS dan dient deze wel degelijk opgenomen te worden in de consolidatie.

B. Hedge accounting

12. De voorschriften in verband met *hedge accounting* van IAS 39 dienen nageleefd te worden vanaf de datum van overgang naar IFRS. In overeenstemming met de overgangsbepalingen van IAS 39 kan de administratieve verwerking zoals voorzien onder de voorheen toegepaste GAAP niet worden gewijzigd. Bepaalde correcties dienen te gebeuren om rekening te houden met de bestaande afdekkingstransacties die bestaan onder het systeem voor financiële verslaggeving dat van toepassing was vóór de datum van de IFRS-openingsbalans.

C. Schattingen

13. In de mate dat zij in overeenstemming zijn met de voorschriften van IFRS moeten de schattingen die opgenomen zijn in overeenstemming met voorheen toegepaste GAAP behouden blijven in de IFRS-openingsbalans, zelfs indien de feiten na balansdatum deze ontkrachten. De aanpassing van de schattingen op basis van de feiten na balansdatum wordt niet verwerkt in de IFRS-openingsbalans maar wel in de winst- en verliesrekening van de periode waarin de wijzigingen zich voordoen.

D. Activa die zijn geclassificeerd als aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten

14. Een entiteit, waarvan de datum van overgang naar de IFRS vóór 1 januari 2005 valt, dient de overgangsbepalingen van IFRS 5 - *Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten* toe te passen. Een entiteit met een datum van de overgang naar de IFRS die op of na 1 januari 2005 valt, dient IFRS 5 retroactief toe te passen.

1.4. INFORMATIE OP TE NEMEN IN DE EERSTE IFRS-JAARREKENING

15. IFRS 1 verplicht de vermelding van informatie met betrekking tot de wijze waarop de overgang naar IFRS de financiële positie, de resultaten en de kasstromen beïnvloedt. De jaarrekening dient dus te bevatten:

- een aansluiting tussen het eigen vermogen op datum van de IFRS-openingsbalans en de eindbalans op basis van de voorheen toegepaste GAAP met het eigen vermogen volgens IFRS. Voor een entiteit die haar eerste IFRS-jaarrekening opstelt op 31 december 2006 en 1 jaar vergelijkende cijfers geeft, moet dus een aansluiting gemaakt worden tussen het eigen vermogen op 1 januari 2005 en het eigen vermogen op 31 december 2005;
- een aansluiting tussen het resultaat van het boekjaar onder IFRS en het resultaat onder de voorheen toegepaste GAAP voor het jaar van de overgang;

- een detail van de belangrijke aanpassingen van de balans, de winst- en verliesrekening en de kasstroomtabel;
- de vermelding van de fouten die eventueel zijn vastgesteld in de jaarrekening volgens voorheen toegepaste GAAP;
- de vermelding van de eventuele waardeverminderingen die zijn vastgesteld bij het opstellen van de IFRS-openingsbalans;
- de reële waarde evenals de aanpassingen (in vergelijking met de voorheen toegepaste GAAP) die het gevolg zijn van de facultatieve toepassing van de veronderstelde kostprijs (*deemed cost*) voor bepaalde activa.

1.5. BESLUIT

16. Het doel dat het IASB zich gesteld had bij de uitwerking van de standaard was het vinden van een goed evenwicht tussen enerzijds de kwaliteit van de eerste IFRS-jaarrekeningen (op het vlak van transparantie en vergelijkbaarheid in de tijd en met andere entiteiten) en anderzijds de kosten die de voorbereiding met zich meebrengen.

Om dit te bereiken heeft het IASB er voor geopteerd om de retroactieve toepassing van alle standaarden en interpretaties die van toepassing zijn bij de afsluiting van de eerste IFRS-jaarrekening, op te leggen maar om tevens uitzonderingsmaatregelen te voorzien, die ofwel facultatief ofwel verplicht zijn.

De vervanging van SIC 8 door IFRS 1 is positief omdat het merendeel van de situaties waarmee de entiteiten worden geconfronteerd, worden voorzien, en omdat er richtlijnen zijn in opgenomen met betrekking tot de door te voeren herwerkingen. Deze nieuwe standaard vereenvoudigt zeker de complexe oefening die de overgang naar IFRS is voor de Europese beursgenoteerde vennootschappen.

HOOFDSTUK 2

PRAKTISCHE AANPAK VOOR DE IMPLEMENTATIE VAN DE INTERNATIONALE STANDAARDEN

L. VAN BRUSSEL
Bedrijfsrevisor

2.1. INLEIDING

17. Al te vaak wordt een omschakeling naar de internationale standaarden voor jaarrekeningen (IFRS) eenvoudigweg beschouwd als een overstap van één stel waarderingsregels naar een ander en dus iets dat bij wijze van spreken op heel eenvoudige wijze kan gebeuren binnen een korte tijdspanne. Niets is minder waar!

Uit allerlei studies blijkt dat een omschakeling naar IFRS een diepgaande invloed uitoefent, niet alleen op de boekhoudkundige en rapporteringsverplichtingen maar ook op het vlak van de ondersteunende systemen en processen, op het vlak van de algemene bedrijfsvoering en communicatie en ten slotte op het vlak van de menselijke en organisatorische aspecten.

Het doel van dit hoofdstuk is op een bondige manier een overzicht te brengen van de praktische en gestructureerde aanpak die nodig is om op een succesvolle wijze over te schakelen naar IFRS tegen een bepaalde datum (bv. 31 december jaar T).

2.2. TIMING IS ESSENTIEEL

18. Vooreerst schetsen wij een aantal praktische problemen die tot uiting komen wanneer wij wat dieper ingaan op de EU-Verordening van 19 juli 2002 betreffende de toepassing van IFRS. IFRS is immers van toepassing op de geconsolideerde jaarrekening voor entiteiten waarvan de effecten op balansdatum toegelaten zijn tot de handel op een gereguleerde markt in de Europese Unie. Voor bepaalde entiteiten kan deze datum verschuiven naar 2007.

Bovenstaande regels houden dus in dat sedert boekjaren beginnend op of na 1 januari 2005, de geconsolideerde jaarrekening per jaar T moet opgesteld worden conform IFRS-waarderingsprincipes. Als gevolg hiervan moeten ook vergelijkende cijfers voor het voorgaande boekjaar worden voorgelegd, wat betekent dat de geconsolideerde jaarrekening per 31 december T-1 volgens dezelfde IFRS-standaarden moet worden opgesteld.

Vermits IFRS bovendien oplegt dat entiteiten de standaarden moeten toepassen “alsof ze al altijd IFRS zouden hebben toegepast” en de eventuele verschillen, in de meeste gevallen, met toepassing van de voorgaande waarderingsregels moeten verwerkt worden in het saldo van de ingehouden winsten van het eerste voorgestelde boekjaar, m.a.w. het openingssaldo op 1 januari T-1 of het eindsaldo per 31 december T-2, betekent dit dat de balans per 31 december T-2 reeds moet opgesteld worden volgens IFRS.

Deze situering in de tijd is essentieel omdat hieruit duidelijk blijkt dat de eigenlijke periode voor de omschakeling veel korter is dan meestal wordt aangenomen.

2.3. HET OMSCHAKELINGSPROCES BEHEERSBAAR HOUDEN

19. Met deze tijdshorizon in het achterhoofd kan de ondernemingsleiding vervolgens aan de start om het omschakelingstraject vast te leggen.

In dit traject onderscheiden we drie grote fases: vooreerst de bewustwordings- en beoordelingsfase, vervolgens de ontwikkelings- en opbouwfase en ten slotte de implementatiefase.

De onderverdeling in deze drie fases laat toe om een gestructureerde aanpak te formuleren en tevens de verschillende deeltaken en initiatieven onder te brengen in de juiste fase.

Op die manier wordt tevens een overzicht behouden over het totale omschakelingsproces.

2.3.1. Eerste fase: bewustwording en beoordeling

20. De bewustwordingsfase is meestal beperkt in de tijd en is voornamelijk gericht op de ondernemingsleiding (raad van bestuur, auditcomité, directiecomité, enz.). Voldoende inzicht door en ondersteuning vanwege het topmanagement in het omschakelingsproces is van uitermate belang voor het welslagen ervan. De bewustwordingsfase zal snel overgaan in de beoordelingsfase. Deze omvat zowel activiteiten die de impact van de IFRS-conversie beoordelen als planningsactiviteiten naar het verdere verloop van het proces toe.

In deze fase zal de entiteit onder meer werken aan:

- het aanduiden van de projectgroep die de IFRS-omschakeling zal uitvoeren;
- het evalueren en beoordelen van de impact van IFRS op de verschillende onderdelen van de entiteit;
- het opstellen van een omschakelingsbudget naar mensen en middelen;
- het nemen van strategische keuzes en beslissingen met betrekking tot de toepassing van bepaalde standaarden;
- het opstellen van een conversietraject, tijdschema en algemeen omschakelingsplan waarin de belangrijkste mijlpalen worden vastgelegd.

In deze fase is het nodig om mensen uit verschillende disciplines te betrekken in het overlegproces en de samenstelling van de projectgroep (o.m. informaticus, business controller, human resources verantwoordelijke, fiscalist, communicatieverantwoordelijke). Dit zal er toe bijdragen bepaalde problemen tijdig te signaleren en op te vangen.

In dit beoordelingsproces zal de projectgroep tevens een vergelijking maken tussen de bestaande waarderingsregels en IFRS met identificatie van de belangrijkste verschillen en een eventuele inschatting van de impact op de resultaten, het balanstotaal en het eigen vermogen van de entiteit.

Daarnaast zal een vergelijking opgesteld worden tussen de informatiebehoeften in de bestaande toelichting bij de jaarrekening en de vereiste toelichting onder IFRS, met aanduiding van de belangrijkste verschillen.

Deze twee vergelijkende studies laten tevens toe om de invloed te analyseren op de bestaande systemen en processen, op de bedrijfsomgeving en op het vlak van human resources, wat toelaat de verschillende behoeften te identificeren.

2.3.2. Tweede fase: ontwikkeling en opbouw

21. In de ontwikkelings- en opbouwfase zal de entiteit, en in het bijzonder de projectgroep, overgaan tot de eigenlijke voorbereiding van de organisatie in ruime zin om op “conversiedatum” de overstap te zetten naar IFRS.

De projectgroep zal haar kennis op het gebied van IFRS moeten verspreiden doorheen de organisatie. Deze kennisverspreiding zal verschillen naargelang van de doelgroepen binnen de entiteit, gaande van een algemene bewustwording, over specifieke opleiding rond een bepaald aspect (bv. verkooporganisatie rond de boekhoudkundige behandeling van een bepaalde transactie), tot en met vormingssessies die de IFRS-kennis tot in de details overbrengt bij de verschillende spelers in het accountingproces.

De projectgroep en de organisatie zullen tevens in deze fase dienen over te gaan tot de opstelling, *c.g.* aanpassing van de waarderingsregels en de *accounting manual*. Daarnaast dient reeds in deze fase een ontwerp van IFRS-jaarrekening uitgewerkt te worden. Dit zal de projectgroep in staat stellen de informatiebehoeften te definiëren en eventuele aanpassingen aan interne rapporteringdocumenten in te schatten. Uiteraard zal dit laatste ook een invloed hebben op de verscheidenheid van de bestaande rapporteringssystemen die binnen de entiteit kunnen bestaan.

In het tweede onderdeel van deze fase, de opbouwfase, moet de projectgroep waken over de aanpassingen die op het vlak van de verschillende processen en systemen dienen te gebeuren. Daarnaast zullen het hele budgetteringsproces en het budget opgesteld moeten worden, rekening houdend met de IFRS-waarderingsregels.

Ten slotte zal de projectgroep de nodige testen en proefpogingen uitvoeren om de degelijkheid van het hele proces en de opgebouwde hulpmiddelen te toetsen.

2.3.3. Derde fase: implementatie

22. Vervolgens zal de entiteit kunnen overgaan tot de laatste fase, deze van de implementatie en parallele verwerking.

In deze fase worden alle onderdelen die rechtstreeks of onrechtstreeks te maken krijgen met de IFRS-implementatie klaargestoomd. Een eerste proefjaarrekening onder IFRS wordt opgesteld. Tegelijkertijd worden de balanscijfers voor het boekjaar T-2 (in de veronderstelling van een omschakeling in T) opgesteld en omgerekend volgens de IFRS-standaarden. Ook de vergelijkende cijfers voor het voorgaande boekjaar worden voorbereid en opgesteld.

2.4. COMMUNICATIE

23. Op basis van interne rapporteringen die volgens IFRS-standaarden werden opgesteld, zal het management zijn beleid voeren en beslissingen nemen ter zake.

Naar de buitenwereld blijft de financiële rapportering verder lopen volgens de bestaande waarderingsregels. Op het einde van deze fase zal de entiteit omschakelen naar de publicatie van haar eerste IFRS-jaarrekening met daarin de vergelijkende cijfers voor het voorgaande boekjaar.

In dit opzicht is een voldoende en tijdige communicatie met externe stakeholders belangrijk. Dit proces dient eventueel ruim vóór de eerste publicatie van de IFRS-jaarrekening aangevat te worden, waarbij aan financiële analisten, aandeelhouders, kredietverstrekkers, obligatiehouders, krediet- en handelsinformatiekantoren, en andere belanghebbenden de nodige informatie en toelichting wordt verstrekt betreffende de gevolgen van de toepassing van IFRS en de invloed hiervan op de jaarrekening.

2.5. PROJECTMANAGEMENT

24. Het beheer van het project of projectmanagement speelt een centrale rol in het hele proces. In dit kader hoort een duidelijke afbakening van verantwoordelijkheden, omschrijving van de doelstellingen, mijlpalen, informatiestromen en informatieverplichtingen, enz. thuis.

Het aanstellen van een projectverantwoordelijke die de totale eindverantwoordelijkheid draagt om op de vastgelegde datum de IFRS-jaarrekening te kunnen voorleggen, is een aangewezen manier om te vermijden dat er onvoldoende draagkracht bestaat voor het conversieproject.

Uiteraard dient de projectverantwoordelijke over voldoende ondersteuning te beschikken vanwege de leiding.

De projectverantwoordelijke zal instaan voor:

- het regelmatig opvolgen van de status en voortgang van de verschillende onderdelen in het projectplan;
- de coördinatie tussen de verschillende projectleden;
- het opvolgen en nazicht van de opgeleverde resultaten en toetsing met de vooropgestelde objectieven;
- de opvolging van risico's en problemen die zich in het omschakelingsproces kunnen voordoen;
- het voorstellen van wijzigingen in en het aanpassen van het projectplan indien nodig;
- het regelmatig uitbrengen van tussentijds verslag over de vooruitgang van de werkzaamheden zowel binnen de projectgroep als naar de ondernemingsleiding.

De projectverantwoordelijke zal op het einde van het proces ook formeel het project afsluiten en finaal rapporteren over de status.

2.6. BESLUIT

25. Tot besluit kunnen we stellen dat, rekening houdend met het voorgaande, de timing van het omschakelingsproces cruciaal is. IFRS 1 voorziet immers dat het begrip “onnodige kost en inspanning” enkel van toepassing kan zijn op entiteiten die “tijdig” het omschakelingsproces hebben aangevat, dit wil zeggen die entiteiten die voldoende op voorhand de omschakeling hebben gepland en in staat zijn om de informatie, nodig voor het opstellen van de openingsbalans onder IFRS, op de datum van omschakeling of onmiddellijk nadien te verzamelen.

Entiteiten die wachten tot het laatste ogenblik, zouden wel eens voor verrassingen kunnen staan. Elke entiteit die de overgang naar IFRS overweegt en/of implementeert, zal dienen te waken over het omschakelingsproces door dit grondig te plannen, beheersbaar te houden en tijdige opvolging van de verschillende stappen en acties te organiseren. Een gestructureerde aanpak zal immers meer garanties bieden op succes.

Referenties:

- IFRS 1 - *Eerste toepassing van International Financial Reporting Standards.*
- IAS 8 - *Grondslagen voor financiële verslaggeving, schattingswijzigingen en fouten.*

HOOFDSTUK 3

MOGELIJKE AANVAARDING VAN IFRS- JAARREKENINGEN IN DE VERENIGDE STATEN VANAF 2009

T. CARLIER

Stagiair - bedrijfsrevisor

V. WEETS

Docent VUB en UAMS

3.1. PLAN VAN DE SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION

26. De *Securities and Exchange Commission* (SEC), de beurswaakhond van de Verenigde Staten, acht het niet opportuun om het huidige verslaggevingskader voor de Amerikaanse entiteiten, de zogenaamde US GAAP, af te schaffen ten voordele van de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) gepubliceerd door het *International Accounting Standards Board* (IASB). US GAAP wordt immers nog altijd algemeen aanzien als kwalitatief hoogstaand en algemeen aanvaard, waardoor verandering niet als positief wordt gezien door de SEC.

Langs de andere kant zijn er een aanzienlijk aantal buitenlandse entiteiten die genoteerd zijn in de VS en die in het kader van hun nationale regelgeving gebruikmaken of in de toekomst gebruik zullen maken van IFRS voor het opstellen van hun jaarrekening. Op dit moment moeten de buitenlandse entiteiten die hun aandelen verhandelen op een beurs in de VS dit doen door gebruik te maken van de zogenaamde *Form 20F*. In dit document wordt de buitenlandse jaarrekening, zelfs als ze in overeenstemming met IFRS is opgesteld, gereconcilieerd naar US GAAP.

In april 2005 heeft de SEC in dit verband een plan uitgewerkt om deze reconciliatie naar US GAAP eventueel niet meer te eisen van buitenlandse entiteiten die genoteerd zijn in de VS en die hun jaarrekening opstellen in overeenstemming met IFRS. Het is de officiële bedoeling, toegegeven door de SEC, om deze verplichte reconciliatie af te schaffen tegen ten laatste 2009.

Of dit plan zal slagen, zal onder andere afhangen van de resultaten van een gedetailleerde analyse van de betrouwbaarheid en de consistentie van de toepassing en de interpretatie van IFRS in jaarrekeningen door verschillende entiteiten in verschillende jurisdicties. Vermits Europese beursgenoteerde entiteiten sedert het boekjaar 2005 hun jaarrekening moeten opstellen in overeenstemming met IFRS, is deze analyse gestart in de loop van 2006. Hiervoor zou de SEC de *Form 20F*'s analyseren van de 1.200 buitenlandse entiteiten die momenteel in de VS genoteerd zijn. 500 van deze entiteiten zijn Canadees, en zijn niet overgeschakeld naar IFRS in 2005, van de 700 andere zijn er al 40 die IFRS gebruikten vóór 2005, 300 die het doen sedert 2005 en de rest zou dat tegen 2007 doen.

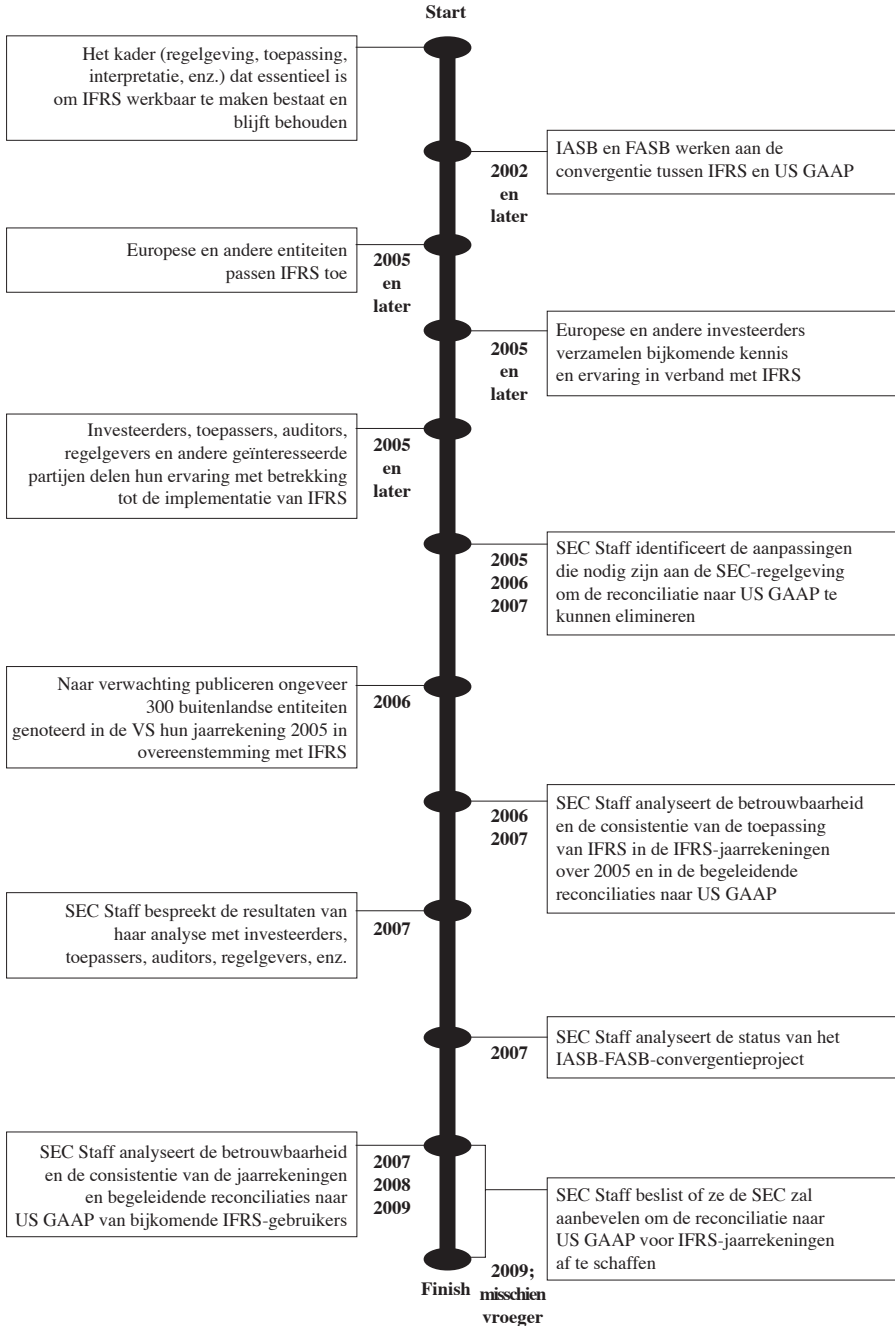
Daarnaast benadrukt Donald T. NICOLAISEN, *Chief Accountant* van de SEC, dat de onafhankelijkheid van het IASB (ook inzake financiering), de verdere publicatie van standaarden van hoge kwaliteit en het voortzetten van de inspanningen in het kader van het IASB-FASB-convergentieproject onontbeerlijk zijn om IFRS-jaarrekeningen tegen ten laatste 2009 te kunnen aanvaarden op de beurzen in de VS.

3.2. BIJLAGE

EEN MOGELIJK TRAJECT NAAR EEN AANBEVELING VAN DE SEC STAFF OM DE RECONCILIATIE NAAR US GAAP VOOR IFRS-JAARREKENINGEN AF TE SCHAFFEN ⁽⁴⁾

24

MOGELIJKE AANVAARDING VAN IFRS-JAARREKENINGEN IN DE VERENIGDE STATEN



⁽⁴⁾ NICOLAISEN Donald T., Statement by SEC Staff: A Securities Regulator Looks at Convergence, *Northwestern University Journal of International Law and Business*, April 2005.

DEEL 2

VASTE ACTIVA

HOOFDSTUK 1

IAS 16/IAS 38: MATERIELE VASTE ACTIVA EN IMMATERIELE ACTIVA

R. VERHEYEN
Bedrijfsrevisor

1.1. INLEIDING

27. Dit hoofdstuk heeft tot doel de meest fundamentele elementen van IFRS met betrekking tot de materiële en immateriële activa voor te stellen.

Meer bepaald worden IAS 38 - *Immateriële activa* en IAS 16 - *Materiële vaste activa* behandeld.

Dit impliceert dat volgende onderwerpen niet aan bod zullen komen:

- voor wat betreft de immateriële activa: de behandeling van goodwill ontstaan zowel bij verwerving van een entiteit als bij eerste consolidatie (IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties*);
- voor wat betreft de materiële vaste activa: IAS 40 - *Vastgoedbeleggingen*, IAS 17 - *Lease-overeenkomsten*;
- voor wat betreft andere aspecten die de waardering van de immateriële en/of materiële vaste activa beïnvloeden: IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa*, IAS 20 - *Administratieve verwerking van overheidssubsidies en informatieverschaffing over overheidssteun* en IAS 23 - *Financieringskosten*.

Tot slot vermelden we nog dat dit hoofdstuk de standaarden behandelt zoals ze vanaf 1 januari 2006 van toepassing zijn.

1.2. BEPALINGEN DIE GEMEENSCHAPPELIJK ZIJN VOOR DE IMMATERIELE EN MATERIELE VASTE ACTIVA

1.2.1. Structuur van de standaarden

28. De standaarden zijn opgebouwd volgens een vergelijkbare structuur, meer bepaald:

- Doel
- Toepassingsgebied
- Definities
- Waardering bij eerste opname
- Administratieve verwerking van latere kosten
- Waardering na de eerste opname
- Afschrijvingen
- Bijzondere waardeverminderingen
- Niet langer opnemen in de balans
- Informatieverschaffing

1.2.2. Definities

29. De volgende begrippen worden uitgebreid beschreven en hebben betrekking op de meest fundamentele principes van de standaard: materiële vaste activa, immateriële activa, afschrijvingen, af te schrijven bedrag, gebruiksduur, kostprijs, realiseerbare waarde, restwaarde, bijzonder waardeverminderingsverlies, (monetaire) activa, actieve markt.

Bepaalde definities zullen, desgevallend, nadien worden vermeld of toegelicht.

De begrippen “immateriële activa” en “materiële vaste activa” worden als volgt gespecificeerd:

- Immateriële activa: identificeerbare, niet-monetaire activa, zonder fysieke vorm (*without physical substance*), gehouden om te gebruiken voor de productie of de levering van goederen en diensten, voor verhuur aan derden of voor administratieve doeleinden.
- Materiële vaste activa zijn materiële posten die:
 - worden gehouden voor gebruik in de productie of levering van goederen of diensten, voor verhuur aan derden of voor bestuurlijke doeleinden; en
 - waarvan wordt verwacht dat ze langer dan één periode zullen worden gebruikt.

1.2.3. Administratieve verwerking van materiële vaste activa en immateriële activa

30. Activa worden opgenomen in de balans als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen met betrekking tot het actief naar de entiteit zullen vloeien en als de kostprijs van het actief betrouwbaar kan worden bepaald.

IAS 16 vermeldt dat het gepast kan zijn de totale kost van een actief te splitsen in zijn verschillende samenstellende onderdelen en elk deel afzonderlijk te verwerken (bv. □ een vliegtuig en zijn motoren).

1.2.4. Initiële waardering van de materiële vaste activa en immateriële activa

31. Activeerbare materiële vaste activa en immateriële activa dienen initieel gewaardeerd te worden tegen kostprijs.

De kostprijs is samengesteld uit de aankoopprijs (kortingen en prijsverminderingen inbegrepen) verhoogd met alle rechtstreeks toerekenbare kosten (bv. kosten van voorbereiding van het terrein, leveringskosten, installatiekosten, externe honoraria, enz.) en een eerste schatting van de kosten van ontmanteling en verwijdering van het actief.

De kostprijs van zelf geproduceerde activa wordt bepaald aan de hand van de principes die gelden voor activa verworven van derden (IAS 2 - *Voorraden*).

1.2.5. Latere kosten

32. Latere kosten i.v.m. het actief worden toegevoegd aan de boekwaarde wanneer het waarschijnlijk is dat er bijkomende toekomstige economische voordelen uit zullen voortkomen.

1.2.6. Waardering na de eerste opname in de balans

33. Entiteiten hebben voor de verwerking van materiële vaste activa en immateriële activa de keuze tussen:

A. Het kostprijsmodel

34. Activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele geaccumuleerde bijzondere waardevermindervingsverliezen.

B. Het herwaarderingsmodel

35. De alternatieve methode laat toe dat een materieel vast actief of een immaterieel actief, na zijn initiële opname, wordt opgenomen tegen zijn geherwaardeerde waarde, verminderd met de geaccumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen.

Het geherwaardeerde bedrag dient overeen te stemmen met de “reële waarde” van het actief op datum van herwaardering, waarbij de “reële waarde” gedefinieerd wordt als het bedrag waarvoor het actief kan worden verhandeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde onafhankelijke partijen.

De modaliteiten van deze herwaardering worden in de standaard gedefinieerd en wij weerhouden meer bepaald:

- de “reële waarde” van een onroerend goed stemt in principe overeen met de marktwaarde en wordt doorgaans bepaald door erkende schatters;
- eenmaal toegepast moeten de herwaarderingsvoldoende regelmatig gebeuren (elke één tot vijf jaar) en moeten alle elementen van een zelfde categorie (gebouwen, machines, enz.) geherwaardeerd worden.

Het is raadzaam te noteren, wat betreft de immateriële activa, dat een herwaardering slechts wordt toegestaan op voorwaarde dat er een actieve markt bestaat, wat verondersteld wordt vrij uitzonderlijk te zijn.

Herwaarderingsmeerwaarden of terugnamen van herwaarderingsmeerwaarden worden verwerkt via het eigen vermogen tenzij, en in de mate dat, ze een terugname betreffen van voorheen opgenomen waardeverminderingen. In dit laatste geval worden de herwaarderingsvoldoende via de winst- en verliesrekening verwerkt. Bij de realisatie van de activa worden de herwaarderingsmeerwaarden die opgenomen zijn in het eigen vermogen getransfereerd naar de reserves.

De gevolgen van deze administratieve verwerking op de belastingen worden behandeld in IAS 12 - *Winstbelastingen*.

1.2.7. Afschrijvingen

36. Het af te schrijven bedrag van een actief wordt bepaald na aftrek van de restwaarde van het actief. IAS 16 haalt niettemin aan dat in de praktijk deze restwaarde

meestal niet materieel is. In het geval van de immateriële vaste activa (IAS 38) wordt de restwaarde geacht nul te zijn, behoudens strikt na te leven voorwaarden.

Ieder bestanddeel van een materieel vast actief met een substantiële kostprijs in relatie tot de totale kostprijs van het actief dient afzonderlijk te worden afgeschreven (*component approach*).

Het af te schrijven bedrag van een materieel vast actief en een immaterieel actief moet op een systematische manier worden gespreid over de vermoedelijke gebruiksduur, waarbij verschillende factoren in overweging genomen moeten worden. Deze gebruiksduur dient op regelmatige tijdsintervallen te worden herzien.

Voor de afschrijfbaar activa dient een afschrijvingsmethode geselecteerd te worden die het verbruik van de economische voordelen van het actief weerspiegelt.

Verschillende afschrijvingsmethoden zijn toegelaten: lineair (in de meeste gevallen verplicht voor de immateriële vaste activa), degressief, enz.

1.2.8. Informatie in de toelichting

37. De vereiste informatieverschaffing in de toelichting is relatief gedetailleerd en dient in het bijzonder de waarderingsregels en een mutatietafel te bevatten.

Indien het herwaarderingsmodel wordt gebruikt, moeten bijkomende inlichtingen worden verschaft (principes, data van herwaardering, gebruik van externe expertises, vergelijking met de boekingswaarde, mutaties tijdens het boekjaar, enz.).

1.3. SPECIFIEKE ELEMENTEN MET BETREKKING TOT DE IMMATERIELE ACTIVA

1.3.1. Onderscheid tussen afzonderlijke verwerving en de verwerving als onderdeel van een bedrijfscombinatie

38. Zoals reeds aangegeven, wordt een afzonderlijk verworven immaterieel actief gewaardeerd tegen kostprijs.

Volgens IFRS 3 – *Bedrijfscombinaties* wordt de kostprijs van een immaterieel actief dat wordt verworven in het kader van een bedrijfscombinatie gewaardeerd tegen de reële waarde op de overnamedatum. De reële waarde kan normaliter met voldoende betrouwbaarheid worden gewaardeerd om afzonderlijk van goodwill te worden opgenomen.

1.3.2. Kosten van onderzoek en ontwikkeling

39. De uitgaven voor onderzoek en/of ontwikkeling vormen een belangrijk onderdeel van IAS 38 - *Immateriële activa*.

De begrippen “onderzoek” en “ontwikkeling” zijn op een vrij nauwkeurige en gedetailleerde wijze gedefinieerd omdat voor de kosten verbonden aan onderzoek en ontwikkeling een verschillende administratieve verwerking wordt voorgeschreven.

De uitgaven in het kader van onderzoek mogen immers in geen geval worden beschouwd als een immaterieel actief, terwijl dit voor de uitgaven in het kader van ontwikkeling het geval is voor zover de entiteit kan aantonen dat zes voorwaarden voor de opname als actief strikt worden gerespecteerd. Het betreft hier onder meer de voorwaarde dat de technische en commerciële haalbaarheid van het actief voor verkoop of gebruik is aangetoond.

Welke administratieve methode men ook kiest, het totale bedrag van de uitgaven van onderzoek en ontwikkeling met betrekking tot het boekjaar, zal moeten worden vermeld in de toelichting.

1.3.3. Herstructureringskosten en andere kosten

40. Op basis van de definitie van immateriële activa geeft IAS 38 aan welke uitgaven in ieder geval als kosten opgenomen dienen te worden:

- opstartkosten (bv. oprichtingskosten);
- uitgaven voor opleiding en vorming;
- uitgaven voor publiciteit en promotie;
- herstructureringskosten of verhuiskosten van de volledige of een gedeelte van de entiteit.

Intern gegenereerde merken, uitgaverechten, cliëntenbestanden en inhoudelijk gelijksoortige posten dienen niet als immateriële activa te worden opgenomen.

1.3.4. Immateriële activa met een onbepaalde gebruiksduur

41. Een immaterieel actief met een onbepaalde gebruiksduur dient niet te worden afgeschreven maar er dient ten minste jaarlijks onderzocht te worden of het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Dit dient te gebeuren door de realiseerbare waarde te vergelijken met de boekwaarde.

Voor de volledigheid vermelden we nog dat SIC 32 - *Immateriële activa - Kosten van websites* behandelt.

HOOFDSTUK 2

AFSCHRIJVINGEN VOLGENS DE STANDAARDEN VAN HET IASB

V. WEETS

Docent VUB en UAMS

2.1. INLEIDING

42. Door alle discussies rond *Fair Value Accounting* zouden wij uit het oog kunnen verliezen dat waardering aan kostprijs min geaccumuleerde afschrijvingen voor materiële vaste activa en immateriële activa onder IFRS nog steeds de gebruikelijke verwerkingswijze is. Daarom gaan wij in dit hoofdstuk in op afschrijvingen in overeenstemming met IFRS. De behandeling van geherwaardeerde activa (waardering aan reële waarde of *fair value*) en het onderzoek op bijzondere waardevermindering (*impairment test*) alsook het terugnemen van bijzondere waardeverminderingen valt buiten het bestek van dit hoofdstuk.

In dit hoofdstuk komen in verband met het afschrijven van materiële vaste activa en immateriële activa eerst de gemeenschappelijke definities en bepalingen aan bod. Vervolgens gaan we in op enkele specifieke richtlijnen over afschrijvingen in IAS 16 - *Materiële vaste activa* en IAS 38 - *Immateriële activa*.

2.2. GEMEENSCHAPPELIJKE DEFINITIES EN BEPALINGEN

43. Afschrijving (*depreciation* in IAS 16, *amortisation* in IAS 38) is de systematische allocatie van het af te schrijven bedrag van een actief over zijn gebruiksduur.

In de meeste gevallen worden afschrijvingen systematisch als kost opgenomen in de winst- en verliesrekening. In bepaalde gevallen is het echter mogelijk dat het bedrag van de afschrijving wordt opgenomen in de boekwaarde van een ander actief en dus niet onmiddellijk in de winst- en verliesrekening komt. Dit is het geval wanneer de toekomstige economische voordelen van het ene actief gebruikt worden bij de productie van een ander actief. De afschrijvingskost van een fabriek en fabrieksinstallaties kan in bepaalde gevallen bijvoorbeeld worden opgenomen in de kost van de voorraad. Ook de afschrijvingen van activa gebruikt voor ontwikkelingsactiviteiten kunnen in de boekwaarde van de immateriële activa opgenomen worden indien aan de voorwaarden voor opname als actief uit IAS 38 is voldaan.

De gebruiksduur (*useful life*) is hetzij:

- de periode gedurende welke een actief naar verwachting voor een entiteit beschikbaar is voor gebruik; of
- het aantal productie- of vergelijkbare eenheden dat de entiteit van het actief verwacht te verkrijgen.

Af te schrijven bedrag (*depreciable amount*): is de kostprijs van een actief, of ander kostprijsvervangend bedrag, verminderd met zijn restwaarde.

Kostprijs (*cost*): is het bedrag van de geldmiddelen of kasequivalenten die worden betaald en de reële waarde van de andere vergoeding die wordt gegeven om een actief te verwerven op het ogenblik dat het wordt verworven of gebouwd (of, indien van toepassing, het bedrag dat bij eerste opname wordt toegerekend aan dat actief in overeenstemming met de specifieke vereisten van andere IFRS, bv. IFRS 2 - *Op aandelen gebaseerde betalingen*).

Restwaarde (*residual value*): is het bedrag dat een entiteit naar verwachting momenteel voor het actief zou ontvangen bij vervreemding, na aftrek van de verwachte

vervreemdingskosten, indien het actief reeds de verwachte ouderdom zou hebben en in de staat zou verkeren die aan het einde van de gebruiksduur wordt verwacht.

In de praktijk is de restwaarde van een actief vaak onbeduidend en wordt zij daarom in vele gevallen verwaarloosd bij de berekening van het af te schrijven bedrag. Wanneer de entiteit kiest voor waardering tegen historische kost en de restwaarde is belangrijk, dan wordt deze ten minste aan het einde van elk boekjaar herzien, en indien de verwachtingen verschillen van de vorige schattingen moet dit verwerkt worden als een schattingswijziging in overeenstemming met IAS 8 - *Grondslagen voor financiële verslaggeving, schattingswijzigingen en fouten*. Deze schatting gebeurt op basis van restwaarden van gelijkaardige activa die op het moment van de schatting aan het einde van hun gebruiksduur verkeren en die in vergelijkbare omstandigheden hebben geopereerd.

2.3. IAS 16: MATERIELE VASTE ACTIVA

2.3.1. Algemeen

44. Het af te schrijven bedrag van een actief moet op een systematische wijze over de gebruiksduur worden gespreid. De gekozen afschrijvingsmethode moet een afspiegeling zijn van het patroon waarmee de toekomstige economische voordelen van het actief naar verwachting zullen worden verbruikt door de entiteit. Er wordt afgeschreven, zelfs indien de reële waarde van het actief boven de boekwaarde uitstijgt, tot de restwaarde is bereikt.

Terreinen en gebouwen zijn afscheidbare activa en worden administratief afzonderlijk verwerkt, zelfs indien ze samen zijn verworven. Terreinen hebben meestal een onbeperkte gebruiksduur en worden bijgevolg niet afgeschreven. Gebouwen wel.

2.3.2. Gebruiksduur

45. In principe is de instroom van toekomstige economische voordelen het gevolg van het gebruik van het actief. Maar ook andere factoren zoals verwachte fysieke slijtage, het verwachte gebruik van het actief, enz. hebben een invloed op de economische voordelen die met het actief hadden kunnen worden genereerd.

Daarom moet bij het bepalen van de gebruiksduur van het actief rekening gehouden worden met:

- de verwachte capaciteit of fysieke productie van het actief;
- het aantal werkperioden waarin het actief zal gebruikt worden, alsook het herstellings- en onderhoudsprogramma en het onderhoud van het actief wanneer het niet in gebruik is;
- de technische of economische veroudering als gevolg van wijzigingen of verbeteringen in de productie of als gevolg van wijzigingen in de vraag van de markt naar het product of de dienst die met het actief wordt geleverd;
- juridische of andere beperkingen op het gebruik van het actief.

Het beleid van een entiteit inzake activabeheer kan inhouden dat een actief na een bepaalde periode wordt vervreemd of nadat een bepaald gedeelte van de toekomstige

economische voordelen die het actief in zich bergt, is verbruikt. Hierdoor kan de gebruiksduur van een actief voor de entiteit korter zijn dan de economische levensduur. De schatting van de gebruiksduur is dus een kwestie van beoordeling, gebaseerd op ervaring van de entiteit met soortgelijke activa en wordt gedefinieerd in termen van specifiek nut voor de entiteit.

De gebruiksduur van afschrijfbaar activa moet geregeld gecontroleerd worden (ten minste aan het einde van elk boekjaar). Als de huidige verwachtingen verschillen van de vorige schattingen moet de afschrijvingskost voor de huidige en toekomstige perioden herzien worden. Zo kan een investering in een actief ervoor zorgen dat de performantie hoger wordt en de levensduur verlengt. De herstellings- en onderhoudspolitiek van een entiteit kan de gebruiksduur ook beïnvloeden. Deze politiek kan leiden tot een verlenging van de gebruiksduur of een toename van de restwaarde, maar stelt de entiteit niet vrij van de verplichting tot afschrijven. Technologische veranderingen kunnen de gebruiksduur verkorten.

2.3.3. Afschrijvingsmethode

46. Ieder bestanddeel van een materieel vast actief met een substantiële kostprijs in relatie tot de totale kostprijs van het actief dient afzonderlijk te worden afgeschreven. Het bedrag dat aanvankelijk voor een materieel vast actief opgenomen is, wordt toegerekend aan de belangrijke onderdelen ervan en elk dergelijk onderdeel moet afzonderlijk afgeschreven worden. Het kan bijvoorbeeld geëigend zijn om het casco en de motoren van een vliegtuig afzonderlijk af te schrijven, ongeacht of deze nu in eigendom zijn of via een financiële lease-overeenkomst zijn verkregen.

In IAS 16 worden een aantal afschrijvingsmethoden opgesomd die kunnen gehanteerd worden om het af te schrijven bedrag van een actief op systematische basis toe te rekenen over de gebruiksduur van het actief. De keuze van een afschrijvingsmethode moet gebeuren op basis van het patroon volgens welk de economische voordelen van het actief naar verwachting zullen worden gebruikt door de entiteit. De methode wordt consistent toegepast over de periode, tenzij er een verandering is in het verwachte verbruikspatroon van de toekomstige economische voordelen.

De afschrijvingsmethode moet geregeld gecontroleerd worden (ten minste aan het einde van elk boekjaar). Wanneer blijkt dat het verbruikspatroon van de toekomstige economische voordelen niet wordt afgespiegeld in de gebruikte afschrijvingsmethode, moet een andere methode gebruikt worden. Conform de behandeling van een verandering in de verwachte gebruiksduur moeten bij een verandering van afschrijvingsmethode de huidige en de toekomstige bedragen van de afschrijvingen gecorrigeerd worden.

2.3.4. Informatieverschaffing

47. In overeenstemming met IAS 16 dient de entiteit onder andere de volgende informatie te verschaffen in verband met afschrijvingen van materiële vaste activa:

- de gebruikte afschrijvingsmethoden;
- de gebruiksduur of toegepaste afschrijvingspercentages; en
- de brutoboekwaarde en geaccumuleerde afschrijvingen (samengevoegd met de geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingverliezen) aan het begin en einde van de periode.

2.4. IAS 38: IMMATERIELE ACTIVA

2.4.1. Algemeen

48. In overeenstemming met de bepalingen van IAS 16 over afschrijvingen van materiële vaste activa moeten de af te schrijven bedragen van immateriële activa op een systematische wijze over de gebruiksduur opgenomen worden in de winst- en verliesrekening. Afschrijvingen beginnen wanneer het actief beschikbaar is voor gebruik.

2.4.2. Gebruiksduur

49. Volgende factoren bepalen onder andere de gebruiksduur van immateriële activa:

- het verwachte gebruik van het actief en of het actief doelmatig beheerd zou kunnen worden door een ander managementteam;
- de typische levenscyclus en publieke informatie over schattingen van de gebruiksduur van soortgelijke activa die op vergelijkbare wijze worden gebruikt;
- de technische, technologische of commerciële veroudering of andere vormen van economische veroudering;
- de stabiliteit van de bedrijfstak en veranderingen in de marktvrage naar de met het actief vervaardigde producten of diensten;
- de verwachte acties door concurrenten of potentiële concurrenten;
- het niveau van onderhoudsuitgaven om de verwachte toekomstige economische voordelen van het actief te verkrijgen en de mogelijkheid en intentie van de entiteit om een dergelijk niveau te bereiken;
- de duur van de periode van zeggenschap over het actief en juridische of soortgelijke beperkingen op het gebruik van het actief;
- het verband tussen de gebruiksduur van het actief en de gebruiksduur van andere activa van de entiteit.

Als gevolg van de snelle technologische veranderingen zijn computersoftware en veel andere immateriële activa onderhevig aan technologische veroudering. Daarom verwacht de standaard dat de gebruiksduur van deze activa kort zal zijn. Onzekerheid in verband met de verwachte gebruiksduur van immateriële activa verantwoordt de voorzichtige schatting ervan, maar is geen reden om de verwachte levensduur onrealistisch kort te maken.

De gebruiksduur van immateriële activa kan erg lang zijn of zelfs onbepaald (maar niet onbeperkt). Immateriële activa met een bepaalde gebruiksduur dienen te worden afgeschreven. Immateriële activa met een onbepaalde gebruiksduur worden niet afgeschreven, maar dienen jaarlijks, en wanneer er aanwijzingen van bijzondere waardevermindering bestaan, onderzocht te worden op bijzondere waardevermindering in overeenstemming met IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa*. De bepalingen met betrekking tot bijzondere waardevermindering van activa vallen buiten het bestek van dit hoofdstuk.

Zowel economische als juridische factoren kunnen de gebruiksduur van immateriële activa beïnvloeden: economische factoren bepalen de periode waarin toekomstige economische voordelen zullen worden verkregen, juridische factoren kunnen deze periode beperken. Als er een juridische beperking is op de periode waarin de entiteit toegang heeft tot de economische voordelen uit immateriële activa, kan de gebruiksduur van dat immaterieel actief niet langer zijn dan deze juridisch vastgelegde periode. Indien de contractuele of andere juridische rechten overgedragen worden voor een beperkte periode die verlengd kan worden, moet de periode van verlenging meegerekend worden bij het bepalen van de gebruiksduur, op voorwaarde dat er aanwijzingen bestaan voor een verlenging zonder aanzienlijke kosten.

Dit is onder meer het geval:

- indien er aanwijzingen zijn (bv. ervaring in het verleden) dat de contractuele of andere juridische rechten zullen worden verlengd;
- indien er aanwijzingen zijn dat alle vereiste voorwaarden om de goedkeuring tot verlenging te verkrijgen, zullen worden vervuld; en
- indien de kostprijs van de verlenging niet significant is in vergelijking met haar verwachte toekomstige economische voordelen.

2.4.3. Afschrijvingsmethode

50. De afschrijvingsmethode moet het patroon weergeven volgens hetwelk de toekomstige economische voordelen van het actief naar verwachting door de entiteit verbruikt zullen worden. Als dat patroon niet op een betrouwbare manier bepaald kan worden, moet de lineaire methode gebruikt worden. Slechts in uitzonderlijke omstandigheden is het verantwoord om een afschrijvingsmethode te gebruiken waardoor de geaccumuleerde afschrijvingskost lager is dan volgens de lineaire methode.

2.4.4. Restwaarde

51. Immateriële activa hebben geen restwaarde, tenzij:

- Er een verbintenis is van een derde partij om het actief aan te kopen aan het einde van de gebruiksduur; of
- Er een actieve markt is voor het actief en:
 - de restwaarde van het actief op basis van die markt kan worden bepaald; en
 - deze actieve markt waarschijnlijk nog zal bestaan aan het einde van de gebruiksduur van het actief.

2.4.5. Herziening van afschrijvingsperiode en -methode

52. Zoals bij de materiële vaste activa moet ten minste aan het einde van elk boekjaar nagegaan worden of de schatting met betrekking tot de gebruiksduur en de keuze van de afschrijvingsmethode nog overeenstemt met de werkelijkheid. Veranderingen moeten behandeld worden als schattingswijzigingen in

overeenstemming met IAS 8 - *Grondslagen voor financiële verslaggeving, schattingswijzigingen en fouten*. Dit wil zeggen dat de afschrijvingsbedragen van de huidige en toekomstige periodes worden aangepast.

2.5. BESLUIT EN AANDACHTSPUNTEN

53. Dit hoofdstuk gaat over de administratieve verwerking van afschrijvingen van activa die worden gewaardeerd volgens het kostprijsmodel. Waardering van activa volgens het herwaarderingsmodel en onderzoek op bijzondere waardevermindering (*impairment test*) vallen buiten het bestek van dit hoofdstuk.

IAS 16 en 38 bepalen dat het af te schrijven bedrag van materiële vaste activa en immateriële activa over hun gebruiksduur moet worden gespreid. Deze gebruiksduur kan bepaald worden in functie van de periode waarin de activa gebruikt zullen worden of in functie van het aantal te produceren stuks. De gebruiksduur is van een hele reeks factoren afhankelijk (technologische veroudering, onderhoudsprogramma, bedrijfspolitiek, enz.).

Het af te schrijven bedrag van vaste activa bestaat uit hun kostprijs verminderd met de restwaarde. In principe hebben immateriële activa met een beperkte gebruiksduur geen restwaarde tenzij er een actieve markt bestaat en/of er al een verkoopsverbintenis is ondertekend waardoor de restwaarde betrouwbaar kan vastgesteld worden.

Aangezien de afschrijvingen volgens de standaarden van het IASB moeten overeenstemmen met het gebruikspatroon van de toekomstige economische voordelen van de activa, vervalt onder IFRS de mogelijkheid om fiscaal degressief af te schrijven. Als het gebruikspatroon van economische voordelen uit een immaterieel vast actief niet betrouwbaar bepaald kan worden, moet lineair worden afgeschreven. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen is een trager afschrijvingsritme dan het lineaire verantwoord.

Referenties:

- IAS 16 - *Materiële vaste activa (herzien 2003)*.
- IAS 38 - *Immateriële activa (herzien 2003)*.

HOOFDSTUK 3

IFRS 5: EEN EERSTE STAP IN DE RICHTING VAN EEN WERELDWIJDE HARMONISATIE VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

T. CARLIER

Stagiair - bedrijfsrevisor

V. WEETS

Docent VUB en UAMS

3.1. INLEIDING

54. Het convergentieproject tussen het IASB en het FASB heeft zijn eerste vruchten afgeworpen. IFRS 5 - *Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten* vertoont significante gelijkenissen met de Amerikaanse SFAS 144 - *Accounting for the impairment or disposal of long-lived assets* (gepubliceerd in 2001).

3.2. HET TOEPASSINGSGEBIED VAN IFRS 5

55. IFRS 5 gaat in op twee belangrijke onderwerpen: vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten.

Wat betreft de vaste activa, behandelt IFRS 5 het volgende:

- het invoeren van de classificatie “aangehouden voor verkoop”;
- de introductie van het concept “groep activa die wordt afgestoten” (*disposal group*);
- de waardering van vaste activa (of groepen activa die worden afgestoten) die zijn geclassificeerd als aangehouden voor verkoop; en
- de presentatie van zowel de activa aangehouden voor verkoop als de activa en verplichtingen die deel uitmaken van een groep activa die wordt afgestoten, op een aparte lijn in de balans.

Vóór de publicatie van IFRS 5 werd de verwerking van beëindigde bedrijfsactiviteiten behandeld in IAS 35 - *Beëindiging van bedrijfsactiviteiten*. IFRS 5 heft IAS 35 op en verschilt van die voormalige standaard op volgende punten:

- het moment van de classificatie van activiteiten als beëindigde bedrijfsactiviteiten;
- de verplichting om de beëindigde bedrijfsactiviteiten op een aparte lijn voor te stellen in de winst- en verliesrekening terwijl IAS 35 de keuze liet om deze informatie ofwel in de winst- en verliesrekening ofwel in de toelichting te geven; en
- het verbod om bedrijfsactiviteiten, die na balansdatum worden geclassificeerd als beëindigd te verwerken als een gebeurtenis met betrekking tot het boekjaar.

De inspiratie voor deze wijzigingen werd gehaald bij SFAS 144.

3.3. VASTE ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP EN GROEPEN ACTIVA DIE WORDEN AFGESTOTEN

3.3.1. Definities

A. *Vaste activa aangehouden voor verkoop*

56. De criteria die voor de classificatie van vaste activa als “aangehouden voor verkoop” worden gebruikt in IFRS 5 zijn dezelfde als die van SFAS 144. Het onderscheid tussen de activa aangehouden voor verkoop en andere activa is gebaseerd op de manier waarop de boekwaarde zal worden terugverdiend.

Als de boekwaarde voornamelijk wordt terugverdiend door verkoop van het actief, zal het actief geclassificeerd worden als aangehouden voor verkoop, in tegenstelling tot activa waarvan de boekwaarde voornamelijk wordt gerealiseerd door het voortgezette gebruik ervan.

De boekwaarde zal voornamelijk worden gerealiseerd in een verkooptransactie indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- het actief, in zijn huidige staat, is onmiddellijk beschikbaar voor verkoop;
- het management heeft een operationeel plan om het actief te verkopen;
- de entiteit is actief op zoek naar een koper;
- het is hoogst waarschijnlijk dat de verkoop zal plaatsvinden binnen de 12 maanden vanaf de classificatie als aangehouden voor verkoop (op enkele uitzonderingen na);
- het actief wordt op actieve wijze voor verkoop op de markt gebracht tegen een prijs die redelijk is ten opzichte van zijn actuele reële waarde; en
- de handelingen die nodig zijn om het plan uit te voeren tonen aan dat het onwaarschijnlijk is dat er belangrijke wijzigingen aan het plan zullen worden aangebracht of dat het plan zal worden ingetrokken.

Het is belangrijk te onderstrepen dat de vervreemding moet gebeuren door middel van een verkoop in het kader van een formeel verkoopplan. Daarom voldoen activa die minder worden gebruikt of buiten gebruik worden gesteld (zogenaamde “vaste activa die moeten worden opgegeven”) niet aan de criteria om als activa aangehouden voor verkoop te worden geclassificeerd. Hun boekwaarde wordt immers voornamelijk terugverdiend door het voortgezette gebruik ervan. Dit verhindert echter niet dat ze later als aangehouden voor verkoop kunnen worden geclassificeerd.

B. Groepen activa die worden afgestoten

57. IFRS 5 introduceert het begrip van een groep activa die worden afgestoten. Het betreft een groep activa die de entiteit, samen met verplichtingen die rechtstreeks aan deze activa verbonden zijn, in één enkele transactie wil afstoten. In dat geval gelden de grondslagen voor financiële verslaggeving, die moeten worden toegepast op vaste activa aangehouden voor verkoop, voor de groep activa die wordt afgestoten in haar geheel.

3.3.2. Waardering

Inzake waardering van activa aangehouden voor verkoop moet de entiteit twee fasen onderscheiden:

A. Onmiddellijk vóór de initiële classificatie als aangehouden voor verkoop

58. Het actief wordt gewaardeerd in overeenstemming met de waarderingsprincipes van de standaarden die van toepassing zijn op het betrokken actief.

B. Na de classificatie als aangehouden voor verkoop

59. Aangezien de activa nu enkel aangehouden worden met als doel ze op korte termijn te verkopen, is het aangewezen een ander waarderingsprincipe toe te passen. De entiteit zal gebruikmaken van de laagste waarde tussen de boekwaarde en de reële waarde min de verkoopkosten en zal de afschrijving van het actief stopzetten.

Het eventuele overschot van de boekwaarde ten opzichte van de reële waarde verminderd met de verkoopkosten, wordt als bijzonder waardeverminderingverlies opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Terugboeken van deze waardeverminderingen is mogelijk tot maximaal het bedrag aan waardeverminderingverliezen dat werd opgenomen in overeenstemming met IFRS 5 of (vóór de classificatie als aangehouden voor verkoop) in overeenstemming met IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa*.

3.3.3. Presentatie en informatieverschaffing

60. IFRS 5 schrijft voor dat vaste activa aangehouden voor verkoop, net als activa en verplichtingen die deel uitmaken van een groep activa die worden afgestoten, afzonderlijk gepresenteerd moeten worden op een aparte lijn van de balans.

Voorbeeld 1: Presentatie in de balans van vaste activa aangehouden voor verkoop

Entiteit XYZ	X2	X1
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	X	X
Goodwill	X	X
Overige immateriële activa	X	X
Belangen in geassocieerde deelnemingen	X	X
Voor verkoop beschikbare financiële activa	X	X
Vlottende activa		
Voorraden	X	X
Handelsvorderingen	X	X
Overige vlottende activa	X	X
Geldmiddelen en kasequivalenten	X	X
<i>Vaste activa aangehouden voor verkoop</i>	X	X
TOTAAL ACTIVA	X	X
EIGEN VERMOGEN EN VERPLICHTINGEN		
Eigen vermogen toe te rekenen aan de aandeelhouders van de moedermaatschappij		
Aandelenkapitaal	X	X
Overige reserves	X	X
Ingehouden winsten	X	X
<i>Bedragen rechtstreeks opgenomen in eigen vermogen die verband houden met vaste activa aangehouden voor verkoop</i>	X	X
Minderheidsbelangen	X	X
Totaal eigen vermogen	X	X
Langlopende verplichtingen		
Langtermijnleningen	X	X
Uitgestelde belastingen	X	X
Langtermijnvoorzieningen	X	X
Kortlopende verplichtingen		
Handels- en overige schulden	X	X
Kortetermijnleningen	X	X
Kortlopend deel van langetermijnleningen	X	X
Te betalen belastingen	X	X
Kortetermijnvoorzieningen	X	X
<i>Verplichtingen die rechtstreeks verband houden met vaste activa aangehouden voor verkoop</i>	X	X
Totaal verplichtingen	X	X
TOTAAL PASSIVA	X	X

De vaste activa aangehouden voor verkoop en de activa en verplichtingen die deel uitmaken van een groep activa die worden afgestoten, moeten deel uitmaken van aparte informatieverschaffing in de toelichting. De nieuwe standaard vereist bovendien ook een beschrijving van deze activa en verplichtingen en van de feiten en omstandigheden van de verkoop.

3.4. BEEINDIGDE BEDRIJFSACTIVITEITEN

61. IFRS 5 behandelt eveneens de problematiek van de beëindigde bedrijfsactiviteiten zij het, in tegenstelling tot vaste activa aangehouden voor verkoop (of groepen activa die worden afgestoten), enkel voor wat betreft de presentatie (voornamelijk in de winst- en verliesrekening en in de kasstroomtabel).

3.4.1. Definitie

62. IFRS 5 definieert een beëindigde bedrijfsactiviteit als een component van de entiteit die ofwel is afgestoten ofwel is geclassificeerd als aangehouden voor verkoop en:

- een afzonderlijke belangrijke bedrijfsactiviteit of geografisch bedrijfsgebied vertegenwoordigt;
- deel uitmaakt van één enkel gecoördineerd plan om een afzonderlijke belangrijke bedrijfsactiviteit of geografisch bedrijfsgebied af te stoten; of
- een dochteronderneming is die uitsluitend is overgenomen met de bedoeling te worden doorverkocht.

3.4.2. Presentatie

A. *Presentatie in de winst- en verliesrekening*

63. De entiteit moet in haar winst- en verliesrekening één bedrag opnemen voor de beëindigde bedrijfsactiviteiten. Dat bedrag is de som van de winst of het verlies na belastingen van de beëindigde activiteit, het bijzondere waardevermindingsverlies na belastingen van de eventuele waardering aan reële waarde min verkoopkosten en de winst of het verlies van de afstoting van activa of groepen activa die worden afgestoten.

IFRS 5 vereist eveneens inlichtingen over de baten, lasten en winst of verlies van de beëindigde bedrijfsactiviteiten en de ermee gerelateerde winstbelastingen. Die inlichtingen mogen verschaft worden, ofwel rechtstreeks in de winst- en verliesrekening (buiten het operationele resultaat) ofwel in de toelichting. Deze vereisten gelden voor de huidige periode evenals voor alle voorgaande perioden die in de jaarrekening gepresenteerd worden (ten minste één vergelijkende periode).

Voorbeeld 2: Prestentatie van beëindigde activiteiten in de winst- en verliesrekening

Entiteit XYZ	X2	X1
VOORTGEZETTE BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Omzet	X	X
Kostprijs van verkopen	(X)	(X)
Brutowinst	X	X
Overige bedrijfsopbrengsten	X	X
Distributiekosten	(X)	(X)
Beheerskosten	(X)	(X)
Overige bedrijfskosten	(X)	(X)
Financieringskosten	(X)	(X)
Aandeel in de winst van geassocieerde deelnemingen	X	X
Winst vóór belastingen	X	X
Belastingen	(X)	(X)
Winst van de periode uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	X	X
BEEINDIGDE BEDRIJFSACTIVITEITEN		
Winst van de periode uit beëindigde bedrijfsactiviteiten	X	X
Winst van de periode	X	X
Toe te wijzen aan:		
- aandeelhouders van de moedermaatschappij	X	X
- minderheidsbelangen	X	X

B. Voorstelling in het kasstroomoverzicht

64. De kasstromen die voortvloeien uit de beëindigde bedrijfsactiviteiten moeten, zoals de voortgezette activiteiten, geclassificeerd worden als kasstromen als gevolg van bedrijfs-, financierings- en investeringsactiviteiten. Deze informatie mag ofwel in het kasstroomoverzicht ofwel in de toelichting gegeven worden.

3.4.3. Informatieverschaffing

65. Bovenop de afzonderlijke voorstelling van de resultaten en kasstromen van beëindigde bedrijfsactiviteiten, verplicht IFRS 5 de entiteiten in het bijzonder volgende inlichtingen te verschaffen:

- de aanpassingen in de lopende periode aan de bedragen die verband houden met beëindigde activiteiten. Het gaat bijvoorbeeld om aanpassingen verbonden aan de definitieve bepaling van de prijs, milieugaranties of de reglementering van pensioenplannen;
- wanneer een component van de entiteit niet langer geclassificeerd wordt als aangehouden voor verkoop, moet de winst of het verlies van die component, voorheen gepresenteerd in beëindigde bedrijfsactiviteiten, opgenomen worden in de winst of het verlies van de voortgezette bedrijfsactiviteiten en dit voor alle gepresenteerde perioden.

Al de bepalingen met betrekking tot presentatie en informatieverschaffing zijn bedoeld om de lezer te helpen bij het maken van het onderscheid tussen beëindigde bedrijfsactiviteiten en de voortgezette activiteiten. Door dergelijke verplichtingen wordt het ook gemakkelijker de activiteiten te vergelijken met die uit de vorige periode en de impact in te schatten van de beëindigde activiteiten op de winst of het verlies van de entiteit.

3.5. CONVERGENTIE MET SFAS 144?

66. In vergelijking met IAS 35, zorgt IFRS 5 ongetwijfeld voor een grotere convergentie met de Amerikaanse SFAS 144. Toch blijft er een belangrijk verschil bestaan in de definitie van een beëindigde bedrijfsactiviteit. In het licht van de opmerkingen geformuleerd door het publiek, heeft het IASB het opportuun geacht zijn oude definitie uit IAS 35 niet aan te passen (component van een activiteit die een belangrijke bedrijfsactiviteit of geografisch bedrijfsgebied vertegenwoordigt), daar waar volgens de Amerikaanse definitie een veel beperkter element als beëindigde bedrijfsactiviteit kan geclassificeerd worden. Op dit punt is het IASB van mening dat het aan het FASB is om zijn definitie aan te passen, omdat het vindt dat die definitie in bepaalde situaties leidt tot een onjuiste voorstelling van de winst- en verliesrekening.

HOOFDSTUK 4

IAS 17: DE ADMINISTRATIEVE VERWERKING VAN LEASE-OVEREENKOMSTEN

P. SCHUMESCH
Bedrijfsrevisor

V. WEETS
Docent VUB en UAMS

4.1. INLEIDING

67. De administratieve verwerking van lease-overeenkomsten wordt behandeld in IAS 17 - *Lease-overeenkomsten*. Na een samenvatting van de standaard, gaan wij in dit hoofdstuk in op de praktische toepassing van IAS 17.

Wij hebben geopteerd om in dit hoofdstuk de nadruk te leggen op de classificatie van lease-overeenkomsten in financiële leases (*finance lease*) en operationele leases (*operating lease*), aangezien dit aspect in de praktijk het meest tot discussies leidt. Voor een meer gedetailleerde bespreking van de andere aspecten van lease-overeenkomsten, refereren we naar de basistekst van IAS 17.

4.2. SAMENVATTING VAN DE STANDAARD

68. IAS 17 voorziet in twee types van lease-overeenkomsten: financiële leases en operationele leases.

Bij de classificatie van lease-overeenkomsten primeert de economische realiteit van de transactie. Als er overdracht is van nagenoeg alle aan de eigendom verbonden risico's en voordelen van een actief door de *lessor* (i.e. de leasinggever) aan de *lessee* (i.e. de leasingnemer), gaat het om een financiële lease en zullen zowel het geleaste actief als de gerelateerde verplichting opgenomen worden in de balans van de *lessee*. In het omgekeerde geval gaat het om een operationele lease. Het actief blijft dan op de balans van de *lessor* en de leasebetalingen worden als last opgenomen in de winst- en verliesrekening van de *lessee*.

4.3. ADMINISTRATIEVE VERWERKING

4.3.1. Verwerking door de *lessee*

A. Financiële lease

69. Op de balans worden het actief en de corresponderende verplichting opgenomen aan het laagste bedrag tussen de reële waarde (*fair value*) van het geleaste actief en de contante waarde van de minimale leasebetalingen voorzien in de overeenkomst. De leasebetalingen worden gesplitst in financieringskosten en aflossingen van de uitstaande verplichting zodanig dat dit resulteert in een constante periodieke rente over het resterende saldo van de verplichting. Het actief wordt afgeschreven conform de afschrijvingsgrondslagen voor gelijkaardige materiële vaste activa in eigendom.

B. Operationele lease

70. De leasebetalingen worden op tijdsevenredige basis (i.e. lineair) als last opgenomen in de winst- en verliesrekening over de leaseperiode, tenzij een andere systematische wijze van toerekening meer representatief is voor het tijds patroon waarmee de economische voordelen aan de gebruiker toekomen.

C. Informatieverschaffing

71. In de toelichting moet de *lessee*, onder andere, een algemene beschrijving geven van de bepalingen van de lease-overeenkomst, het totaal van de toekomstige

minimale subleasebetalingen die hij op balansdatum verwacht te ontvangen op grond van niet-opzegbare sublease-overeenkomsten, een analyse van de vervaldagen van de toekomstige minimum leasebetalingen (inclusief de contante waarde van deze leasebetalingen in het geval van een financiële lease-overeenkomst), informatie over de opgenomen bedragen in de winst- en verliesrekening alsook, in het geval van een financiële lease, de nettoboekwaarde op balansdatum voor elke categorie van activa.

4.3.2. Verwerking door de lessor

A. Financiële lease

72. De netto-investering voor de lease-overeenkomst wordt opgenomen als een vordering. De leasebetalingen worden uitgesplitst in financieringsbaten en een aflossing van de vordering zodanig dat er een constant rendement op de netto-investering wordt weergegeven. Lessors die eveneens fabrikant of handelaar zijn, moeten de marge op de verkoop opnemen conform de opnamecriteria voor een gewone verkooptransactie. Indien de rente abnormaal laag is (dit wil zeggen kunstmatig laag gehouden om cliënten aan te trekken), wordt de verkoopwinst beperkt tot het bedrag dat zou opgenomen worden indien een marktrente werd aangerekend. Directe eerste kosten die toewijsbaar zijn aan het onderhandelen en het afsluiten van de overeenkomst worden geactiveerd (als onderdeel van financiële-leasevordering) en komen in mindering van de baten die worden opgenomen over de leaseperiode (fabrikanten of handelaars die als lessor optreden nemen de directe eerste kosten onmiddellijk op in de winst- en verliesrekening op het moment waarop de verkoopwinst wordt gerealiseerd).

B. Operationele lease

73. Geleaste activa worden afgeschreven conform de afschrijvingsgrondslagen voor gelijkaardige materiële vaste activa in eigendom. De leasebaten worden op tijdsevenredige basis (*i.e.* lineair) opgenomen in de winst- en verliesrekening over de leaseperiode, tenzij een andere systematische wijze van toerekening meer representatief is voor het tijds patroon waarmee de economische voordelen aan de lessor toekomen.

C. Informatieverschaffing

74. In de toelichting moet de lessor, onder andere, een algemene beschrijving geven van de bepalingen van de lease-overeenkomst, een analyse van de vervaldagen van toekomstige leasebetalingen (inclusief de contante waarde van deze leasebetalingen in het geval van een financiële lease-overeenkomst), informatie over de opgenomen bedragen in de winst- en verliesrekening (met inbegrip van het totaalbedrag van de voorwaardelijke leasebetalingen) alsook:

- in het geval van een financiële lease: een aansluiting tussen de bruto-investering in de lease en de contante waarde van de invorderbare minimale leasebetalingen;
- in het geval van een operationele lease: voor elk geleased actief, de brutowaarde, het totaal van de afschrijvingen en de waardeverminderingen.

4.4. CLASSIFICATIE VAN LEASE-OVEREENKOMSTEN

75. Zoals eerder vermeld, voorziet IAS 17 in twee types van lease-overeenkomsten: financiële leases en operationele leases. Bij de classificatie van lease-overeenkomsten primeert de economische realiteit van de transactie. Als er overdracht is van nagenoeg alle aan de eigendom verbonden risico's en voordelen van een actief door de *lessor* aan de *lessee*, gaat het om een financiële lease en zullen zowel het geleasede actief als de gerelateerde verplichting opgenomen worden in de balans van de *lessee*. In het omgekeerde geval gaat het om een operationele lease.

In de praktijk wordt de klemtoon eerder gelegd op het behouden van de risico's door de *lessor*, dan op de economische voordelen als gevolg van het gebruik van het actief. Als de *lessor* slechts een beperkt gedeelte van de risico's behoudt, gaat het om een financiële lease. Als de *lessor* echter belangrijke risico's draagt in verband met veranderingen in de reële waarde, ongebruikte capaciteit of technologische veroudering van het actief, spreken wij van een operationele lease.

IAS 17 bevat geen drempelwaarden om een onderscheid te maken tussen financiële en operationele lease-overeenkomsten. De entiteit moet daarentegen een globale analyse maken van de transactie om te evalueren of er al dan niet overdracht is van nagenoeg alle risico's en economische voordelen van de *lessor* aan de *lessee*. Om dit te doen moet de economische realiteit van de transactie bekeken worden los van de vorm van het contract.

IAS 17 geeft voorbeelden van situaties die, individueel of in combinatie, normaal gezien leiden tot de classificatie van de lease-overeenkomst als een financiële lease:

- De lease-overeenkomst draagt de eigendom van het actief aan het einde van de leaseperiode over aan de *lessee*;
- De *lessee* heeft een optie om het actief te kopen tegen een prijs die naar verwachting beduidend lager is dan de reële waarde (*fair value* of het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde onafhankelijke partijen) op het moment dat deze optie voor het eerst kan worden uitgeoefend, zodanig dat het, op het tijdstip van het sluiten van de lease-overeenkomst, redelijk zeker is dat het recht zal worden uitgeoefend (*bargain purchase option*);
- De leaseperiode omvat het grootste gedeelte van de economische levensduur van het actief, zelfs indien de eigendom niet wordt overgedragen;
- Op het tijdstip van het aangaan van de lease-overeenkomst is de contante waarde van de minimale leasebetalingen ten minste gelijk of nagenoeg gelijk aan de reële waarde van het geleasede actief. Het bedrag van de aankoopoptie in het geval van een *bargain purchase option* maakt deel uit van deze minimale leasebetalingen. Enkel de leasebetalingen voor de niet-opzegbare periode waarbinnen de *lessor* zich verbonden heeft om het actief te leasen worden beschouwd. Een lease-overeenkomst is niet-opzegbaar als ze enkel kan opgezegd worden:
 - in geval van een zeer onwaarschijnlijke gebeurtenis;
 - met de toestemming van de *lessor*;
 - indien de *lessee* een nieuwe lease-overeenkomst sluit met dezelfde *lessor* en voor hetzelfde actief of een equivalent actief;

- tegen betaling door de *lessee* van een zodanig extra bedrag dat het bij de aanvang van de lease-overeenkomst redelijkerwijs zeker is dat de lease zal worden voortgezet (dit wil zeggen door de betaling van een ontmoedigende verbrekingsvergoeding);
- De aard van het geleasede actief is zodanig specifiek, dat alleen de *lessee* het kan gebruiken zonder belangrijke aanpassingen.

In dezelfde context geeft IAS 17 indicaties van situaties die, individueel of gezamenlijk, kunnen leiden tot de classificatie van een lease-overeenkomst als financiële lease:

- het opzeggen van de lease-overeenkomst door de *lessee* is mogelijk, maar de verliezen die de *lessor* daardoor lijdt, komen ten laste van de *lessee*;
- de winsten en verliezen ten gevolge van veranderingen in de reële waarde van de restwaarde (op het einde van het contract) zijn ten laste van de *lessee* (bv. door een korting op de leasebetalingen die gelijk is aan het grootste gedeelte van de verkoopopbrengst aan het einde van de lease-overeenkomst);
- de *lessee* heeft de mogelijkheid om de lease-overeenkomst voort te zetten voor een vervolgperiode tegen een leaseprijs die beduidend lager is dan de marktconforme leaseprijs op dat ogenblik (*bargain renewal option*).

Bij vergelijking van de bepalingen in IAS 17 met deze in de Belgische regelgeving merken wij op dat het basisprincipe voor de classificatie van de lease-overeenkomsten als financiële of operationele lease hetzelfde is: de aanwezigheid van overdracht van het merendeel van de risico's en economische voordelen verbonden aan de eigendom van het actief van de *lessor* aan de *lessee* op basis van de economische realiteit van de transactie. Bij de toepassing van dit principe kunnen er echter verschillen optreden. Een lease-overeenkomst wordt bijvoorbeeld sneller als financiële lease geclassificeerd volgens IFRS dan volgens Belgische standaarden, omdat:

- de integrale wedersamenstelling van de reële waarde van het geleasede actief door de toekomstige leasebetalingen het enige criterium is dat volgens de Belgische regelgeving in beschouwing moet genomen worden om aan te geven of het gaat om een financiële lease;
- IAS 17 een beroep doet op de beoordeling van de totale transactie om na te gaan of al dan niet de quasi-totaliteit van de risico's en voordelen verbonden aan de eigendom van het geleasede actief werden overgedragen van de *lessor* aan de *lessee*. De wedersamenstelling van de reële waarde van het actief door de contante waarde van de toekomstige minimale leasebetalingen is een belangrijke factor in deze analyse, maar ook andere factoren moeten in beschouwing genomen worden.

In de volgende paragrafen gaan wij op basis van praktijkvoorbeelden verder in op de criteria die volgens IFRS moeten nagegaan worden om lease-overeenkomsten te kunnen classificeren in financiële en financiële operationele leases.

4.4.1. Overdracht van de eigendom van het actief aan de *lessee* op het einde van de leaseperiode

76. Aangezien het geleasede actief op het einde van de lease-overeenkomst eigendom van de *lessee* wordt, gaat het om een financiële lease. Eigendomsoverdracht

moet ook worden verondersteld als de *lessor* het recht heeft om van de *lessee* te eisen dat hij het geleasede actief op het einde van de leaseperiode koopt (*put option*) en de *lessor* deze optie waarschijnlijk zal uitoefenen.

4.4.2. Bestaan van een *bargain purchase option*

77. In de praktijk is het dikwijls moeilijk om bij het aangaan van de lease-overeenkomst in te schatten of de aankoopoptie voorzien in het contract voldoende voordelig is om op dat moment te kunnen veronderstellen dat de optie waarschijnlijk zal worden uitgeoefend. Het is immers niet gemakkelijk om de verwachte reële waarde op het einde van de leaseperiode te bepalen. De verwijzing naar een vaste aankoopprijs is meestal een aanwijzing dat het gaat om een *bargain purchase option* in de mate dat de optieprijs voldoende laag is ten opzichte van het bedrag, volgens de initiële schattingen, van de reële waarde (te bepalen rekening houdend met inflatie) op de datum van de uitoefening van de optie.

Voorbeeld: een entiteit leest een gebouw voor een periode van 15 jaar. Het gebouw heeft bij aanvang van de lease een reële waarde van 4 miljoen EUR en het bedrag van de aankoopoptie op het einde van de overeenkomst is 2 miljoen EUR. Bij het afsluiten van het contract wordt de reële waarde van het gebouw (na rekening te hebben gehouden met inflatie) op datum van de uitoefening van de optie geschat op 3 miljoen EUR. Het is met andere woorden redelijk zeker dat de optie zal uitgeoefend worden (zelfs indien de activiteit van de entiteit in een ander gebouw kan worden voortgezet) aangezien de optie een belangrijke waarde heeft. Bijgevolg zal de overeenkomst geclassificeerd worden als een financiële lease.

4.4.3. De leaseperiode omvat het grootste gedeelte van de economische levensduur van het actief

78. Als de *lessee*, tegen de betaling van huursommen, het actief voor het grootste gedeelte van zijn economische levensduur gebruikt, krijgt hij substantieel alle economische voordelen van het actief, en, in parallel, ook de quasi-totaliteit van de economische risico's verbonden aan het gebruik van het actief. De term "het grootste gedeelte" wordt niet nader gespecificeerd in IAS 17 maar in de praktijk wordt dikwijls de drempelwaarde van US GAAP gebruikt, die zegt dat de duur van de lease-overeenkomst moet overeenkomen met minstens 75 % van de economische levensduur. In werkelijkheid worden de meeste economische voordelen immers gedurende de eerste jaren van ingebruikname gegenereerd.

4.4.4. De contante waarde van de minimale leasebetalingen is ten minste gelijk of nagenoeg gelijk aan de reële waarde van het actief

79. Bepaalde internationale standaarden voor financiële verslaggeving (US GAAP, UK GAAP) gebruiken een drempelwaarde van 90 % voor dit criterium. In de praktijk gebruiken veel entiteiten deze drempelwaarde hoewel geen cijfers worden gegeven in IAS 17. Het kan echter gevaarlijk zijn om ervan uit te gaan dat indien de *lessee* 10% of meer van het investeringsrisico's niet draagt, het merendeel van de risico's niet werd overgedragen. Dit is zeker het geval als de overeenkomst in de specifieke optie werd opgesteld om onder de 90 % drempel te blijven. Alle risico's en voordelen moeten conform IAS 17 in beschouwing genomen worden, en hoe dichter de contante waarde van de minimale leasebetalingen bij de drempel van 90 % komt (zelfs als ze lager is), hoe meer er rekening gehouden moet worden met de andere criteria in

IAS 17. De classificatie van lease-overeenkomsten in financiële en operationele leases hangt immers af van de totale transactie.

Om dit criterium te kunnen nagaan, moet de entiteit de impliciete rentevoet van de lease-overeenkomst bepalen (*interest rate implicit in the lease*). Het gaat om de disconteringsvoet die, op datum van het aangaan van de lease-overeenkomst ervoor zorgt dat de reële waarde van het geleasede actief (en de eventuele directe eerste kosten van de *lessor*) gelijk is aan de contante waarde van de som van volgende elementen: (a) minimale leasebetalingen en (b) de ongegarandeerde restwaarde. In de praktijk zal de *lessee* echter zelden de disconteringsvoet van de *lessor* kennen, zodanig dat hij de rentevoet voor een soortgelijke lease-overeenkomst of de rentevoet waartegen de *lessee* op het tijdstip van de lease-overeenkomst het bedrag nodig voor de aankoop van het actief zou kunnen lenen voor een overeenkomstige duur en met een overeenkomstige zekerheid (dit wil zeggen in de veronderstelling dat het actief als borg wordt gegeven) zal moeten gebruiken (*incremental borrowing rate*).

4.4.5. De geleasede activa zijn zeer specifiek

80. Als het actief slechts een beperkte reële waarde heeft, zal de *lessor* er zeker op toezien dat de investering wordt terugbetaald via de minimale leasebetalingen voorzien in de overeenkomst of via de uitoefening van bepaalde opties. In beide gevallen zal het dan waarschijnlijk gaan om een financiële lease.

4.4.6. Andere beschouwingen

81. Het risico in verband met de restwaarde kan eveneens belangrijk zijn. Voorbeeld: een voertuig wordt geleased voor een periode van 3 jaar, de voorziene leasebetalingen bedragen 60 % van de initiële investering en de restwaarde na 3 jaar wordt geschat op 40 % van de initiële investering. Op basis van de ervaring van de *lessor*, lijkt het hoogst waarschijnlijk dat de werkelijke restwaarde na 3 jaar tussen de 40 % en 50 % van de initiële investering voor het voertuig bedraagt. Als de overeenkomst voorziet dat de *lessee* het risico voor de restwaarde draagt in het geval dat deze meer dan 25 % van de initiële kost bedraagt en de *lessor* in het geval dat de restwaarde minder dan 25 % (wat zeer onwaarschijnlijk is) bedraagt, is het risico op verliezen als gevolg van een lage restwaarde op het einde van de leaseperiode in grote mate overgedragen aan de *lessee*. Het risico gedragen door de *lessor* is niet significant, waardoor het contract wordt geclassificeerd als een financiële lease.

Normaal gezien wordt eenzelfde lease-overeenkomst op dezelfde manier geclassificeerd door de *lessee* en de *lessor*. Aangezien de classificatie beoordeling vergt, kunnen de definities en de criteria voorzien in IAS 17 rekening houdend met specifieke situaties van beide partijen toch in bepaalde gevallen leiden tot een verschillende classificatie bij *lessee* en *lessor*.

4.5. VERWACHTE ONTWIKKELINGEN

82. Eén van de langetermijnprojecten op de agenda van het IASB is de herziening van IAS 17. Op dit moment loopt een discussie rond de vraag of het verschil tussen financiële en operationele leases moet behouden blijven en of het niet beter zou zijn om een actief en een verplichting op te nemen voor het bedrag van de minimale leasebetalingen voorzien in de lease-overeenkomst. De vraag werd echter nog niet beantwoord.

DEEL 3

VLOTTENDE ACTIVA EN OPBRENGSTEN

HOOFDSTUK 1

IAS 18: OPNAME VAN OPBRENGSTEN IN DE WINST- EN VERLIESREKENING

T. CARLIER

Stagiair - bedrijfsrevisor

V. WEETS

Docent VUB en UAMS

1.1. INLEIDING

83. Het doel van een jaarrekening is het verschaffen van informatie over de financiële toestand, de financiële prestaties en de veranderingen in de financiële toestand van een entiteit. Om aan deze doelstelling te beantwoorden, is het onontbeerlijk dat opbrengsten en kosten in de juiste verslagperiode worden opgenomen. Met andere woorden, de lezer moet ervan kunnen uitgaan dat opbrengsten en kosten niet werden geanticipeerd of uitgesteld. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar de toepassing van dit principe op complexe transacties is soms niet evident. In een klimaat van grote internationale concurrentie op de kapitaalmarkten ontstaat daarenboven bij bepaalde entiteiten soms toch de neiging om opbrengsten eerder op te nemen dan economisch gezien verantwoord is om zo de winstverwachtingen, en dus de beurskoersen, op te drijven. Het lijkt dan ook aangewezen om dieper in te gaan op de bepalingen die het IASB heeft vastgelegd met betrekking tot deze problematiek.

1.2. TOEPASSINGSGEBIED

84. IAS 18 - *Opbrengsten*, bevat opname- en waarderingsregels met betrekking tot bepaalde bedrijfsopbrengsten en bouwt hiervoor de algemene bepalingen in het raamwerk voor de opstelling en presentatie van jaarrekeningen (IASB *framework*) verder uit. In deze standaard worden richtlijnen gegeven voor de waardering en de opname van opbrengsten uit de gewone bedrijfsvoering in het kader van de verkoop van goederen, het verrichten van diensten en het gebruik door derden van activa van de entiteit die rente, royalty's en dividenden opleveren.

1.3. DEFINITIES

1.3.1. Baten (*income*)

85. Het raamwerk definieert baten als de toenames van economische voordelen in de vorm van een instroom van nieuwe of een verhoging van bestaande activa, dan wel afnemingen van verplichtingen tijdens de verslagperiode, een en ander resulterend in de toename van eigen vermogen, anders dan door bijdragen van deelhebbers daarin. De definitie omvat zowel opbrengsten als andere voordelen, en komt overeen met wat in de Belgische grondslagen in het algemeen "opbrengsten" (*revenues*) en "meerwaarden" (*gains*) heet.

Voorbeeld:

Het kwijtschelden door een moederonderneming van de schulden van een dochter of het betalen van de schulden van een dochteronderneming door de moeder zonder dat de dochter nog verdere verplichtingen heeft, zijn voorbeelden van instromen van economische middelen die niet onder de definitie van baten vallen. Deze instromen zijn immers het gevolg van inbrengen door deelhebbers in het eigen vermogen. Deze kwijtscheldingen worden niet via de winst- en verliesrekening opgenomen en komen (met hun eventueel belastingeffect) meteen in het eigen vermogen van de dochteronderneming.

Bedragen die voor anderen werden ontvangen, bijvoorbeeld belasting over de toegevoegde waarde of afspraken met cocontractanten, leiden niet tot een toename van het eigen vermogen en vallen bijgevolg niet onder de definitie van baten.

1.3.2. Opbrengsten (*revenue*)

86. In IAS 18 worden richtlijnen verstrekt met betrekking tot baten die ontstaan in het normale verloop van de bedrijfsvoering, in het bijzonder de opbrengsten (ook wel verkopen, honoraria, rente, royalty's en dividenden genoemd). Opbrengsten worden in IAS 18 gedefinieerd als de bruto-instroom van economische voordelen die tijdens de periode ontstaan bij de uitvoering van de normale bedrijfsactiviteiten van een entiteit, en die leidt tot een andere toename van het eigen vermogen dan de toenames die verband houden met bijdragen van deelhebbers in het eigen vermogen.

Wij gebruiken in dit hoofdstuk de term “opbrengsten” en niet “bedrijfsopbrengsten” omdat volgens IAS 18 verkregen rente en dividenden ook onder “opbrengsten” vallen en dat deze opbrengsten volgens de Belgische grondslagen niet onder de bedrijfsopbrengsten maar onder de financiële opbrengsten vallen. In dit kader mag niet uit het oog verloren worden dat er volgens IFRS geen uitzonderlijke kosten of opbrengsten meer bestaan.

1.4. WAARDERINGS- EN OPNAMEREGELS

1.4.1. Bedrag van de op te nemen opbrengst

87. Opbrengsten worden gewaardeerd aan de reële waarde ⁽⁵⁾ van de vergoeding die is ontvangen of waarop recht is verkregen.

Gezien de hoge omloopsnelheid van de meeste handelsvorderingen is de reële waarde van de opbrengst meestal gelijk aan het nominale bedrag van wat (te) ontvangen is. Met andere woorden, het brutobedrag min de kortingen, de zogenaamde (te ontvangen) kasinstroom.

Alleen bij uitstel van betaling over een periode die langer is dan de normale betalingsperiode (bv. bij een renteloos krediet) zal, als gevolg van de tijdswaarde van geld, de reële waarde van de vergoeding lager liggen dan de nominale waarde van de ontvangen of te ontvangen geldmiddelen. Er moet dan een onderscheid gemaakt worden tussen de operationele opbrengst en de financiële opbrengst. Hiervoor moeten de toekomstige kasstromen als gevolg van de transactie verdisconteerd worden aan de hand van de duidelijkst te bepalen impliciete rentevoet van volgende twee opties:

- de geldende rentevoet voor een gelijkaardige transactie met gelijkaardig risico; of
- de rentevoet die de nominale waarde van de goederen of diensten verdisconteert tot de huidige contante prijzen van de goederen of diensten.

Het verschil tussen nominale en reële waarde wordt dan als renteopbrengst opgenomen in overeenstemming met de bepalingen van IAS 18 over rente en in overeenstemming met IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering*.

Bij de ruil van goederen of diensten tegen gelijkaardige goederen of diensten kan er geen opbrengst worden opgenomen. Ruil tussen verschillende goederen en diensten

⁽⁵⁾ De reële waarde (*fair value*) is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde onafhankelijke partijen (*an arm's length transaction*).

wordt wel gezien als een transactie die tot opbrengst leidt. De opbrengst van een dergelijke transactie wordt gemeten aan de hand van de reële waarde van de ontvangen goederen. Als deze reële waarde niet betrouwbaar gemeten kan worden, gebruikt men de reële waarde van de gegeven goederen of diensten. In december 2001 heeft het IASB in dit verband SIC 31 - *Opbrengsten - Ruiltransacties met betrekking tot advertentiediensten* gepubliceerd. De waardering van opbrengsten die voortvloeien uit dergelijke ruiltransacties aan de reële waarde van verkregen advertentiediensten, is niet toegelaten. De waardering van deze opbrengsten aan de reële waarde van geleverde advertentiediensten mag in bepaalde omstandigheden, indien referentie naar gelijkaardige transacties die geen ruiltransacties zijn, mogelijk is.

Voorbeeld:

Een klant kan een goed dat contant wordt verkocht tegen 8.000 EUR afbetalen in 5 gelijke delen van 2.000 EUR. De leverancier krijgt dus 2.000 EUR als vergoeding voor het betalingsuitstel dat hij verleent. Deze vergoeding is een financiële opbrengst en moet *pro rata temporis* over de 5 jaar gespreid worden gebruikmakend van de rentevoet die een annuïteit van 2.000 EUR gedurende 5 jaar gelijkstelt aan een contante waarde van 8.000 EUR (7,93 %). De reële waarde van de goederen is 8.000 EUR en wordt op transactiedatum als operationele opbrengst in de winst- en verliesrekening opgenomen.

1.4.2. Opname van de opbrengst in de winst- en verliesrekening

88. De waarderings- en opnameregels van IAS 18 moeten in principe individueel worden toegepast voor elke transactie. In bepaalde gevallen is het echter nodig om een transactie op te delen in diverse componenten, bijvoorbeeld indien een transactie zowel de verkoop van goederen als de levering van diensten omvat. In andere gevallen is het nodig om een aantal transacties samen te bekijken, bijvoorbeeld indien een entiteit goederen verkoopt maar op datzelfde moment ook een overeenkomst sluit in verband met het terug aankopen van deze goederen.

A. Opname van opbrengsten uit de verkoop van goederen

89. Onder goederen verstaat men zowel door de entiteit geproduceerde goederen voor verkoop als goederen die niet werden bewerkt voor de verkoop. Opbrengsten uit de verkoop van goederen dienen te worden opgenomen als alle volgende voorwaarden zijn vervuld:

- de entiteit heeft de wezenlijke risico's en voordelen van eigendom van de goederen overgedragen aan de koper;
- de entiteit behoudt over de verkochte goederen niet de feitelijke zeggenschap of betrokkenheid die gewoonlijk toekomt aan de eigenaar;
- het bedrag van de opbrengst kan betrouwbaar gemeten worden;
- het is waarschijnlijk dat de economische voordelen met betrekking tot de transactie naar de entiteit zullen vloeien; en
- de reeds gemaakte of nog te maken kosten met betrekking tot de transactie kunnen op betrouwbare wijze worden gewaardeerd.

De specifieke omstandigheden van de transacties bepalen de wezenlijke risico's en voordelen van de eigendom van de goederen die werden overgedragen aan de koper. Meestal gebeurt de overdracht van risico's en baten bij de overdracht van de eigendomstitel en/of de goederen. Toch is het mogelijk dat de eigendomstitel werd overgedragen zonder de risico's en voordelen, waardoor opname van de opbrengst nog niet mogelijk is, bijvoorbeeld:

- als de entiteit risico's draagt in verband met onbevredigende prestaties die niet worden gedekt door de normale garantiebepalingen;
- als de ontvangst van de opbrengsten afhankelijk is van de opbrengst die de koper zelf kan genereren uit de verkoop van die goederen;
- als de goederen nog moeten geïnstalleerd worden en dit een wezenlijk onderdeel van het contract is; en
- als de koper het recht heeft om de aankoop te annuleren wegens een in de verkoopovereenkomst omschreven reden, maar de entiteit niet zeker is dat de koper de goederen zal retourneren.

De vereiste van een "waarschijnlijke" instroom van middelen betekent dat de kans op instroom van middelen groter moet zijn dan 50 % (*more likely than not*). In bepaalde gevallen vereist dit de opheffing van een onzekerheid (bv. een overheid moet toestemming geven voor de verkoop) alvorens de opbrengst kan worden opgenomen. Als de opbrengsten op een later moment (gedeeltelijk) oninbaar worden, zal de opbrengstenrekening niet gedebiteerd worden, maar zal een kost worden opgenomen. Dit laatste komt overeen met de verwerking van waardeverminderingen op dubieuze vorderingen volgens de Belgische regelgeving.

Voorbeelden van transacties waarbij de risico's en voordelen van de goederen niet worden overgedragen bij overdracht van de eigendomstitel of bij levering van de goederen:

Een verdeler van tijdschriften levert tijdschriften aan lokale krantenwinkels. Als deze winkels de tijdschriften niet verkopen, worden ze teruggestuurd naar de verdeler en worden ze door hem terugbetaald. Het is onmogelijk om op het tijdstip van de levering betrouwbaar in te schatten hoeveel de lokale winkel zal verkopen. Het risico en de baten in verband met het eigendom van de goederen worden niet doorgegeven aan de lokale krantenwinkel op het moment van de verkoop, aangezien het risico van niet verkopen bij de verdeler blijft. De verdeler mag de opbrengsten pas in de winst- en verliesrekening opnemen wanneer hij weet hoeveel tijdschriften er teruggestuurd worden.

Een productieonderneming verkoopt een machine en verbindt zich tot het installeren van deze machine in de fabriek van de klant. De installatiekosten zijn aanzienlijk ten opzichte van de totale verkoopprijs. De verkoper heeft niet aan zijn verplichtingen voldaan vooraleer hij de installatie heeft uitgevoerd en behoudt dus nog een significant risico. De verkoper zal bijgevolg pas na de installatie kunnen overgaan tot het opnemen van de opbrengst in de winst- en verliesrekening. Indien de installatieopdracht verwaarloosbaar is ten opzichte van de verkoopsopdracht, is er geen behoud van significante risico's en wordt de opbrengst onmiddellijk opgenomen.

Een constructeur van bulldozers verkoopt een bulldozer aan een klant die verwacht om een overheidscontract te kunnen tekenen in verband met de aanleg van een autobaan. In het verkoopcontract geeft de constructeur de klant het recht om de

bulldozer terug te brengen als de bestelling van de overheid niet doorgaat. Het is niet mogelijk de kans op terugsturen in te schatten. Risico's en voordelen worden pas overgedragen op het moment dat de klant het contract met de overheid heeft getekend. Op dat moment wordt de opbrengst opgenomen.

B. Opname van opbrengsten uit de levering van diensten

90. Het leveren van diensten houdt de uitvoering van contractueel afgesproken taken over een afgesproken periode in. Het kan gaan om één of meerdere periodes. Diensten die verband houden met langetermijncontracten (bv. diensten geleverd door projectmanagers of architecten) vallen niet onder de toepassing van IAS 18, maar worden behandeld in IAS 11 - *Onderhanden projecten in opdracht van derden*.

Indien het resultaat van een transactie waarbij diensten worden verricht betrouwbaar kan worden ingeschat, dienen de opbrengsten met betrekking tot die transactie te worden opgenomen naar rato van de verrichte prestaties op de balansdatum (*percentage of completion method*).

Het resultaat van een transactie kan betrouwbaar worden ingeschat indien alle volgende voorwaarden zijn vervuld:

- het bedrag van de opbrengst kan betrouwbaar worden bepaald;
- het is waarschijnlijk dat de economische voordelen met betrekking tot de transactie naar de entiteit zullen vloeien;
- de mate waarin de diensten op de balansdatum zijn verricht, kan op betrouwbare wijze worden gewaardeerd; en
- de reeds gemaakte kosten voor de transactie en de kosten om de transactie te voltooien kunnen op betrouwbare wijze worden gewaardeerd.

De methode van winstneming naar rato van het stadium van voltooiing van een transactie wordt uiteengezet in IAS 11 - *Onderhanden projecten in opdracht van derden*. De bepalingen in IAS 11 zijn in het algemeen ook van toepassing op de opname van opbrengsten en kosten in verband met de levering van diensten.

Indien de afloop van de transactie niet kan ingeschat worden, worden de opbrengsten opgenomen voor het bedrag van de kosten dat door de klant zal vergoed worden.

Een entiteit is meestal in staat om betrouwbare schattingen te maken indien ze overeenstemming heeft bereikt met de andere partijen in verband met de rechten van iedere contractant over de te leveren en te ontvangen diensten, de vergoeding van de prestaties en de betalingsmodaliteiten. Meestal is er ook een degelijk intern financieel budgetterings- en verslaggevingssysteem nodig.

De betalingen en voorschotten van klanten zijn meestal geen goede maatstaven voor het stadium van voltooiing van een transactie. Afhankelijk van de aard van de te leveren dienst kunnen volgende indicatoren gebruikt worden voor het berekenen van het stadium van voltooiing:

- de beoordelingen van het uitgevoerde werk;
- de tot dusver verrichte diensten als percentage van het totaal van de te verrichten diensten; of

- de tot dusver gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte totale kosten van de transactie. Alleen kosten die de tot dusver verrichte diensten weerspiegelen, worden hierbij in rekening gebracht en vergeleken met de totale kosten die verrichte en te verrichten diensten weerspiegelen.

Indien de dienstverlening bestaat uit een niet vooraf vaststaand aantal handelingen over een bepaalde periode, worden de opbrengsten om praktische redenen lineair over deze periode opgenomen, tenzij blijkt dat een andere methode een betere indicatie geeft van het stadium van voltooiing. Indien een specifieke handeling veel belangrijker is dan alle andere handelingen, wordt de opname van opbrengsten uitgesteld tot het moment dat die belangrijke handeling heeft plaatsgevonden.

Voorbeelden in verband met de opname van opbrengsten als gevolg van de levering van diensten:

Opbrengsten uit een servicecontract in verband met de dagelijkse schoonmaak van een kantoorgebouw komen lineair in de winst- en verliesrekening.

Een handelsbank die een koper zoekt voor één van de dochterondernemingen van haar klanten en die slechts vergoed wordt indien een koper wordt gevonden, neemt de opbrengst als gevolg van deze overeenkomst pas in de winst- en verliesrekening als de overnemer gevonden is.

Indien de verkoopprijs van een goed een aanzienlijke vergoeding bevat voor toekomstige dienstverlening (bv. naverkoopdiensten) wordt de ontvangen vergoeding gesplitst in een vergoeding voor het goed en een vergoeding voor de diensten. Deze laatste vergoeding wordt gespreid over de periode waarin de dienst wordt geleverd. Het bedrag van de vergoeding is gelijk aan de verwachte kosten van de dienstverlening plus een redelijke winstmarge op deze diensten.

C. Opname van rente, royalty's en dividenden

91. Rente wordt ontvangen als vergoeding voor het gebruik van kasmiddelen verschuldigd aan de entiteit. Royalty's zijn vergoedingen voor het gebruik van vaste activa van de entiteit zoals patenten, merken, copyrights en computersoftware, enz. Dividenden zijn instromen als gevolg van winstuitkeringen in verband met eigenvermogensinstrumenten in het bezit van de entiteit.

Opbrengsten die voortvloeien uit door derden gebruikte activa van de entiteit die rente, royalty's en dividenden opleveren, dienen te worden opgenomen als:

- het waarschijnlijk is dat de economische voordelen met betrekking tot de transactie naar de entiteit zullen vloeien; en
- het bedrag van de opbrengsten betrouwbaar kan worden bepaald.

De grondslagen voor de opname hangen af van het feit of het gaat om rente, royalty's of dividenden:

- rente moet opgenomen worden volgens de effectieve-rentemethode die in IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering* is uiteengezet;
- royalty's moeten opgenomen worden volgens het toerekeningsbeginsel in overeenstemming met de economische realiteit van de desbetreffende overeenkomst; en

- dividenden moeten opgenomen worden op het moment dat de aandeelhouder het recht heeft verkregen om de betaling te ontvangen.

De vergoedingen voor het gebruik van activa van de entiteit, zoals patenten, merken, copyrights, software worden naargelang van de aard van de overeenkomst in de winst- en verliesrekening opgenomen. In vele gevallen gebeurt dit op lineaire basis over de periode van de overeenkomst, bijvoorbeeld indien een entiteit het recht heeft om een bepaalde technologie voor een bepaalde periode te gebruiken.

De overdracht van gebruiksrechten voor een vast bedrag, waardoor de koper het actief vrij kan gebruiken en er geen verdere verplichtingen zijn vanwege de verkoper, is in wezen een verkoop. In dit geval wordt de opbrengst in de winst- en verliesrekening opgenomen op het moment van de verkoop (bv. een licentieovereenkomst in verband met het gebruik van software wanneer de verlener van de licentie geen verdere verplichtingen heeft na levering).

Voorbeeld in verband met de verwerking van opbrengsten door de verkoop van een recht:

Entiteit ABC koopt van XYZ Ltd. het recht om een bepaalde technologie, enkel toepasbaar in de specifieke sector waarin ABC actief is, te gebruiken voor een periode van 10 jaar. XYZ Ltd. zal gedurende deze periode de technologie verder ontwikkelen. Het initieel te betalen bedrag is door een externe waardering vastgelegd en bedraagt 100 miljoen EUR. ABC zal daarna jaarlijks een variabel bedrag betalen voor het onderhoud van de technologie. Het eerste jaar bedraagt de vergoeding voor het onderhoud 26 miljoen EUR.

Het recht op het gebruik van de technologie wordt voor een periode van 10 jaar gegeven, de risico's en baten worden met andere woorden over deze periode gespreid. Voor het continue onderhoud wordt het recht op gebruik van de vernieuwde technologie telkens verleend wanneer de nieuwe versies uitkomen. De latere vergoedingen worden telkens onmiddellijk in resultaat genomen.

1.5. VERMELDINGEN IN DE TOELICHTING

92. De entiteit moet in haar toelichting opnemen:

- De grondslagen voor financiële verslaggeving die gebruikt worden in verband met de opname van opbrengsten, waaronder de toegepaste methode voor het bepalen van de mate van voltooiing van transacties waarbij diensten worden verricht;
- Het bedrag van elke belangrijke opbrengstcategorie dat tijdens de periode is opgenomen, inclusief opbrengsten uit:
 - de verkoop van goederen;
 - het verrichten van diensten;
 - rente;
 - royalty's;
 - dividenden; en

- Het bedrag aan opbrengsten die voortvloeien uit de ruil van goederen of diensten opgenomen in elke belangrijke opbrengstcategorie.

De entiteit is volgens IAS 37 - *Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa*, ook verplicht om voorzieningen in verband met garantieverplichtingen apart te vermelden.

1.6. BESLUIT

93. Hoewel het principe dat opbrengsten en kosten aan de juiste verslagperiode moeten toegewezen worden logisch en eenvoudig is, blijkt de toepassing ervan soms complex en is een analyse van de aard van de afgesloten overeenkomst nodig. De aard van de gesloten overeenkomst kan verschillen van de juridische vorm en ertoe leiden dat de opname van de opbrengst op een ander moment kan geschieden dan de overdracht van de eigendomstitel.

HOOFDSTUK 2

IAS 2/IAS 11 VOORRADEN EN ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

D. CHARLIER
Bedrijfsrevisor

V. WEETS
Docent VUB en UAMS

2.1. INLEIDING

94. Twee standaarden van het IASB behandelen de administratieve verwerkingswijze van voorraden en onderhanden projecten in opdracht van derden:

- IAS 2 - *Vorraden*; en
- IAS 11 - *Onderhanden projecten in opdracht van derden*.

Entiteiten gebruiken IAS 2 voor de opname, waardering en informatieverschaffing van activa:

- aangehouden voor verkoop in het kader van de normale bedrijfsvoering;
- die nog in het productieproces voor een dergelijke verkoop zitten; of
- in de vorm van grond- of hulpstoffen die worden verbruikt tijdens het productieproces of tijdens het verrichten van diensten.

IAS 11 is van toepassing voor specifiek onderhandelde overeenkomsten voor de constructie van een actief of een combinatie van activa die qua ontwerp, technologie, functie of uiteindelijk doel of gebruik nauw samenhangen of onderling onafhankelijk zijn.

Dit wil zeggen dat wij IAS 2 - *Vorraden* toepassen als de entiteit goederen produceert of aankoopt en ze in de entiteit houdt tot klanten ze kopen. Wij gebruiken IAS 11 - *Onderhanden projecten in opdracht van derden* als het project van start gaat na de ontvangst van een bestelling en het project op balansdatum nog niet voltooid is.

Een belangrijk aspect voor deze elementen van de jaarrekening is het bepalen van het bedrag van de kostprijs dat als een actief moet worden opgenomen tot het moment van verwerking van de gerelateerde opbrengsten. Wij beperken ons in dit hoofdstuk tot deze materie.

2.2. WAARDERING EN OPNAME VAN VOORRADEN

2.2.1. Waardering van voorraden

95. Voorraden worden gewaardeerd tegen de laagste waarde van de kostprijs of de opbrengstwaarde.

A. *Kostprijs van voorraden*

96. De kostprijs bestaat uit alle inkoopkosten, conversiekosten en andere kosten die nodig zijn om de voorraden op hun huidige locatie en in hun huidige staat te brengen.

Inkoopkosten omvatten:

- aankoopprijs;

- invoerrechten en andere niet terugvorderbare belastingen;
- transport-, afhandelings- en andere kosten die direct toerekenbaar zijn aan de verwerving van gereed product, grondstoffen en diensten.

Handelskortingen, rabatten en andere soortgelijke kortingen worden afgetrokken bij het bepalen van de inkoopkost.

Voorraadbestanddelen met specifieke kenmerken die niet onderling uitwisselbaar zijn en goederen of diensten die worden geproduceerd en afgescheiden voor specifieke projecten, worden gewaardeerd op basis van de specifieke identificatie van hun individuele kostprijzen.

Als de voorraadonderdelen onderling uitwisselbaar zijn, kan de kostprijs berekend worden volgens de FIFO-formule of volgens de formule voor de gewogen gemiddelde kostprijs.

Conversiekosten bestaan uit:

- De kosten die direct betrekking hebben op de productie-eenheden;
- De systematische toerekening van indirecte productiekosten, dit wil zeggen:
 - variabele indirecte productiekosten (toerekening op basis van het werkelijke verbruik van de productiefaciliteiten); en
 - vaste indirecte productiekosten (toerekening op basis van de normale capaciteit van de productiefaciliteiten).

Andere kosten mogen slechts worden opgenomen in de mate dat ze gemaakt zijn om de voorraden op hun huidige locatie en in de huidige staat te brengen.

In een beperkt aantal gevallen kunnen de financieringskosten opgenomen worden in de kostprijs van voorraden (*cf.* IAS 23 - *Financieringskosten*).

B. Opbrenstwaarde

97. De opbrengstwaarde bestaat uit de geschatte verkoopprijs in het kader van de normale bedrijfsvoering verminderd met de geschatte kosten van voltooiing en de geschatte kosten die nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Schattingen van de opbrengstwaarde gebeuren op basis van de meest betrouwbare gegevens die beschikbaar zijn op het moment van de schatting. Deze schattingen houden rekening met prijs- of kostprijschommelingen eventueel na afloop van de periode, voor zover zij een bevestiging vormen voor omstandigheden die reeds bestonden op balansdatum. Voorzeningen en voorwaardelijke verplichtingen in verband met verlieslatende contracten (*onerous contracts*) worden behandeld in IAS 37 *Voorzeningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa*.

Grond- en hulpstoffen die men in voorraad heeft voor de productie van voorraden, worden niet afgeschreven onder de kostprijs indien het gereed product waarin ze

worden opgenomen naar verwachting tegen of boven de kostprijs zal worden verkocht. Grond- en hulpstoffen worden echter wel aan hun opbrengstwaarde gewaardeerd indien een prijsdaling van de grondstoffen een indicatie geeft van een stijging van de kostprijs van het gereed product tot boven de opbrengstwaarde. In dergelijke gevallen is de vervangingskostprijs van de grondstoffen mogelijk de beste beschikbare maatstaf voor hun opbrengstwaarde.

Op het einde van elke periode wordt de opbrengstwaarde opnieuw bepaald. Indien de omstandigheden die voorheen aanleiding gaven tot het afschrijven van de voorraden onder de kostprijs niet langer bestaan, wordt de voorraad gewaardeerd tegen het minimum van de kostprijs en de nieuwe opbrengstwaarde. Dit resulteert dan in een (gedeeltelijke) terugname van de afschrijving.

2.2.2. Opname als last

98. De voorraden worden als last opgenomen in de periode waarin ze verkocht worden en ook de overeenstemmende opbrengsten worden opgenomen. Dit resulteert in de toerekening van de lasten en de opbrengsten aan de juiste verslagperiode (*matching*).

Indien de boekwaarde van de voorraden moet afgeschreven worden tot de opbrengstwaarde, wordt het bedrag waarmee de kostprijs de opbrengstwaarde overstijgt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen. De terugneming van eerder opgenomen afschrijvingen komt in mindering van de kost van de verkochte voorraad in de periode waarin de terugneming plaatsvindt.

2.3. WAARDERING EN OPNAME VAN ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

2.3.1. Waardering van onderhanden projecten in opdracht van derden

99. De kosten en opbrengsten van zulke projecten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de projectactiviteiten op balansdatum (de methode van winstnemning naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk of *percentage of completion method*). Het is niet toegelaten om het totaal van de opbrengsten en kosten van een contract op te nemen in de periode waarin het contract wordt voltooid (*completed contract method*), tenzij het contract begint en eindigt in dezelfde verslagperiode of als het gaat om onbelangrijke bedragen.

Bij toepassing van de methode van winstnemning naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk raamt de entiteit op de verslagdatum het resultaat (verschil tussen de opbrengsten en de kosten) van het project evenals het stadium van voltooiing van de projectactiviteiten.

Als het resultaat van het project positief is, dan past de entiteit het stadium van voltooiing toe op het totaal van de verwachte opbrengsten en kosten om het bedrag van de kosten en opbrengsten te bepalen dat in de winst- en verliesrekening van deze periode dient te worden opgenomen. Als de entiteit verwacht dat het contract verlieslatend is, dan wordt dit verlies onmiddellijk als last opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Indien de entiteit het resultaat van een onderhanden project in opdracht van derden niet betrouwbaar kan inschatten, mag ze om redenen van voorzichtigheid, geen winst op het contract opnemen. Daarom neemt ze de opbrengsten enkel op tot het bedrag van de gemaakte projectkosten die waarschijnlijk recupereerbaar zijn en worden de projectkosten opgenomen als lasten in de periode waarin ze zijn gemaakt. Op het moment dat de onzekerheden die een betrouwbare raming van het resultaat in de weg stonden, wegvallen, worden de projectkosten en -opbrengsten opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de projectactiviteiten op balansdatum.

A. Opbrengsten uit projecten

100. Opbrengsten uit hoofde van onderhanden projecten in opdracht van derden (*contract revenue*) dienen te omvatten: het aanvankelijke bedrag van de opbrengsten dat in het contract is overeengekomen en de wijzigingen in het projectwerk, claims en aanmoedigingspremies in zoverre het waarschijnlijk is dat zij tot opbrengsten zullen leiden en ze betrouwbaar kunnen worden gewaardeerd.

IAS 11 geeft een aantal criteria waaraan moet voldaan zijn om een betrouwbare waardering te kunnen maken van de opbrengsten.

Bij een kostprijs-plus-contract ⁽⁶⁾ dient het waarschijnlijk te zijn dat de economische voordelen met betrekking tot het project naar de entiteit zullen vloeien en moet de entiteit de projectkosten die aan het contract zijn toe te wijzen duidelijk en betrouwbaar kunnen waarderen.

Als een entiteit een vaste-prijscontract ⁽⁷⁾ afsluit, moeten de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- de entiteit kan de totale opbrengsten uit hoofde van het project betrouwbaar waarderen;
- het is waarschijnlijk dat de economische voordelen van het project naar de entiteit zullen vloeien;
- zowel de vereiste projectkosten als het stadium van voltooiing van het project op balansdatum kunnen betrouwbaar worden gewaardeerd;
- de kosten die aan het contract zijn toe te wijzen, kunnen duidelijk worden bepaald en betrouwbaar worden gewaardeerd zodat de werkelijk bestede projectkosten kunnen worden vergeleken met de voorcalculatie.

Om het stadium van voltooiing van het project op balansdatum te bepalen, kan de entiteit gebruikmaken van:

- de tot dat moment in het kader van de verrichte prestaties gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte totale kosten van het project.

⁽⁶⁾ Een kostprijs-plus-contract (*cost plus contract*) is een onderhanden project in opdracht van derden waarbij de aannemer wordt vergoed voor toegestane of anderszins gedefinieerde kosten, vermeerderd met een percentage van deze kosten of een vaste vergoeding.

⁽⁷⁾ Een vaste-prijscontract (*fixed price contract*) is een onderhanden project in opdracht van derden waarbij de aannemer instemt met een vaste contractprijs of een vaste prijs per gepresteerde eenheid, in sommige gevallen onderhevig aan kostenescalatieclausules.

- beoordelingen van het uitgevoerde werk; of
- voltooiing van een fysiek onderscheidbaar werkonderdeel van het project.

In de praktijk zijn betalingen naar rato van de voortgang van het werk en vooruitbetalingen van opdrachtgevers meestal geen betrouwbare indicator voor het stadium van voltooiing, aangezien ze eerder tot doel hebben de activiteiten van de aannemer te financieren dan de betaling van het reeds geleverde werk.

De entiteit moet de schattingen van de contractopbrengsten minstens bij elke afsluiting bijstellen. Voorgaande perioden worden niet aangepast.

Als het resultaat van een onderhanden project in opdracht van derden waarschijnlijk negatief is, moet het verwachte verlies onmiddellijk als last worden genomen. Het bedrag van de opgenomen last zal gelijk zijn aan het verwachte verlies op het volledige contract, zonder rekening te houden met:

- het feit of het werk al dan is aangevangen;
- het stadium van voltooiing van het project;
- het bedrag aan winst dat verwacht wordt op andere projecten die niet worden behandeld als één enkel onderhanden project in opdracht van derden.

B. Kosten van projecten

101. Kosten uit hoofde van onderhanden projecten in opdracht van derden (*contract costs*) zijn:

- Kosten die rechtstreeks verband houden met het specifieke project zoals bijvoorbeeld:
 - kosten voor het personeel op het terrein, inclusief het toezicht op het terrein;
 - kosten van constructiematerialen;
 - afschrijving van de installaties en uitrustingen gebruikt bij de uitvoering van het project;
 - kosten voor het transport van installaties, uitrusting en materialen naar en van het terrein;
 - kosten voor de huur van installaties en uitrusting;
 - kosten van ontwerp en technische assistentie die rechtstreeks verband houden met het project;
 - geschatte kosten van herstellings- en garantiewerken, inclusief verwachte garantiekosten; en
 - claims van derden;

- Kosten die kunnen worden toegewezen aan de globale activiteiten van het contract en kunnen worden toegerekend aan specifieke projecten zoals verzekeringskosten, kosten van ontwerp en technische assistentie en overheadkosten van het onderhanden project.
- Andere kosten die volgens de voorwaarden van het contract specifiek aan de opdrachtgever kunnen worden aangerekend zoals bepaalde algemene administratieve kosten en de ontwikkelingskosten waarvan de vergoeding vermeld is in het contract.

Kosten die niet kunnen worden toegewezen aan de activiteiten van het project of die niet aan een project kunnen worden toegerekend, zoals bijvoorbeeld algemene administratiekosten waarvan de terugbetaling niet voorzien is in het contract, maken geen deel uit van de contractkosten.

Met betrekking tot de kosten die de entiteit gemaakt heeft bij het dingen naar een contract voorziet IAS 11 twee mogelijkheden:

- de kosten kunnen worden opgenomen in de contractkosten als ze afzonderlijk kunnen worden geïdentificeerd, betrouwbaar kunnen worden gewaardeerd en als het waarschijnlijk is dat het contract zal worden verkregen;
- als de kosten voor het dingen naar een contract echter worden opgenomen als last in de periode waarin ze ontstaan, maken ze geen deel uit van de contractkosten als het contract in de daaropvolgende periode wordt verkregen.

2.3.2. Opname van onderhanden projecten in opdracht van derden

A. *Opname van opbrengsten uit hoofde van onderhanden projecten in opdracht van derden*

102. Het bedrag van de op te nemen opbrengsten voor een bepaalde periode wordt bepaald door toepassing van het stadium van voltooiing van het project op balansdatum (totale contractopbrengsten).

Om de opbrengsten van een contract in het resultaat van de periode te kunnen opnemen, moet het waarschijnlijk zijn dat de toekomstige economische voordelen naar de entiteit zullen vloeien. Bovendien moet het bedrag van de opbrengsten betrouwbaar kunnen worden gewaardeerd.

Als later blijkt dat de contractopbrengsten niet inbaar zijn, wordt het oninbare bedrag of het bedrag waarvan de inning niet langer waarschijnlijk is, opgenomen als last en niet als een vermindering van de eerder opgenomen opbrengst uit hoofde van het onderhanden project.

B. *Opname van kosten uit hoofde van onderhanden projecten in opdracht van derden*

103. Als de verhouding tussen de reeds gemaakte kosten en de geschatte totale kosten gebruikt wordt voor het bepalen van het stadium van voltooiing, leidt dit in

het algemeen tot kosten die worden opgenomen over de duur van het project. Kosten van toekomstige prestaties (materiaal aangekocht voor toekomstig gebruik of vooruitbetalingen aan onderaannemers) worden overgedragen naar de volgende periode op voorwaarde dat het waarschijnlijk is dat deze kosten zullen worden goedge maakt.

IAS 11 geeft de volgende voorbeelden van onderhanden projecten in opdracht van derden waarin het goedmaken van de gemaakte kosten niet waarschijnlijk is. Het betreft projecten:

- die niet volledig afdwingbaar zijn en waarvan de geldigheid ernstig in vraag kan worden gesteld;
- waarvan de voltooiing afhankelijk is van de uitkomst van lopende rechtsgeschillen of van de wetgeving;
- die verband houden met eigendommen waarvan het waarschijnlijk is dat ze zullen worden verbeurdverklaard of onteigend;
- waarbij de opdrachtgever niet in staat is om aan zijn verplichtingen te voldoen; of
- waarbij de aannemer niet in staat is om het project te voltooien of zijn verplichtingen onder het contract anderszins na te leven.

DEEL 4

VOORZIENINGEN, PERSONEELSBELONINGEN EN OP AANDELEN GEBASEERDE BETALINGEN

HOOFDSTUK 1

IAS 37: VOORZIENINGEN, VOORWAARDELIJKE VERPLICHTINGEN EN VOORWAARDELIJKE ACTIVA

P. SCHUMESCH
Bedrijfsrevisor

1.1. INLEIDING

104. In dit hoofdstuk zal getracht worden de krachtlijnen van de standaard IAS 37 uiteen te zetten. Het zal de lezer niet ontgaan dat bij toepassing van deze standaard een aantal voorzieningen die voorheen in de Belgische jaarrekeningen voorkwamen, niet langer zullen behouden blijven in de IFRS-jaarrekeningen. IAS 37 is ongetwijfeld één van de standaarden die leidt tot belangrijke verschillen met de Belgische jaarrekeningen.

IAS 37 is een goed toepassingsvoorbeeld van het IASB-raamwerkprincipe. Dit stelt dat voorzichtigheid aan de grondslag dient te liggen van het opstellen van de jaarrekening doch dat dit principe niet overheersend is, en dat bijgevolg hierdoor geen stille reserves of buitensporige voorzieningen of overwaarderingen van verplichtingen en/of onderwaarderingen van activa toegelaten zijn.

1.2. TOEPASSINGSGEBIED EN DEFINITIES

105. IAS 37 is van toepassing op alle entiteiten die voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa opnemen, met uitzondering van:

- diegene die betrekking hebben op financiële instrumenten die binnen het toepassingsgebied van IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering* vallen;
- diegene die voortkomen uit nog uit te voeren overeenkomsten, met andere woorden overeenkomsten waarbij geen van beide partijen haar verplichtingen heeft uitgevoerd of waarbij beide partijen hun verplichtingen gedeeltelijk en in dezelfde mate hebben uitgevoerd, behalve wanneer het contract verlieslatend is;
- diegene die voortvloeien uit verzekeringscontracten die binnen het toepassingsgebied van IFRS 4 - *Verzekeringscontracten* vallen;
- diegene die door een andere IFRS-standaard worden behandeld (bv. IAS 11 - *Onderhanden projecten in opdracht van derden*, IAS 12 - *Winstbelastingen*, IAS 17 - *Lease-overeenkomsten* en IAS 19 - *Personeelsbeloningen*)

Belangrijk te onthouden is dat dus een aantal voorzieningen niet onder IAS 37 vallen doch door andere standaarden geregeld worden. Ook willen wij hier het verschil aangeven tussen het concept van de voorzieningen enerzijds en dat van de verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen anderzijds.

Dit onderscheid is van uitermate belang bij het beoordelen van een mogelijke opname van een verplichting. Een voorziening onderscheidt zich van een verplichting in het feit dat er onzekerheid bestaat omtrent het tijdstip waarop de verplichting afgewikkeld moet worden of omtrent het bedrag van de toekomstige uitgaven om de verplichting na te komen.

Daarnaast onderscheidt een voorziening zich ook van een voorwaardelijke verplichting door het feit dat, opdat een voorziening in de balans wordt opgenomen, er een bestaande verplichting (met name ten laatste op de balansdatum) dient te bestaan die voortvloeit uit een gebeurtenis die zich in het verleden heeft voorgedaan. Een voorwaardelijke verplichting zal slechts een definitieve verplichting worden wanneer zich één of meerdere gebeurtenissen voordoen die de verplichting doen ontstaan, behalve indien

het om een bestaande verplichting gaat waarvan het bedrag niet op een betrouwbare wijze kan ingeschat worden.

In deze context is het nuttig om even de definities te doorlopen van IAS 37.

Een *voorziening* is een verplichting van een onzekere omvang of met een onzeker tijdstip.

Een *verplichting* is een bestaande verplichting van de entiteit die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, waarvan de afwikkeling naar verwachting resulteert in een uitstroom uit de entiteit van middelen die economische voordelen in zich bergen.

Een *tot verplichting leidende gebeurtenis* is een gebeurtenis die een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting creëert die ertoe leidt dat de entiteit geen realistisch alternatief heeft dan die verplichting af te wikkelen.

Een *in rechte afdwingbare verplichting* is een verplichting die voortvloeit uit:

- een contract (via de expliciete of impliciete voorwaarden ervan);
- de wetgeving; of
- andere wettelijke beschikkingen.

Een *feitelijke verplichting* is een verplichting die voortvloeit uit de handelingen van een entiteit waarbij:

- de entiteit, door een patroon van bestendig gevolgde gedragslijnen in het verleden, gepubliceerde beleidsregels of een voldoende specifieke actuele verklaring, aan andere partijen te kennen heeft gegeven dat ze bepaalde verantwoordelijkheden accepteert; en
- de entiteit, als gevolg daarvan, bij die andere partijen een geldige verwachting heeft gewekt dat ze die verantwoordelijkheden zal opnemen.

Een *voorwaardelijke verplichting* is:

- een mogelijke verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen uit het verleden en waarvan het bestaan alleen wordt bevestigd door het al dan niet plaatsvinden van een of meerdere onzekere toekomstige gebeurtenissen waarover de entiteit niet de volledige controle heeft; of
- een bestaande verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, maar die niet is opgenomen omdat:
 - het niet waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen; of
 - het bedrag van de verplichting niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden gewaardeerd.

Een *voorwaardelijk actief* is een mogelijk actief dat voortvloeit uit gebeurtenissen uit het verleden en waarvan het bestaan alleen wordt bevestigd door het al dan niet plaatsvinden van een of meerdere onzekere toekomstige gebeurtenissen waarover de entiteit niet de volledige controle heeft.

Een *verlieslatend contract* is een contract waarvan de onvermijdelijke kosten die nodig zijn om de verplichtingen uit hoofde van het contract na te komen, hoger liggen dan de economische voordelen die naar verwachting uit het contract worden ontvangen.

Een *reorganisatie* is een programma dat door het management wordt gepland en waarvoor het management zeggenschap heeft, en dat leidt tot materiële wijzigingen in:

- het toepassingsgebied van een activiteit van een entiteit; of
- de bedrijfsvoering van die activiteit.

1.3. VOORWAARDEN VOOR DE OPNAME VAN EEN VOORZIENING

106. Naast het duidelijk omschrijven van verplichtingen, voorzieningen, enz., geeft IAS 37 ook aan welke de voorwaarden zijn onder dewelke voorzieningen kunnen en dienen opgenomen te worden in de jaarrekening.

IAS 37, alinea 14 stelt zonder meer duidelijk dat tegelijkertijd aan drie voorwaarden moet voldaan zijn om een voorziening te kunnen (en wanneer deze voorwaarden vervuld zijn, moeten) aanleggen. Deze voorwaarden zijn de volgende:

- de entiteit heeft een bestaande verplichting (in rechte afdwingbare of feitelijke) ten gevolge van een gebeurtenis in het verleden;
- het is waarschijnlijk dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen; en
- het bedrag van de verplichting kan op een betrouwbare wijze geschat worden.

Indien deze voorwaarden niet vervuld zijn, mag geen voorziening aangelegd worden onder IAS 37.

In de praktijk kunnen we een aantal voorzieningen terugvinden die aan één of meerdere voorwaarden, hierboven gesteld, niet voldoen en aldus dienen teruggedenomen te worden in toepassing van de IFRS-principes. Hierbij kunnen we onder meer denken aan:

- voorzieningen voor groot onderhoud en herstellingen;
- algemene voorzieningen voor reorganisatie;
- voorzieningen voor toekomstige verliezen;
- voorzieningen voor politieke risico's;
- voorzieningen voor toekomstige investeringen;
- algemene milieuvoorzieningen;
- enz.

Wanneer het, in zeldzame gevallen, niet duidelijk is of er sprake is van een bestaande verplichting, wordt er verondersteld dat een voorbije gebeurtenis aanleiding geeft tot een bestaande verplichting indien, rekening houdend met alle beschikbare bewijzen, het meer waarschijnlijk is dan niet dat er op de balansdatum een bestaande verplichting bestaat (waarschijnlijkheid van meer dan 50 %). Bijvoorbeeld in het geval van een

juridische betwisting (rechtszaak aangespannen vóór balansdatum) zal rekening gehouden worden met feiten na balansdatum, doch vóór afsluiting van de jaarrekening (bv. een veroordeling) die een bijkomende bevestiging zijn van een gebeurtenis in het verleden die de verplichting met zich meebracht op balansdatum. IAS 10, alinea 8 definieert deze immers als *adjusting events*, namelijk gebeurtenissen die aanleiding geven tot het aanpassen van de activa en verplichtingen op balansdatum. Anders zal het zijn indien de initiële gebeurtenis die aanleiding geeft tot een verplichting zich voordoet na balansdatum. In zulk geval zal de eerste voorwaarde niet vervuld zijn en dus geen voorziening aangelegd worden (bv. rechtszaak werd aangespannen na balansdatum).

In voorkomend geval zal de entiteit steeds in de toelichting informatie opnemen met betrekking tot voorwaardelijke verplichtingen. Een voorwaardelijke verplichting zal niet in de balans opgenomen worden.

Evenmin zal een voorwaardelijk actief opgenomen worden als actief, doch enkel in de toelichting worden vermeld.

1.4. WAARDERINGSPRINCIPES

107. IAS 37, alinea 36 bepaalt de waardering voor voorzieningen. Deze dient te geschieden op basis van de best mogelijke inschatting van de uitgaven noodzakelijk om de bestaande verplichting af te wikkelen zoals die bestond op balansdatum. Er mag dus geen rekening gehouden worden met eventuele bijkomende verplichtingen die achteraf zouden kunnen ontstaan. In bepaalde gevallen, dient de verplichting bepaald te worden door alle mogelijke resultaten af te wegen volgens de waarschijnlijkheid dat ze zich zullen voordoen.

IAS 37, alinea 42 stelt ook dat rekening moet worden gehouden met alle risico's en onzekerheden die onvermijdelijk samenhangen met talrijke gebeurtenissen en omstandigheden om te komen tot de beste inschatting van een voorziening.

Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, dient het bedrag van de voorziening de contante waarde te zijn van de uitgaven die naar verwachting vereist zullen zijn om de verplichting af te wikkelen. Wanneer dus een verplichting zich op lange termijn situeert, zal de voorziening jaarlijks bepaald worden op basis van de contante of actuele waarde van de verwachte toekomstige uitgaande geldstromen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een disconteringsvoet vóór belastingen die rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen van de tijdswaarde van geld rekening houdend met de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Toekomstige gebeurtenissen die mogelijk invloed hebben op het bedrag dat vereist is om een verplichting af te wikkelen, dienen te worden weerspiegeld in het bedrag van de voorziening indien er voldoende objectieve elementen zijn dat deze gebeurtenissen zullen plaatsvinden. Dit dient met de nodige voorzichtigheid toegepast te worden. Bijvoorbeeld wordt het effect van een mogelijke nieuwe wetgeving in aanmerking genomen indien er voldoende objectieve aanwijzingen bestaan dat de nieuwe wetgeving vrijwel zeker zal worden uitgevaardigd. IAS 37 stelt duidelijk dat geen rekening gehouden kan worden met toekomstige gebeurtenissen waarvan het niet waarschijnlijk is dat zij zich zullen voordoen.

Evenmin mag rekening gehouden worden met verwachte winsten of meerwaarden uit de vervreemding van activa bij het waarderen van de voorziening, zelfs niet indien de verwachte vervreemding nauw samenhangt met de gebeurtenis die aanleiding geeft tot de voorziening.

1.5. VERGOEDINGEN

108. In bepaalde gevallen kan de entiteit rekenen op een volledige of gedeeltelijke vergoeding door een andere partij van kosten om de verplichting te kunnen afwikkelen (bv. ten gevolge van een verzekeringscontract).

IAS 37 voorziet in de mogelijkheid om deze vergoedingen (deels of geheel) op te nemen als vordering enkel en alleen wanneer het vrijwel zeker (*virtually certain*) is dat de terugbetaling zal geschieden als de entiteit de verplichting nakomt. Het bedrag van de aldus opgenomen vordering op het actief, mag het bedrag van de aangelegde voorziening nooit overschrijden. Compensatie op de balans is niet toegestaan. Wel kan in de winst- en verliesrekening gekozen worden om de kost met betrekking tot de voorziening op te nemen onder aftrek van de opgenomen verwachte terugbetaling en aldus op nettobasis te tonen.

1.6. WIJZIGINGEN EN GEBRUIK VAN VOORZIENINGEN

109. Voorzieningen dienen op elke balansdatum te worden beoordeeld en aangepast teneinde de beste huidige schatting weer te geven. Als het niet langer waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen, dient de voorziening teruggeboekt te worden. Het is dus niet toegestaan om de bestemming van de voorziening te wijzigen.

Voorts kan de voorziening enkel gebruikt worden voor de uitgaven en kosten waarvoor ze oorspronkelijk werd opgenomen.

1.7. PRAKTISCHE TOEPASSING

110. Met betrekking tot toekomstige verliezen kunnen geen voorzieningen aangelegd worden. IAS 37, alinea 64 specificeert dat hiertoe de eerste voorwaarde van de definitie van een voorziening, te weten het bestaan op balansdatum van een verplichting, niet vervuld is.

Voor verlieslatende contracten die een onontkoombare verplichting met zich mee brengen, dient wel een voorziening aangelegd te worden voor de onvermijdelijke nettokosten, de laagste van de kosten om het contract na te leven of de gehele compensatie of boete die voortvloeit uit het niet-naleven van het contract.

IAS 37 gaat ook dieper in op voorzieningen voor reorganisaties. Hieronder worden enkele voorbeelden gegeven van gebeurtenissen die aan de definitie van een reorganisatie kunnen voldoen:

- de verkoop of beëindiging van een bedrijfsactiviteit;
- de sluiting van bedrijfslocaties in een land of regio of de overplaatsing van bedrijfsactiviteiten van een land of regio naar een ander land of regio;
- een wijziging in de managementstructuur bijvoorbeeld het elimineren van een bepaald managementniveau; en
- fundamentele reorganisaties die een materieel effect hebben op de aard en de focus van de activiteiten van de entiteit.

Voor het opzetten van een voorziening voor reorganisatie dienen de algemene voorwaarden te zijn voldaan. Bovendien verduidelijken IAS 37, alinea 72 en volgende hoe aan die voorwaarden dient te worden voldaan.

Een feitelijke verplichting tot reorganiseren kan uitsluitend ontstaan indien de entiteit:

- over een gedetailleerd formeel plan voor de reorganisatie beschikt, waarin minstens de volgende elementen beschreven worden:
 - de betreffende activiteit of het betreffende deel ervan;
 - de voornaamste betrokken locaties;
 - de locatie, functie en het geschatte aantal werknemers dat zal worden schadeloosgesteld voor de beëindiging van het dienstverband;
 - de uitgaven die hieraan verbonden zijn;
 - het tijdstip waarop het plan zal uitgevoerd worden; en
- bij de betrokkenen een geldige verwachting heeft gewekt, dat de entiteit de reorganisatie zal doorvoeren, door het plan te beginnen uitvoeren of door de belangrijkste kenmerken ervan mee te delen aan de betrokkenen.

Een loutere beslissing van de raad van bestuur of het management vóór balansdatum geeft dus geen aanleiding tot een feitelijke verplichting, tenzij vóór balansdatum een begin van implementatie is gemaakt of een aankondiging is gebeurd op een voldoende specifieke wijze aan de betrokkenen waardoor een geldige verwachting wordt gewekt dat de entiteit de reorganisatie zal uitvoeren.

Anderzijds dient opgemerkt te worden dat in België een beslissing tot herstructurering en/of sluiting van een entiteit enkel kan gebeuren na een voorafgaande mededeling aan de vertegenwoordigingsorganen van bepaalde belangengroepen (bv. werknemers, de wet "Renault"). Echter, in de mate dat er een voldoende gedetailleerd plan van de herstructurering bestaat voorafgaand aan het moment van de aankondiging van de intentie om te herstructureren, dan geeft de aankondiging reeds aanleiding tot een impliciete verplichting om te herstructureren.

Het loutere feit van de beoordeling van de geldige verwachting kan in de praktijk tot moeilijkheden leiden, zeker in de grote groepen, vooral wanneer reorganisatieplannen op grotere schaal worden voorbereid. Volstaat het om het plan in één bepaald land of regio mede te delen en vervolgens dit te beschouwen als een feitelijke verplichting voor de ganse groep of leidt dit enkel tot een feitelijke verplichting voor het onderdeel van het plan dat betrekking heeft op het land of de regio waarvoor de geldige verwachting op redelijke wijze werd gewekt? De opstellers van de jaarrekening zullen moeten getuigen van een goed beoordelingsvermogen en zullen voor elk geval dienen te beoordelen of er al dan niet een verplichting op de balansdatum bestaat.

Een reorganisatievoorziening dient uitsluitend de directe uitgaven te omvatten die voortvloeien uit de reorganisatie en die:

- noodzakelijk zijn als gevolg van de reorganisatie; en
- geen verband houden met de voortgezette activiteiten van de entiteit.

Een reorganisatievoorziening omvat geen kosten voor overplaatsing van het blijvend personeel, bijscholing, marketing of investeringen in nieuwe systemen en distributienetwerken. Ook identificeerbare toekomstige exploitatieverliezen tot de datum van reorganisatie kunnen niet in de voorziening begrepen worden.

1.8. INFORMATIEVERSCHAFFING

111. De standaard voorziet een hele informatieverschaffing in de toelichting, die er mede moeten toe bijdragen dat de lezer van de jaarrekening een duidelijk beeld krijgt. De hierna volgende informatie dient verplicht in de toelichting van de jaarrekening verschaft te worden.

Voor elke categorie van voorzieningen, dient de entiteit informatie te verstrekken over:

- de boekwaarde aan het begin en het einde van de periode;
- de additionele voorzieningen die tijdens de periode worden gecreëerd, waaronder toenames van bestaande voorzieningen;
- de gebruikte bedragen (dit wil zeggen gemaakt en ten laste van de voorziening gebracht) tijdens de periode;
- de niet-gebruikte bedragen die tijdens de periode worden teruggenomen; en
- de toename tijdens de periode van het verdisconteerde bedrag dat resulteert uit het verstrijken van de tijd en het gevolg van enige wijziging in de disconteringsvoet.

Vergelijkende informatie is niet vereist.

Voor elke categorie van voorzieningen dient een entiteit het volgende te vermelden:

- een korte beschrijving van de aard van de verplichting en het verwachte tijdstip waarop enige resulterende uitstroom van economische voordelen zal plaatsvinden;
- een indicatie van de onzekerheden inzake het bedrag of tijdstip van dergelijke uitstromen. Indien dit nodig is om voldoende informatie te verschaffen, dient de entiteit de belangrijkste gedane veronderstellingen over de toekomstige gebeurtenissen, die aan de basis liggen van deze onzekerheden, te vermelden; en
- het bedrag van enig verwachte vergoedingen, met vermelding van het bedrag van enig actief dat is opgenomen voor deze verwachte vergoeding.

Tenzij de mogelijkheid van enige uitstroom bij de afwikkeling onwaarschijnlijk is, dient de entiteit voor elke categorie van voorwaardelijke verplichtingen op balansdatum een korte omschrijving te geven van de aard van de voorwaardelijke verplichting en, indien dit praktisch haalbaar is:

- een inschatting van de financiële gevolgen;
- een indicatie van de onzekerheden met betrekking tot het bedrag van of het tijdstip waarop enige uitstroom zal plaatsvinden; en
- de mogelijkheid van eventuele vergoedingen.

Indien een instroom van economische voordelen waarschijnlijk is (doch niet quasi zeker) dient de entiteit een korte beschrijving te geven van de aard van de voorwaardelijke activa op balansdatum en, indien dit praktisch haalbaar is, een schatting van de financiële gevolgen.

Indien het niet mogelijk is om de informatie te verstrekken omtrent de voorwaardelijke verplichtingen en activa omdat dit praktisch niet haalbaar is, dient dit feit te worden vermeld.

In extreem zeldzame gevallen kan de vermelding van sommige of alle informatie de positie van de entiteit ernstig schaden in een geschil met andere partijen over het onderwerp van de voorziening, de voorwaardelijke verplichting of het voorwaardelijk actief. In dergelijke gevallen, hoeft de entiteit de gevraagde informatie niet te geven in de toelichting, maar enkel de algemene aard van het geschil te beschrijven, samen met het feit dat en de redenen waarom de informatie niet is vermeld.

1.9. EERSTE TOEPASSING

112. IFRS 1 - *Eerste toepassing van IFRS*, verplicht bij eerste toepassing van IAS 37 tot het aanpassen van de ingehouden winsten op de overgangsdatum, zijnde de eerste dag van de eerste periode welke in de IFRS-jaarrekening wordt gepubliceerd.

1.10. VERWACHTE ONTWIKKELINGEN

113. Het IASB heeft op 30 juni 2005 een ontwerp van standaard gepubliceerd dat grote conceptuele wijzigingen voorstelt. De standaard zal worden omgedoopt tot “Niet-financiële verplichtingen”.

Het concept van de voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa wordt geschrapt. Alle niet-financiële verplichtingen zouden in de balans worden opgenomen indien er een verplichting bestaat ten gevolge van een voorbije gebeurtenis (in overeenstemming met de definitie van een verplichting gegeven in het raamwerk). Voor de waardering van de niet-financiële verplichtingen zou er rekening worden gehouden met de onzekerheden betreffende het bedrag nodig om de verplichting af te wikkelen of op de vervaldag van de afwikkeling van de verplichting. Deze nieuwe benadering zou een convergentie met de US GAAP toelaten.

De publicatie van de gewijzigde standaard wordt in de tweede helft van 2007 verwacht.

1.11. BESLUIT

114. Het voorzichtigheidsprincipe, dat domineert in het Europese boekhoudrecht, werd vaak op een brede, soms overdreven, manier toegepast door de Belgische ondernemingen. De regels in IAS 37 verschillen van die praktijk, in die zin dat het bestaan van een verplichting noodzakelijk is om een voorziening in de balans op te nemen. Onder IFRS is het niet mogelijk om grote voorzieningen op te zetten wanneer het resultaat het toelaat en deze terug te nemen in de minder goede jaren. De concepten zijn voor velen nieuw en vragen een mentaliteitswijziging. Daarnaast bevat de standaard ook een aantal regels die tot interpretaties of toepassingen zouden kunnen leiden die verschillend zijn van de Belgische principes voor financiële verslaggeving (verplichting om de langetermijnvoorzieningen te disconteren, enz.). Bijgevolg zal een goede toepassing van de principes van IAS 37 één van de belangrijkste uitdagingen inhouden voor de entiteiten die hun jaarrekeningen onder IFRS herwerken.

HOOFDSTUK 2

IAS 19 : AANPASSING VAN DE STANDAARD OVER PERSONEELSBELONINGEN

T. CARLIER

Stagiair - bedrijfsrevisor

V. WEETS

Docent VUB en UAMS

115. Op 16 december 2004 werd IAS 19 - *Personeelsbeloningen* aangepast door het IASB, waardoor entiteiten de mogelijkheid krijgen om een extra verwerkingsmethode toe te passen voor actuariële winsten en verliezen naast de twee bestaande verwerkingsmethodes. Actuariële winsten of verliezen ontstaan door verschillen tussen actuariële veronderstellingen en de werkelijkheid alsook door veranderingen in actuariële veronderstellingen.

Vóór de aanpassing vereiste IAS 19 dat actuariële winsten en verliezen opgenomen werden in de winst- en verliesrekening, hetzij in de periode waarin deze winsten en verliezen zich voordeden, hetzij gespreid over de resterende dienstperiode van de werknemers. Veel entiteiten gebruikten deze laatste methode (omdat dit de volatiliteit van de resultaten als gevolg van actuariële berekeningen beperkte), en mogen deze methode na de aanpassing van IAS 19 ook behouden. Deze methode is volgens het IASB echter niet in overeenstemming met het raamwerk aangezien ze leidt tot de opname van bedragen in de balans die niet voldoen aan de definitie van een actief of een verplichting.

Daarom voorziet de aangepaste versie van IAS 19 in een bijkomende mogelijkheid voor de verwerking van actuariële winsten en verliezen. Entiteiten kunnen nu kiezen om deze actuariële winsten en verliezen volledig op te nemen via het eigen vermogen in de periode waarin ze zich voordoen. Deze optie komt overeen met de vereisten van de UK standaard, FRS 17 - *Retirement Benefits (Pensioenbeloningen)*.

Daarnaast heeft de aanpassing van IAS 19 ook betrekking op:

- Collectieve regelingen van meerdere werkgevers (*multi-employer plans*): deelnemers in een toegezegd-pensioenregeling voor verschillende werkgevers moeten de verwerking van toegezegde-bijdragenregelingen gebruiken indien er onvoldoende informatie is voor de verwerking als toegezegd-pensioenregeling. Daarnaast verduidelijkt de aanpassing dat, indien de contractuele overeenkomst tussen een collectieve regeling van meer werkgevers en haar deelnemers, de verdeling van een surplus of de financiering van een tekort in verband met toegezegd-pensioenplannen behandelt, aanleiding zal geven tot een actief of een verplichting;
- De verwerking van toegezegd-pensioenregelingen van verschillende entiteiten onder gemeenschappelijke zeggenschap in de jaarrekeningen van de individuele entiteiten van de groep; en
- Extra toelichtingen:
 - informatie over de trends in de activa en verplichtingen van een toegezegd-pensioenplan en de veronderstellingen die werden gebruikt voor de berekening van de componenten van de toegezegd-pensioenlasten; en
 - toelichtingen om de verschillen tussen IAS 19 en SFAS 132 - *Employers' Disclosures about Pensions and Other Postretirement Benefits* te verminderen.

De aangepaste versie van IAS 19 is van toepassing voor verslagperiodes die beginnen op of na 1 januari 2006. Het IASB is bovendien van plan om een meer uitgebreid project aan te vatten met betrekking tot personeelsbeloningen na uitdiensttreding, waarbij de fundamentele aspecten van waardering en opname opnieuw zouden bekeken worden.

De aanpassingen aan IAS 19 werden op 8 november 2005 goedgekeurd binnen de Europese Unie.

Referenties:

- IASB, *Insight – The newsletter of the International Accounting Standards Board*, January 2005.
- IASB, Amendment to IAS 19, December 2004.

HOOFDSTUK 3

IFRS 2: OP AANDELEN GEBASEERDE BETALINGEN

B. HAY
Bedrijfsrevisor

3.1. INLEIDING

116. Vanaf 20 december 2004, zijnde de goedkeuringsdatum van de Europese Commissie, maakt IFRS 2 - *Op aandelen gebaseerde betalingen* deel uit van de internationale standaarden voor financiële verslaggeving die verplicht van toepassing zijn op de geconsolideerde jaarrekeningen van beursgenoteerde bedrijven.

Deze standaard geeft de administratieve verwerking en waarderingsmethode weer in overeenstemming met IFRS van transacties waarbij de betaling gebaseerd is op aandelen. Dit omvat onder meer de kosten gerelateerd aan de toekenning van aandelen aan het personeel. Gezien het toekennen van aandelenopties aan het personeel in beursgenoteerde entiteiten alsmaar meer als motivatiemiddel gehanteerd wordt en er tevens weinig literatuur hieromtrent in de Belgische boekhoudwetgeving beschikbaar is, behandelt deze standaard essentiële materie.

3.2. DOELSTELLING

117. Het doel van deze standaard is het verzekeren dat op aandelen gebaseerde betalingen, hetzij aan personeel, hetzij aan derden, verwerkt worden in de jaarrekening en gewaardeerd worden tegen reële waarde.

3.3. TOEPASSINGSGBIED

118. IFRS 2 definieert een betaling op basis van aandelen als een transactie in het kader waarvan de entiteit goederen of diensten, inclusief vanwege het personeel, ontvangt of verwerft in ruil voor eigen-vermogensinstrumenten (bv. aandelen of aandelenopties) of geldmiddelen, gebaseerd op de prijs van de aandelen of andere eigen-vermogensinstrumenten van de entiteit.

Deze standaard is van toepassing op alle betalingen op basis van aandelen ongeacht of het gaat om de betaling aan het personeel of een derde partij (bv. leveranciers).

IFRS 2 is van toepassing op alle entiteiten, ook de KMO's en de entiteiten die niet beursgenoteerd zijn. Deze standaard behandelt ook op aandelen gebaseerde transacties waarbij eigen-vermogensinstrumenten van een entiteit door haar aandeelhouders als betalingsmiddel gebruikt worden alsook op aandelen gebaseerde transacties waarbij eigen-vermogensinstrumenten van de moedermaatschappij of van een andere entiteit binnen de groep als betalingsmiddel gebruikt worden, bijvoorbeeld indien een dochteronderneming aandelenopties met betrekking tot de aandelen van de moedermaatschappij uitgeeft.

Enkel eigen-vermogensinstrumenten die worden uitgegeven in het kader van een bedrijfscombinatie in ruil voor de zeggenschap over de overgenomen partij (IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties*) en transacties waarbij de entiteit goederen of diensten ontvangt of verwerft in het kader van een contract dat binnen het toepassingsgebied van de financiële instrumenten valt (IAS 32 en IAS 39), vallen buiten het toepassingsgebied.

3.4. OPNAME EN WAARDERINGSREGELS

119. Een entiteit dient de goederen of diensten die werden ontvangen of verworven in een transactie met betaling op basis van aandelen op te nemen wanneer de entiteit de goederen verkrijgt of naarmate de diensten worden verkregen. Wanneer de

betrokken goederen of diensten niet voldoen om opgenomen te worden als een actief, dienen ze te worden opgenomen als een last.

Daartegenover verhoogt de entiteit het eigen vermogen indien de transactie afgewikkeld wordt in eigen-vermogensinstrumenten. Indien de op aandelen gebaseerde transactie afgewikkeld wordt in geldmiddelen dient er een verplichting (passiefrekening) opgenomen te worden.

IFRS 2 bevat richtlijnen voor de administratieve verwerking van volgende drie categorieën van transacties:

- in eigen-vermogensinstrumenten afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties;
- in geldmiddelen afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties; en
- op aandelen gebaseerde betalingstransacties met alternatieven voor afwikkeling in geldmiddelen.

3.5. IN EIGEN-VERMOGENSINSTRUMENTEN AFGEWIKKELDE, OP AANDELEN GEBASEERDE BETALINGSTRANSACTIES

3.5.1. Algemeen

120. Bij transacties met andere partijen dan personeelsleden worden de ontvangen goederen of diensten rechtstreeks tegen hun reële waarde gewaardeerd op de datum waarop de reële waarde bepaald wordt; in dit geval is dit de datum van de verkrijging van de goederen/levering van de diensten. In het zeldzame geval dat de entiteit de reële waarde van de goederen of diensten niet betrouwbaar kan schatten, dient de transactie indirect gewaardeerd te worden op basis van de reële waarde van de toegekende eigen-vermogensinstrumenten, bepaald op de datum dat de goederen of diensten werden verkregen.

In geval van transacties met personeelsleden is het quasi onmogelijk om de reële waarde van de ontvangen diensten rechtstreeks te bepalen. Bijgevolg zal de reële waarde van dergelijke transacties indirect bepaald worden zijnde in functie van de reële waarde van de toegekende eigen-vermogensinstrumenten op de toekenningsdatum van de eigen-vermogensinstrumenten, dit wil zeggen het moment waarop de entiteit en de tegenpartij de voorwaarden van de overeenkomst accepteren.

3.5.2. De reële waarde van de toegekende eigen-vermogensinstrumenten

121. De reële waarde dient te worden bepaald op basis van de marktwaarde van gelijkaardige financiële instrumenten. Bij gebrek aan een marktwaarde dient de reële waarde berekend te worden op basis van waarderingsmodellen voor financiële instrumenten. Dit zal dikwijls het geval zijn bij de toezegging van eigen-vermogensinstrumenten aan personeel vermits er voorwaarden inzake dienstverlening of prestaties verbonden zijn aan de uitgifte van deze instrumenten. IFRS 2 legt geen welbepaald waarderingsmodel op, doch stelt het binomiaal model of het meer eenvoudige Black-Scholes-model voor.

3.5.3. Voorwaarden voor onvoorwaardelijke toezegging van eigen-vermogensinstrumenten

122. Bij de toezegging van eigen-vermogensinstrumenten is het gebruikelijk dat de toezegging afhankelijk gesteld wordt van bepaalde voorwaarden, bijvoorbeeld voor personeel een verplicht aantal dienstjaren binnen de entiteit. In dergelijk geval zal de entiteit de kost verbonden aan de geleverde diensten en de stijging van het eigen vermogen moeten verwerken naar rato van de geleverde prestaties tijdens de dienstjaren, omdat wordt verondersteld dat de vergoeding betrekking heeft op toekomstige diensten.

Stel dat een entiteit 100 aandelenopties toekent aan 50 werknemers op voorwaarde dat zij in dienst blijven gedurende 3 jaren, dan zal de reële waarde in dit geval bepaald worden op datum van de toekenning van de aandelenopties en zal de verbonden kost over de periode van 3 jaar gespreid in de winst- en verliesrekening moeten opgenomen worden, zonder rekening te houden met verwachtingen met betrekking tot de rotatie van het personeel. Indien bijvoorbeeld de waarde van de opties op de toekenningsdatum 30 EUR bedraagt, dan zal de reële waarde van de 100□aandelenopties bijgevolg 150.000□EUR bedragen (50 personeelsleden X 100 opties x 30 EUR). Deze kost zal over 3 jaar gespreid worden, met andere woorden 50.000 EUR per jaar (op voorwaarde dat alle opties onvoorwaardelijk worden).

Op elke balansdatum zal de entiteit echter een schatting moeten maken van het aantal opties dat zal worden uitgeoefend, zodat deze schatting na afloop van de 3 jaar overeenstemt met het aantal effectief verworven opties.

Ter verduidelijking: indien er gedurende het eerste jaar verwacht wordt dat 15 % van de werknemers de entiteit zullen verlaten binnen de 3 jaar dan bedraagt de kost bijgevolg 42.500 EUR (50.000 EUR x 85 %). Als gedurende de afsluiting van de tweede verslagperiode verwacht wordt dat 5 % van de werknemers vóór het einde van de 3 jaar de entiteit zullen verlaten, dan bedraagt de kost voor de tweede verslagperiode 52.500 EUR (100.000 EUR x 95 % - 42.500 EUR). Indien op de verwervingsdatum blijkt dat 4.650 opties verworven zijn (hetzij 93 %), zal de entiteit in het derde jaar een kost van 44.500 EUR opnemen (4.650 opties x 30□EUR - 95.000□EUR).

In talrijke gevallen bestaan er naast de voorwaarden met betrekking tot de dienstverlening ook voorwaarden voor onvoorwaardelijke toezegging van eigen-vermogensinstrumenten in het kader van een op aandelen gebaseerde transactie, die verband houden met de prestaties. IFRS 2 onderscheidt twee categorieën van prestatiegebaseerde voorwaarden:

- marktgerelateerde voorwaarden, waarbij de uitvoerbaarheid bijvoorbeeld gerelateerd is aan de marktprijs van het aandeel of de evolutie van het aandeel in functie van een index van marktprijzen van andere aandelen;
- niet-marktgerelateerde voorwaarden waarbij de uitvoerbaarheid afhangt van de omzet van de entiteit of van de evolutie van de winst per aandeel in functie van de index van de consumptieprijzen.

Marktgerelateerde voorwaarden worden in beschouwing genomen bij de initiële schatting van de reële waarde van de toegekende eigen-vermogensinstrumenten. Nadien dienen geen aanpassingen van de reële waarde te worden verwerkt. De niet-marktgerelateerde voorwaarden, zoals de voorwaarde met betrekking tot het in dienst blijven, worden telkens opnieuw beoordeeld om de verschillen te verwerken tussen

het verwachte en het effectieve aantal verworven eigen-vermogensinstrumenten, tenzij de uitoefenbaarheid (het feit dat ze niet verworven zijn) marktgerelateerd is.

Stel dat in bovenstaand voorbeeld geen enkele werknemer uit dienst was getreden en er geen enkele optie was uitgeoefend, bijvoorbeeld omdat de koers van het onderliggend aandeel lager was dan de uitoefenprijs van de optie. In dit geval zou de geaccumuleerde kost van 150.000 EUR niet teruggenomen worden. De opgenomen kost vertegenwoordigt de mogelijk uit te oefenen opties en niet de effectief uitgeoefende opties.

3.6. IN GELDMIDDELEN AFGEWIKKELDE, OP AANDELEN GEBASEERDE BETALINGSTRANSACTIES

123. Bij in geldmiddelen afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties is het bedrag gebaseerd op de prijs van een eigen-vermogensinstrument (bv. de prijs van het aandeel). De entiteit waardeert de verkregen goederen of diensten en de aangegane verplichting tegen de reële waarde van de verplichting. De initiële waarde van de verplichting wordt bepaald bij ontvangst van de goederen of gedurende de periode waarin de diensten worden geleverd.

De entiteit moet de reële waarde van de verplichting op elke balansdatum en op het moment van de afwikkeling opnieuw bepalen. Elke wijziging in de reële waarde van de verplichting wordt onmiddellijk opgenomen in de winst- en verliesrekening.

3.7. OP AANDELEN GEBASEERDE BETALINGSTRANSACTIES MET ALTERNATIEVEN VOOR AFWIKKELING IN GELDMIDDELEN

124. IFRS 2 omvat complexe bepalingen voor transacties met betalingen op basis van aandelen waarbij de entiteit of de tegenpartij de keuze heeft de transactie af te wikkelen in hetzij geldmiddelen, hetzij eigen-vermogensinstrumenten. Indien de keuze van de afwikkeling bepaald wordt door de verslaggevende entiteit, moet voor de verwerking van deze transactie de vreemd-vermogenscomponent en de eigen-vermogenscomponent geïdentificeerd worden en apart verwerkt.

3.8. INFORMATIEVERSCHAFFING

125. De informatie die de entiteit moet verschaffen dient de gebruikers van de jaarrekening inzicht te geven in volgende elementen:

- de aard en de omvang van op aandelen gebaseerde betalingsovereenkomsten die in de periode bestonden;
- de wijze waarop de reële waarde van de in de periode ontvangen goederen en diensten, of de reële waarde van de in de periode toegekende eigen-vermogensinstrumenten werd bepaald;
- de gevolgen van op aandelen gebaseerde betalingstransacties voor de winst- en verliesrekening over de periode en voor de financiële positie van de entiteit.

3.9. INGANGSDATUM

126. IFRS 2 is van toepassing op jaarrekeningen over de perioden die ingaan op of na 1 januari 2005.

Tot slot dienen wij op te merken dat deze standaard van toepassing is voor toekenning van aandelen, aandelenopties of andere vermogensinstrumenten die werden toegekend na 7 november 2002 en die op datum van 1 januari 2005 nog niet definitief verworven zijn.

DEEL 5

BEDRIJFSCOMBINATIES EN CONSOLIDATIE

HOOFDSTUK 1

IFRS 3: BEDRIJFSCOMBINATIES

R. VERHEYEN
Bedrijfsrevisor

1.1. INLEIDING

127. Aanleiding om een onderzoek naar de administratieve verwerking van bedrijfscombinaties uit te voeren was de noodzaak om te komen tot convergerende regels die zowel in Europa als in de Verenigde Staten worden toegepast. De verwerking van bedrijfscombinaties betreft immers een gezamenlijk project van het IASB en het FASB. In dit hoofdstuk gaan wij verder in op de inhoud van IFRS 3. Tevens wordt aandacht besteed aan de door de in juni 2005 gepubliceerde *Exposure Draft* voorgestelde wijzigingen.

1.2. TOEPASSINGSGEBIED EN INGANGSDATUM

128. IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties*, die IAS 22 - *Bedrijfscombinaties* (die in 1998 werd uitgegeven) vervangt, is van toepassing op de verwerking van bedrijfscombinaties waarvoor de datum van overeenkomst op of na 31 maart 2004 valt. De nieuwe standaard dient dus prospectief toegepast te worden. Er werd echter een beperkte retroactieve toepassing voorzien onder bepaalde voorwaarden.

Een eerste toepasser van IFRS mag ervoor kiezen IFRS 3 niet retroactief toe te passen op vroegere bedrijfscombinaties (d.w.z. bedrijfscombinaties die vóór de overgangdatum naar IFRS plaatsvonden). Indien hij echter één bedrijfscombinatie aanpast om aan IFRS 3 te voldoen, dient hij alle latere bedrijfscombinaties aan te passen en dient hij IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa* (herziene versie van 2004) en IAS 38 - *Immateriële activa* (herziene versie van 2004) vanaf diezelfde datum (vóór de overgangdatum naar IFRS) toe te passen.

Deze IFRS is niet van toepassing op:

- bedrijfscombinaties waarin afzonderlijke entiteiten of bedrijfsactiviteiten samengebracht zijn om een joint venture te vormen;
- bedrijfscombinaties waarbij entiteiten of bedrijfsactiviteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend, betrokken zijn;
- bedrijfscombinaties waarbij twee of meer gemeenschappelijke entiteiten betrokken zijn;
- bedrijfscombinaties waarin afzonderlijke entiteiten of bedrijfsactiviteiten samengebracht zijn om een verslaggevende entiteit te vormen, enkel op basis van een contract zonder het eigendomsbelang te verkrijgen.

1.3. DEFINITIE

129. Een bedrijfscombinatie is het samenbrengen van afzonderlijke entiteiten of bedrijfsactiviteiten in één verslaggevende entiteit. Het resultaat van alle bedrijfscombinaties is dat één entiteit, de overnemende partij, zeggenschap verkrijgt over één of meer bedrijfsactiviteiten, de overgenomen partij. Indien een entiteit zeggenschap verkrijgt over een of meer andere entiteiten die geen bedrijfsactiviteiten zijn, is het samenbrengen van deze entiteiten geen bedrijfscombinatie. Als een entiteit een groep van activa of nettoactiva verwerft die geen bedrijfsactiviteit vormen, dient deze verwerving te worden verwerkt als een aankoop van activa.

1.4. OVERNAMEMETHODE (*PURCHASE METHOD*) TOE TE PASSEN OP ALLE BEDRIJFSCOMBINATIES

130. IFRS 3 specificeert dat alle bedrijfscombinaties dienen verwerkt te worden door toepassing van de overnamemethode (en sluit bijgevolg de *pooling of interest* methode uit die in bepaalde gevallen werd toegelaten door IAS 22). De overnemende partij neemt in overeenstemming met deze methode de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen van de overgenomen partij op tegen hun reële waarde op de datum van de overname. Het verschil tussen deze reële waarde en de kostprijs van de bedrijfscombinatie is de goodwill.

De optie die voorzien was in IAS 22 waarbij het minderheidsaandeel op basis van de boekwaarde van de overgenomen activa en verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen bleef gewaardeerd, vervalt.

Goodwill wordt niet afgeschreven maar in plaats daarvan dient de goodwill jaarlijks op bijzondere waardevermindering getoetst te worden (overeenkomstig IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa*), of vaker wanneer gebeurtenissen of wijzigingen in omstandigheden erop wijzen dat de goodwill mogelijk een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan.

1.5. TOEPASSING VAN DE OVERNAMEMETHODE

131. De toepassing van de overnamemethode houdt bijgevolg de volgende drie stappen in:

- identificatie van de overnemende partij;
- bepalen van de kostprijs van een bedrijfscombinatie; en
- toerekening op de overnamedatum, van de kostprijs van een bedrijfscombinatie aan de verworven activa en overgenomen verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen.

1.5.1. Identificatie van de overnemende partij

132. De overnemende partij is de entiteit die zeggenschap verkrijgt over de andere samengevoegde entiteiten of bedrijfsactiviteiten. Zeggenschap is de macht om het financiële en operationele beleid van een entiteit te sturen teneinde voordelen te verkrijgen uit haar activiteiten.

Omdat het in de praktijk niet altijd gemakkelijk is om een overnemende partij te identificeren geeft IFRS 3 voorbeelden en aanwijzingen. Bovendien wordt toegelicht wat de situatie is in geval van een ruil van aandelenbelangen, of in geval van oprichting van een nieuwe entiteit. Ook indien de bedrijfscombinatie inhoudt dat meer dan twee entiteiten worden samengevoegd, dient één entiteit, die vóór de overname bestond, als overnemer te worden geïdentificeerd.

1.5.2. Bepalen van de kostprijs van een bedrijfscombinatie

133. De overnemende partij dient de kostprijs van een bedrijfscombinatie te bepalen op basis van het totaal van de reële waarde, op de ruildatum, van getransfereerde

activa, opgelopen of overgenomen verplichtingen, en door de overnemende partij uitgegeven eigen-vermogensinstrumenten, in ruil voor zeggenschap over de overgenomen partij; plus enige rechtstreeks aan de bedrijfscombinatie toerekenbare kosten (bv. honoraria van consultants).

De overnamedatum is de datum waarop de overnemende partij feitelijk de zeggenschap verkrijgt over de overgenomen partij. Indien een bedrijfscombinatie tot stand is gekomen in een ruiltransactie, is de ruildatum de overnamedatum. Indien een bedrijfscombinatie meer dan één ruiltransactie inhoudt, bijvoorbeeld wanneer ze in fasen wordt gerealiseerd door opeenvolgende aankopen van aandelen, is de ruildatum de datum waarop elke individuele investering wordt opgenomen in de jaarrekening van de overnemende partij.

Indien de overeenkomst inzake de bedrijfscombinatie voorziet in een aanpassing van de kostprijs afhankelijk van toekomstige gebeurtenissen, dient de overnemende partij het bedrag van die aanpassing op de overnamedatum op te nemen in de kostprijs als de aanpassing waarschijnlijk is en betrouwbaar kan worden gewaardeerd.

1.5.3. Toerekening van de kostprijs van een bedrijfscombinatie aan de verworven activa en overgenomen verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen

134. De overnemende partij dient op de overnamedatum de kostprijs van een bedrijfscombinatie toe te rekenen door de overgenomen identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen die voldoen aan de opnamecriteria, op te nemen tegen reële waarde op die datum, met uitzondering van vaste activa geclassificeerd als aangehouden voor verkoop overeenkomstig IFRS 5 - *Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten* (op te nemen aan reële waarde minus verkoopkosten).

De opnamecriteria die dienen vervuld te worden, zijn:

- in geval van activa (andere dan immateriële) moet het waarschijnlijk zijn dat enige gerelateerde toekomstige economische voordelen naar de overnemende entiteit zullen vloeien en dat de reële waarde op betrouwbare wijze kan worden bepaald;
- in geval van een verplichting (die geen voorwaardelijke verplichting is), moet het waarschijnlijk zijn dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, vereist zal zijn voor de afwikkeling van de verplichting en dat de reële waarde van de verplichting op betrouwbare wijze kan worden bepaald;
- in geval van een immaterieel actief of een voorwaardelijke verplichting moet de reële waarde op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

IFRS 3 geeft meer gedetailleerde richtlijnen met betrekking tot de opname in het kader van een bedrijfscombinatie van:

- voorzieningen voor reorganisatie;
- immateriële activa van de overgenomen partij;
- voorwaardelijke verplichtingen van de overgenomen partij; en
- goodwill.

A. Voorziening voor reorganisatie

135. Een reorganisatieplan van de overgenomen partij waarvan de realisatie afhankelijk is van de overname van deze partij in een bedrijfscombinatie is, vlak vóór de bedrijfscombinatie, geen bestaande verplichting van de overgenomen partij. Het is evenmin een voorwaardelijke verplichting van de overgenomen partij (vloeit niet voort uit een gebeurtenis uit het verleden). Om deze redenen dienen geen verplichtingen voor dergelijke reorganisatieplannen opgenomen te worden bij de toerekening van de kostprijs van de bedrijfscombinatie.

B. Immateriële activa van de overgenomen partij

136. De overnemende partij neemt een immaterieel actief van de overgenomen partij op de overnamedatum afzonderlijk op alleen indien het beantwoordt aan de definitie van immaterieel actief in IAS 38 - *Immateriële activa*, en als zijn waarde op betrouwbare wijze kan worden bepaald.

C. Voorwaardelijke verplichtingen van de overgenomen partij

137. Dergelijke voorwaardelijke verplichtingen moeten, op voorwaarde dat ze aan bepaalde criteria voldoen en de reële waarde bekend is, opgenomen worden in de balans van de overnemende partij.

D. Goodwill

138. De overnemende partij dient op de overnamedatum de goodwill op te nemen als een actief; en die goodwill eerst tegen zijn kostprijs te waarderen, zijnde de waarde waarmee de kostprijs van de bedrijfscombinatie het belang van de overnemende partij in de netto reële waarde van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen overschrijdt.

Na een eerste opname dient de overnemende partij de in een bedrijfscombinatie verworven goodwill te waarderen tegen kostprijs verminderd met eventuele geaccumuleerde bijzondere waardevermindervers verliezen. Goodwill wordt niet afgeschreven maar minstens jaarlijks getoetst op bijzondere waardevermindervers verliezen.

Negatieve goodwill die ontstaat wanneer de aankoopprijs kleiner is dan de reële waarde van de overgenomen activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen (en nadat de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen opnieuw werden beoordeeld), dient als een opbrengst te worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

1.6. EEN BEDRIJFSCOMBINATIE DIE IN FASEN TOT STAND KOMT

139. Een bedrijfscombinatie kan meer dan één ruiltransactie inhouden, bijvoorbeeld indien ze in verschillende fasen plaatsvindt door opeenvolgende aankopen van aandelen. In dit geval dient elke ruiltransactie door de overnemende partij afzonderlijk te worden verwerkt op basis van de kostprijs van de transactie en informatie over de reële waarde op de datum van elke ruiltransactie, teneinde de waarde van de aan die transactie gerelateerde goodwill te bepalen.

1.7. EERSTE VERWERKING OP BASIS VAN VOORLOPIGE WAARDEN – PERIODE VAN 12 MAANDEN OM AANPASSINGEN TE DOEN

140. Het is mogelijk dat, gezien de korte periode tussen de bedrijfscombinatie en het einde van de periode waarin de bedrijfscombinatie tot stand is gekomen, ofwel de reële waarde die moet worden toegewezen van de identificeerbare activa, verplichtingen of voorwaardelijke verplichtingen van de overgenomen partij, ofwel de kostprijs van de bedrijfscombinatie alleen voorlopig kan worden bepaald.

Daarom voorziet de standaard de mogelijkheid om deze eerste verwerking van de bedrijfscombinatie op basis van voorlopige waarden aan te passen, binnen 12 maanden na de overnamedatum, om de waarde van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen te wijzigen, of eventueel bijkomende elementen op te nemen. Deze wijzigingen zullen leiden tot een aanpassing van de goodwill.

1.8. INFORMATIEVERSCHAFFING

141. Een overnemende partij dient informatie te verstrekken die de gebruikers van haar jaarrekening in staat stelt de aard en financiële effecten te evalueren van bedrijfscombinaties die tot stand zijn gekomen gedurende een periode; en dit na de balansdatum maar vóór de datum waarop de jaarrekening wordt goedgekeurd. IFRS 3 geeft een gedetailleerd overzicht van de op te nemen informatie.

1.9. VOORUITZICHTEN

142. Momenteel liggen er een aantal wijzigingen aan IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties* voor en er kon commentaar gegeven worden op de *Exposure Draft* tot 28 oktober 2005.

Deze wijzigingen kaderen in de zogenaamde tweede fase van het project *Bedrijfscombinaties* en hebben onder andere betrekking op:

- aanpassing van de definitie van een bedrijfscombinatie en van een bedrijfsactiviteit;
- de verwerking van goodwill inclusief met betrekking tot het gedeelte toe te schrijven aan de minderheidsbelangen (zogenaamde *non controlling interest*) door toepassing van de *full goodwill* methode;
- de opname van kosten verbonden aan een overname in de winst- en verliesrekening (bv. honoraria van consultants);
- de opname van negatieve goodwill in mindering van de bestaande goodwill om deze op nul te brengen alvorens het saldo in de winst- en verliesrekening op te nemen;
- richtlijnen met betrekking tot het bepalen van de reële waarde van de overgenomen activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen;
- de invloed van de overname op de waarde van de overgenomen activa en verplichtingen.

De definitieve standaard wordt verwacht in de tweede helft van 2007.

HOOFDSTUK 2

CONSOLIDEREN VOLGENS IFRS – ENKELE PUNTEN VAN VERGELIJKING MET DE BELGISCHE WETGEVING

B. HAY
Bedrijfsrevisor

R. VERHEYEN
Bedrijfsrevisor

2.1. INLEIDING

143. Het is voornamelijk IAS 27 - *De geconsolideerde jaarrekening en de enkelvoudige jaarrekening* waarin de problematiek van de consolidatie wordt behandeld. Deze standaard werd herwerkt in 2004.

De met consolidatie verbonden ontwerpen zoals *Bedrijfscombinaties*, *Investerings in geassocieerde deelnemingen* en *Belangen in joint ventures*, worden in afzonderlijke standaarden behandeld (respectievelijk IFRS 3, IAS 28 en IAS 31). Deze normen vormen niet rechtstreeks het onderwerp van dit hoofdstuk.

Buiten de voorgaande zijn er nog andere normen die verband houden met de geconsolideerde rekeningen; in het bijzonder de regels in verband met het opnemen en het waarden van uitgestelde belastingen (IAS 12 - *Winstbelastingen*) en het opnemen van de jaarrekening van een buitenlandse entiteit (IAS 21 - *De gevolgen van wisselkoerswijzigingen*). In dit hoofdstuk beperken wij ons tot het vermelden van deze standaarden zodat wij ons kunnen toespitsen op de basisprincipes van de consolidatie.

2.2. TOEPASSINGSGEBIED

144. Deze standaard dient te worden toegepast enerzijds bij de opstelling en presentatie van de enkelvoudige en de geconsolideerde jaarrekening en anderzijds bij de administratieve verwerking van investeringen in dochterondernemingen, entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend en geassocieerde deelnemingen indien een entiteit ervoor kiest, of indien zij daartoe verplicht wordt door de nationale regelgeving, een enkelvoudige jaarrekening te presenteren.

2.3. CONSOLIDATIEVERPLICHTING

145. Elke moedervernootschap is verplicht om een geconsolideerde jaarrekening op te maken.

IFRS omschrijft “moedermaatschappij” grosso modo op dezelfde manier als de Belgische boekhoudwet, namelijk elke entiteit die zeggenschap heeft over één of meerdere dochterondernemingen. Echter, zoals wij meer gedetailleerd zullen zien, primeert de economische realiteit over de vorm (*substance over form*) bij de interpretatie van het begrip “zeggenschap”.

De uitzonderingen op de consolidatieverplichtingen werden in de herwerkte versie van IAS 27 in belangrijke mate aangepast.

Een moedervernootschap hoeft geen geconsolideerde jaarrekening te presenteren als en alleen als aan al de volgende voorwaarden voldaan is, namelijk dat:

- zij zelf een 100 % dochteronderneming is van een andere entiteit en op voorwaarde dat de aandeelhouders (inclusief de minderheidsaandeelhouders) zich unaniem akkoord verklaren met het niet-opmaken van de geconsolideerde jaarrekening;
- haar schuldbewijzen of eigen-vermogensinstrumenten niet worden verhandeld op een markt die toegankelijk is voor het publiek (binnen- of buitenlandse effectenbeurs of een niet-officiële effectenbeurs zowel nationaal als internationaal);

- zij haar jaarrekening niet heeft ingediend bij een beurstoezichthouder of een andere regelgevende instantie en de registratie niet lopende is, met het oog op de uitgifte van financiële instrumenten op een publieke markt;
- zij is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van haar moedermaatschappij en op voorwaarde dat deze voor het publiek toegankelijk is en in overeenstemming met IFRS werd opgesteld.

Net zoals in de Belgische boekhoudwet voorziet IAS 27 in de uitzondering wegens subconsolidatie indien de moedermaatschappij is opgenomen in een hogere consolidatie die op basis van dezelfde principes voor financiële verslaggeving werd opgesteld.

Een moedermaatschappij die van deze vrijstelling gebruikmaakt, dient hiervan melding te maken in de toelichting. De naam en de statutaire zetel van haar moedermaatschappij die een geconsolideerde jaarrekening publiceert, waar deze kan bekomen worden, de lijst met de namen en de vestigingsplaatsen van de dochterondernemingen, de gemeenschappelijke dochterondernemingen en de belangrijkste geassocieerde deelnemingen, de belangen- en controlepercentages en een beschrijving van de toegepaste administratieve verwerkingsmethodes dienen eveneens te worden vermeld.

Wij kunnen ook nog opmerken dat IAS 27 niet voorziet in een uitzondering voor kleine groepen.

2.4. TOEPASSINGSGEBIED VAN GECONSOLIDEERDE JAARREKENINGEN

2.4.1. Algemeen

146. Het toepassingsgebied van IAS 27 betreft alle binnenlandse en buitenlandse dochterondernemingen waarover een moedermaatschappij zeggenschap heeft.

2.4.2. Het begrip zeggenschap

147. Onder zeggenschap verstaan wij volgens IAS 27 de macht om het financiële en operationele beleid van een entiteit te sturen teneinde voordelen uit haar activiteiten te verwerven.

Er wordt van uitgegaan dat over dochterondernemingen zeggenschap wordt uitgeoefend indien de moedermaatschappij, hetzij direct, hetzij indirect via dochterondernemingen meer dan 50 % van de stemrechten heeft, tenzij, in uitzonderlijke gevallen, kan aangetoond worden dat een dergelijke eigendom geen zeggenschap teweegbrengt.

Behalve in voorgaand geval heeft een moederonderneming met minder dan 50 % van de stemrechten ook zeggenschap over de dochteronderneming indien zij beschikt over:

- de macht over meer dan de helft van de stemrechten op grond van een overeenkomst met andere investeerders;
- de macht om het financiële en operationele beleid van de entiteit te sturen, krachtens overeenkomsten of statuten;

- de macht om de meerderheid van de bestuurders of een equivalent bestuurlijk orgaan te benoemen of te ontslaan; of
- de macht om op vergaderingen van de raad van bestuur of een equivalent bestuurlijk orgaan de meerderheid van de stemmen uit te brengen.

Merk op dat bij de beoordeling of een moedermaatschappij de macht heeft om het financiële en operationele beleid van een dochteronderneming te sturen, rekening gehouden wordt met het bestaan en de gevolgen van potentiële stemrechten die op dat moment uitoefenbaar of converteerbaar zijn. In dit kader is het noodzakelijk om te kijken naar de uitoefenperiode van potentiële stemrechten en alle gerelateerde overeenkomsten.

Het is dus de economische realiteit die primeert op de vorm als het aankomt op het vaststellen van het toepassingsgebied.

Ter vergelijking: volgens de Belgische boekhoudwet is het bezit van meer dan 50 % van de stemrechten in een andere vennootschap op een onweerlegbare wijze, voldoende bewijs om zeggenschap aan te tonen.

2.4.3. Uitzonderingen op het toepassingsgebied

148. IAS 27 voorziet geen enkele reden tot uitsluiting van een dochteronderneming uit de consolidatiekring.

De “beperkte omvang” of de “discontinuïteit van de dochteronderneming” is *a priori* geen geldige reden om de onderneming niet op te nemen in de consolidatiekring.

2.5. CONSOLIDATIEPROCEDURES

2.5.1. Jaarrekeningen van de vennootschappen opgenomen in de consolidatie

149. De jaarrekeningen van de moedermaatschappij en haar dochterondernemingen die worden gebruikt voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening dienen op dezelfde verslagdatum te worden opgesteld. Indien de verslagdata van de moedermaatschappij en een dochteronderneming verschillend zijn, stelt de dochteronderneming ten behoeve van de consolidatie een extra jaarrekening op, op dezelfde datum als de jaarrekening van de moedermaatschappij, tenzij dit niet praktisch haalbaar is. In dit geval dienen er aanpassingen te worden aangebracht voor de gevolgen van wezenlijke transacties of gebeurtenissen die plaatsvinden tussen de datum van afsluiting van de dochteronderneming en de datum waarop de jaarrekening van de moedermaatschappij wordt opgesteld. In elk geval mag het verschil tussen de verslagdata niet meer dan drie maanden bedragen.

Geconsolideerde jaarrekeningen dienen te worden opgesteld op basis van uniforme opname- en waarderingsregels voor vergelijkbare transacties. In tegenstelling tot de vorige versie van IAS 27 laat de nieuwe versie geen keuze meer op dit punt: de herwerking dient te gebeuren en een vermelding in de toelichting volstaat dus niet meer.

2.5.2. Procedure

150. De consolidatieprocedure zoals omschreven in IAS 27 is vergelijkbaar met de consolidatiemethode van de Belgische boekhoudwet. Merk echter op dat er een

belangrijk verschil is voor wat betreft de presentatie van de minderheidsbelangen op de balans die onder IFRS deel uit maken van het eigen vermogen en geen afzonderlijke rubriek vormen zoals onder het Belgisch boekhoudrecht.

Wij kunnen volgende stappen onderscheiden:

- Het combineren van de jaarrekeningen van de moedermaatschappij en elke dochteronderneming door het post voor post optellen van de gelijke posten van activa, verplichtingen, eigen vermogen, baten en lasten.
- Het elimineren van de boekwaarde van de investering van de moedermaatschappij in elke dochteronderneming en het aandeel van de moedermaatschappij in het eigen vermogen van elke dochteronderneming. Verwerking van de eventuele resulterende goodwill conform de voorschriften van IFRS 3.
- De identificatie van de minderheidsbelangen in de winst of het verlies van de geconsolideerde dochterondernemingen.
- Minderheidsbelangen in de nettoactiva van de geconsolideerde dochteronderneming worden geïdentificeerd en afzonderlijk gepresenteerd van het eigen vermogen van de moedermaatschappij. Minderheidsbelangen in de nettoactiva bestaan uit het bedrag op de datum van de oorspronkelijke combinatie, berekend in overeenstemming met IFRS 3 en het aandeel van de minderheid in de vermogensmutaties sinds de datum van consolidatie.
- Het elimineren van de saldi en transacties binnen de groep en de daaruit voortvloeiende niet-gerealiseerde winsten. Niet-gerealiseerde verliezen die hieruit voortvloeien, dienen eveneens te worden geëlimineerd tenzij de kosten niet kunnen worden goedge maakt.

Indien het aandeel van de minderheidsaandeelhouders in het vermogen van een dochteronderneming negatief is, dan moeten deze verliezen worden toegerekend aan het meerderheidsbelang, met uitzondering van het geval waarin de minderheid een bindende verplichting heeft om aanvullende investeringen te doen om verliezen van een dochteronderneming te compenseren en hiertoe ook in staat is.

Als de dochteronderneming daaropvolgend winst rapporteert, worden deze winsten aan het meerderheidsbelang toegerekend tot het minderheidsaandeel van de verliezen die voorheen door de meerderheid werden ten laste genomen, is goedge maakt.

2.5.3. Behandeling van de consolidatieverschillen

151. Het verschil dat ontstaat door de eliminatie van de participatie tegenover het aandeel in het eigen vermogen dient op dezelfde manier behandeld te worden als een goodwill (positief of negatief) die ontstaat bij overnames. IAS 27 verwijst voor de verwerking van dit onderdeel van de consolidatie naar IFRS 3 - *Bedrijfscombinaties*.

Noteer in dit verband dat IFRS 3 geen afschrijvingen voorziet op goodwill. Deze rubriek dient het voorwerp uit te maken van een *impairment test* conform de voorschriften van IAS 36 - *Bijzondere waardevermindering van activa*. Deze test dient minstens elk jaar te gebeuren en telkens wanneer er indicaties zijn voor een bijzondere waardevermindering.

2.6. ADMINISTRATIEVE VERWERKING IN DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING VAN INVESTERINGEN IN DOCHTERONDERNEMINGEN, ENTITEITEN WAAROVER GEZAMENLIJK DE ZEGGENSCHAP WORDT UITGEOEFEND EN GEASSOCIEERDE DEELNEMINGEN

152. Wij merken voorafgaandelijk op dat IFRS niet voorschrijft in welke gevallen een entiteit verplicht is om een enkelvoudige jaarrekening (publiek toegankelijk) op te maken. IAS 27 geeft echter wel een definitie van een enkelvoudige jaarrekening: is de jaarrekening die wordt gepresenteerd door de moedermaatschappij, een investeerder in een geassocieerde deelneming of door een deelnemer in een joint venture die gezamenlijk de zeggenschap uitoefent over een entiteit, waarin de investeringen administratief worden verwerkt op basis van het directe aandelenbelang in plaats van op basis van gerapporteerde resultaten en de nettoactiva van de deelnemingen.

Wanneer deelnemingen niet zijn geclassificeerd als aangehouden voor verkoop, in welk geval ze dienen te worden behandeld conform de voorschriften van IFRS 5 - *Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten*, worden deze verwerkt tegen kostprijs, of in overeenstemming met IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering*.

IAS 27 schrijft voor dat dezelfde administratieve verwerking dient te worden toegepast op elke categorie van investeringen. Investerings in gemeenschappelijke dochterondernemingen of geassocieerde deelnemingen worden zowel in de geconsolideerde als in de enkelvoudige jaarrekening conform de voorschriften van IAS 39 verwerkt.

2.7. INFORMATIEVERSCHAFFING IN DE TOELICHTING

153. Volgende bijkomende informatie dient in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening te worden opgenomen:

- de aard van de relatie tussen de twee ondernemingen indien de moedermaatschappij minder dan 50 % van de stemrechten bezit van de dochteronderneming;
- omgekeerd aan voorgaande, de naam van de onderneming waarvan meer dan de helft van de stemrechten in handen is, maar die door het ontbreken van zeggenschap geen dochteronderneming is;
- de verslagdatum van de jaarrekening van een dochteronderneming als deze verschilt van deze van de moederonderneming alsook de reden waarom een verschillende verslagdatum of verslagperiode wordt gebruikt;
- de aard van en de mate waarin eventuele belangrijke beperkingen bestaan op het vermogen van dochterondernemingen om middelen aan de moedermaatschappij over te dragen in de vorm van dividenden in contanten, of om leningen of voorschotten terug te betalen.

Indien een enkelvoudige jaarrekening wordt opgesteld door een moedermaatschappij die ervoor kiest geen geconsolideerde jaarrekening te presenteren wegens de vrijstelling wegens subconsolidatie dient in de toelichting vermeld te worden dat het gaat om een enkelvoudige jaarrekening. Bovendien dienen de elementen zoals opgenomen *supra*, punt 2.3. te worden opgenomen.

2.8. VOORUITZICHTEN

154. Wij hebben in dit hoofdstuk IAS 27 samengevat zoals deze van toepassing is op verslagperioden die op of na 1 januari 2005 aanvangen. De belangrijkste verschillen met het Belgisch boekhoudrecht werden benadrukt.

Wij vestigen uw aandacht op het feit dat er een nieuwe *Exposure Draft*, die de bedoeling heeft om zowel IAS 27 als IFRS 3 te herwerken, werd uitgegeven in juni 2005 door het IASB. De periode voor commentaar liep ten einde in oktober 2005 en het is nu wachten op de publicatie van de aangepaste norm.

Meer bepaald zal IAS 27 aangevuld worden met regels met betrekking tot de verwerking van de toename en afname in deelnemingspercentages in dochterondernemingen eens zeggenschap over deze dochteronderneming werd verworven. Ook de verwerking van deconsolidatie bij verlies van zeggenschap zal worden behandeld.

DEEL 6

DE EVOLUTIE VAN IAS 39 IN EUROPA

J.-F. HUBIN
Bedrijfsrevisor

1.1. INLEIDING

155. IAS 39 - Financiële instrumenten: opname en waardering is hoogstwaarschijnlijk één van de meest complexe standaarden binnen het gehele IFRS-raamwerk. De ontwikkeling ervan was zeer arbeidsintensief en tot op vandaag blijft het de enige standaard die de Europese Commissie nog niet volledig heeft goedgekeurd.

In hetgeen volgt schetsen wij, weliswaar beperkt, het historisch kader van deze norm en trachten wij te verduidelijken waar nu net het probleem ligt voor bepaalde Europese lobbygroepen.

Teneinde binnen de Europese Unie een transparant en vergelijkbaar systeem van financiële verslaggeving in te voeren, heeft de EC er in juni 2000 voor geopteerd om IFRS als raamwerk voor de financiële verslaggeving naar voor te schuiven. Dit raamwerk ligt vanaf 2005 aan de basis voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekeningen van beursgenoteerde entiteiten. Deze beslissing was een belangrijke stap voorwaarts in het proces om de Europese kapitaalmarkt transparanter te maken en dus de kosten van kapitaal te verminderen.

Door het invoeren van een dubbele bekrachtigingsprocedure (technisch en politiek), vond de EU een oplossing voor het belangrijkste nadeel (namelijk het gebrek aan EU-controle/invloed op de IFRS-regels) betreffende de goedkeuring van de IFRS-standaarden in de EU. De technische bekrachtiging moet komen van de *European Financial Reporting Advisory Group* (EFRAG), de politieke bekrachtiging van het *Accounting Regulatory Committee* (ARC). Vervolgens neemt de EU haar financiële beslissingen op grond van de conclusies van de EFRAG en het ARC. Dit hele proces noemt men thans *endorsement*.

In vergelijking tot andere IFRS-standaarden is IAS 39 één van de meest complexe standaarden, maar vooral een standaard die tot heel wat polemieken heeft geleid.

1.2. IASB EN IAS 39

156. Het schrijven van IAS 39 was geen sinecure. Het *International Accounting Standards Committee* (IASC) en later het IASB hebben er heel wat werk en tijd aan besteed, zoals hierna zal blijken.

In 1988 zette het IASC een eerste stap met een studie van financiële instrumenten en hun administratieve verwerking. Na de publicatie van twee ontwerpen duurde het tot 1995 voor IAS 32 - *Financiële instrumenten: informatieverschaffing en presentatie* verscheen. Er was op dat ogenblik echter nog geen consensus over het opnemen van financiële instrumenten in de balans en de waardering ervan. Een grondige analyse door de *International Organisation of Securities Commissions* (IOSCO) van alle standaarden legde de nadruk op de nood aan een standaard die deze belangrijke kwesties behandelde.

In 1997 publiceerde de IASC in samenwerking met het Canadese *Institute of Chartered Accountants* (CICA) een discussienota met als titel "*Accounting for Financial Assets and Financial Liabilities, a Full Fair Value Concept*". Teneinde op basis van dit document en de reacties daarop een voorstel uit te werken, werd een gezamenlijke werkgroep opgericht (met vertegenwoordigers van het IASC en van negen nationale regelgevers inzake financiële verslaggeving).

Intussen besliste het IASC om over dit onderwerp een standaard op te stellen op basis van de US GAAP. Dit leidde tot de publicatie in 1999 van IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering*.

IAS 39 kent een gemengd waarderingsmodel waarbij sommige financiële instrumenten tegen de kostprijs en andere tegen hun reële waarde worden gewaardeerd. Deze dualiteit was noodzakelijk om een internationale consensus te bereiken. IAS 39 is een bijzonder ingewikkelde standaard, omdat het gemengde model nood heeft aan gedetailleerde regels om de mogelijkheid van winstbeheer te beperken (beperken van transfers van financiële instrumenten onder het kostprijsmodel naar reële-waardemodel en omgekeerd). Al gauw bleek dat de IAS 39-versie van 1999 te ingewikkeld was alsook onvoldoende gedetailleerd over bepaalde aspecten. Men voelde zich dan ook genoodzaakt verbeteringen aan te brengen.

In juni 2002 verscheen een eerste ontwerp ter aanpassing van IAS 39. In augustus 2003 publiceerde het IASB het ontwerp "*Fair Value Hedge Accounting for a Portfolio Hedge of Interest Rate Risk*", dat in nauwe samenwerking met de Europese Bankfederatie (EBF) werd opgesteld. In december 2003 verscheen een aangepaste versie van IAS 39, waarin onder andere de keuze wordt gelaten om het merendeel van de financiële activa en verplichtingen vrijwillig tegen reële waarde te waarderen (*fair value option*). In maart 2004 heeft het IASB IAS 39 gewijzigd om de afdekking van het renterisico uit een portefeuille toe te laten en te verwerken als een reële-waardeafdekking. Deze versie van IAS 39 werd op hevige kritiek onthaald door:

- enerzijds de Europese Centrale Bank en enkele prudentiële nationale autoriteiten die vrezen voor het overmatige gebruik door banken van de *fair value option*; en
- anderzijds enkele continentale Europese financiële instellingen omdat volgens de gewijzigde tekst van IAS 39 de gedekte portefeuille geen *core deposits* mag bevatten. De financiële instellingen, gesteund door de Europese Bankfederatie, achten het voorgestelde model niet toepasbaar voor de banksector.

De voornaamste reden waarom IAS 39 nog niet werd goedgekeurd door de EC, vindt dan ook haar oorsprong in bovenstaande kritieken.

Als antwoord op de druk van regelgevers zoals de Europese Centrale Bank publiceerde het IASB in april 2004 een ontwerp waarin het gebruik van de reële-waarde-optie wordt beperkt. De aanpassing van IAS 39 met betrekking tot de reële-waarde-optie volgde in juni 2005.

1.3. EFRAG

157. De *European Financial Reporting Advisory Group* (EFRAG) vertegenwoordigt alle Europese partijen die betrokken zijn bij financiële verslaglegging, zoals investeerders, accountants, bedrijfsrevisoren en opstellers van jaarrekeningen. In de raad van toezicht van EFRAG zetelt ook een lid van de Europese Commissie. De voornaamste doelstelling van de EFRAG bestaat erin de technische kwaliteit van alle IFRS-standaarden te beoordelen.

Tijdens de vergadering van de *Technical Experts Group* (TEG) op 7 juli 2004 voltooide de organisatie haar advies betreffende bekrachtiging van de gewijzigde IAS 39. De TEG-vergadering leidde tot het volgende resultaat: vijf leden stemden voor de bekrachtiging van IAS 39 (zoals gepubliceerd in december 2003), zes leden stemden tegen. Op basis van dit resultaat in overeenstemming met zijn statuten heeft de EFRAG geen advies gegeven over het feit of IAS 39 al dan niet moet worden bekrachtigd.

1.4. ARC

158. Het *Accounting Regulatory Committee* (ARC) is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Lidstaten en wordt voorgezeten door de EC. Het ARC heeft tot doel de IFRS-standaarden politiek te bekrachtigen.

Aangezien er geen consensus over het al dan niet bekrachtigen van IAS 39 werd bereikt binnen EFRAG had het ARC de keuze tussen de volgende opties:

- de integrale bekrachtiging van IAS 39;
- de bekrachtiging, met uitzondering van de bancaire sector;
- de bekrachtiging, mits uitsluiting van enkele specifieke paragrafen;
- de niet-bekrachtiging van de standaard.

Op 1 oktober 2004 keurde het ARC bij gekwalificeerde meerderheid het voorstel van de EC goed om IAS 39 te bekrachtigen, met uitzondering van de bepalingen over de reële-waarde-optie en enkele bepalingen ter beperking van het gebruik van *hedge accounting*. Frankrijk, Spanje, Italië en België waren de landen die tegen de volledige IAS 39 stemden.

1.5. EUROPESE COMMISSIE

159. Op 19 november 2004 keurde de Europese Commissie een verordening goed tot bekrachtiging van IAS 39 - *Financiële instrumenten: opname en waardering*, met uitzondering van de bepalingen betreffende de gebruikmaking van de mogelijkheid van waardering tegen reële waarde en van sommige bepalingen betreffende de verwerking van afdekkingstransacties.

De wijzigingen (*carve-outs*) waren de volgende:

- het beperken van het gebruik van de reële-waarde-optie met betrekking tot verplichtingen;
- de minder strikte toepassing van de regels inzake afdekkingseffectiviteit (*hedge effectiveness*) waardoor enerzijds een afdekking, voor een lager bedrag dan dat waarvoor het gelopen risico wordt afgedekt (*underhedging*), niet leidt tot een inefficiënte afdekking, en, anderzijds, het afdekken van de rentecomponent van *core deposits* is toegelaten.

De eerste *carve-out* is verdwenen in november 2005 omdat de EC ondertussen de aangepaste versie van de reële-waarde-optie had bekrachtigd. Het enige verschilpunt

tussen de bekrachtigde standaard en de volledige standaard heeft enkel nog betrekking op de verwerking van afdekkingstransacties.

Vanaf 1 januari 2005 is het gebruik van IAS 39, behalve de uitzonderingen, wettelijk bindend voor alle in de EU genoteerde entiteiten. Niettemin kunnen de Lidstaten nog steeds de meer restrictievere toepassing eisen of aanbevelen van de bepalingen inzake afdekking (*hedge accounting*) zoals die voorkwamen in de originele IAS 39.

1.6. VOORUITZICHTEN

160. Volgens de EC is de uitzondering (*carve-out*) een tijdelijke overgangsmaatregel. Zij verwacht immers dat er naar aanleiding van de dialoog tussen het IASB en de bancaire sector, vertegenwoordigd door de Europese Bankfederatie, een oplossing voor de verwerking van afdekkingstransacties zal tot stand komen.

De gesprekken tussen het IASB en de Europese Bankfederatie lijken echter in realiteit vast te lopen als gevolg van een verschillende interpretatie over conceptuele aspecten. Zowel het IASB als de Europese Bankfederatie is er tot op heden nog niet in geslaagd een consensus te bereiken (volledigheidshalve melden wij dat het project van de Europese Bankfederatie over *Interest margin hedge* tevens vastgelopen is). Het ziet er dan ook naar uit dat een nieuw afdekkingsmodel, waar beide partijen zich in kunnen terugvinden, nog niet aan de orde is en de toegestane *carve-out* haar tijdelijk karakter nog iets langer zal kunnen aanhouden.

Nochtans zou de druk van concurrenten en van financiële analisten de financiële instellingen ertoe kunnen bewegen om geen gebruik te maken van de *carve-out* inzake afdekkingsoperaties. Tot slot zullen de jaarrekeningen die gebruikmaken van de *carve-out* niet conform IFRS zijn met als mogelijk gevolg dat de *Securities and Exchange Commission* (SEC) deze rapportering in de nabije toekomst niet aanziet als een alternatief voor US GAAP-rapporteringen van genoteerde Europese entiteiten in New York.

Het “stabiel IFRS-verwerkingsplatform” is dus minder stabiel dan aanvankelijk beoogd.